

Kárpátaljai Hírmondó

XVII. évfolyam 2. (64.) szám, 2021. Nyár

Fáy Ferenc
(1921–1981)

Kánikula

Mezítláb jár nagy rétjein az Isten.
Nap-szítta lába térdig harmatos;
és ránk gondol, kik tűzben élünk itt lenn,
s a lábunk élő álmokat tapos.

Eldőlt a ház. S mint szél-vert lompos árnyak
húzzák a fák a porban karjukat.
Szűköl a csend, a csont-kemény halálnak
szikrázó bokrok alján ás lyukat.

Lobban a szél. És zúgó, sárga hullám
izzó taróján szállnak a füvek.
Réz-láng lobog egy templom ferde tornyán...
s rózsáim száján tikkadt rémület.

Elégni most, – lebegni mint a barna
távoli földek füstje... vagy gyalog,
mezítlábasan elindulni arra,
hol Isten térdén hús harmat ragyog.

Az egykori beregszászi gimnázium épülete

KÁRPÁTALJAI Hírmondó

XVII. évfolyam, 2. (64.) szám
2021. Nyár

Kiadja a Kárpátaljai Szövetség

1068 Budapest,

Városligeti fasor 44.

Telefon: 06-1-351-7770

E-mail: karpataljaiszovetseg@gmail.com

Felelős kiadó:

Benza György,

a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Alapító főszerkesztő: Füzesi Magda

E-mail: magda.bereg@gmail.com

Főszerkesztő: Szemere Judit

E-mail: nagykica12@gmail.com

Szerkesztőbizottság:

Dr. Pomogáts Béla, dr. Botlik József,
dr. Dupka György, dr. Szöllősy Tibor,
dr. Zubánics László,
Kovácsné Marton Erzsébet

Tördelés, nyomdai előkészítés:

Lapengedély száma: 2.9/1414-1/2006
HU ISSN: 1787-0445

OTP számlaszámunk:
11711034-20834951

Megjelenik negyedévente
1000 példányban.

E lapszám megjelenését támogatta
a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.,

valamint a Kárpátaljai Szövetség
tagsága.

A folyóiraton nyereség
nem képződik.

A címünkre beérkező kéziratok közlésének és szerkesztésének jogát fenntartjuk, azok recenzálását, visszaadását, levélben történő megválaszolását, valamint más szervezetekhez, intézményekhez való továbbítását nem vállaljuk. A publikációkban közölt tényekért és véleményekért minden esetben a szerző viseli a felelősséget. A szerkesztőség nem feltétlenül ért egyet a lapban közölt publikációkkal.

A tartalomból

<i>Olvassuk együtt!</i> Szepesi Attila: Julianus barát	3
<i>Vers mindenkinek.</i> Lászlóffy Aladár: Keresztalja	4
<i>Szervezeti élet.</i> Emléktábla-avatás Beregszászon	5
<i>Közös dolgaink.</i> A Munkácsy Mihály Magyar Ház avatóünnepségén	6
Búzaszentelés Kárpátalján	6
Kárpátaljai rendezvények a nemzeti összetartozás napja alkalmából	7
<i>Aktuális.</i> „Számomra fontos a környezetem tisztasága”. Beszélgetés Bucsiniszki Viktor vállalkozóval	8
Kárpátalján a Műanyag Műhely	9
<i>Hitélet.</i> Gondolatok a képmutatásról. Iván Gábor görögkatolikus áldozópap prédikációja	10
Húszéves a Sámuel Alapítvány	11
A gyilkos félelem és a teremő szeretet. Radvánszky Ferenc gondolatai	12
<i>Memento.</i> A holokauszt beregvidéki áldozataira emlékeztünk	13
<i>Közelkép.</i> Buhajla József: „A mindennapi kihívások folyamatos doppingot jelentettek...”	14
<i>Kárpátaljai sikertörténet.</i> Nyolcéves a Pulzus Rádió	16
Fergeteges hangulat Bózsárékkal	17
<i>Anno.</i> Egy életút állomásai. Angyalbörben	18
<i>Emlékezzünk régiekről.</i> Hollósy Simon Técsőn	20
<i>Fiatalokról fiataloknak.</i> Szanyi István: „A fizika általános rálátást adott a dolgokra”	22
„Azt szeretném, hogy a gyerekeim is kárpátaljai magyarok legyenek!”	22
Beszélgetés ifj. Simon Sándorral	23
<i>Kopogtató.</i> Fornos D. Júlia, színésznő és műsorvezető	24
<i>Szerkesztőségünk postájából.</i>	25
<i>Arasznyi történelem.</i> Botlik József: Nemzetünket szolgálták	26
<i>Örökségünk.</i> Egy lokálpatrióta feljegyzései. A beregszászi strand, anno...	28
A nárciszok meséje. Matúz István gondolatai	29
<i>Jelen időben.</i> Májusi ájtatosság. Weinrauch Katalin írása	30
Megér egy mosolyt. Szöllősy Tibor gyerekszájtörténete	31
<i>Múltidéző.</i> Elvesztett Ungvár: A Sváb utca utolsó svábjai	32
<i>Kultúrtáj.</i> Bódi László-miniszobrot avattak Ungváron	34
Ritmus = zene, tánc, szívdobbanás	35
<i>Szemelvények kárpátaljai eseményekből</i>	36
<i>Művészet.</i> A magyar parasztvilág megörökítője. Harangozó Miklós kiállítása Beregszászon	39
<i>A Kárpátaljai Hírmondó galériája.</i> Bazán Vladimír festő- és iparművész	40

Címlapfotók: Kovács Sándor, Vova Golovin

Kedves Olvasóink!

Folytatja útját a vándorkiállítás

A *Szent István Keresztény Hagyatéka – a Magyar Szent Korona Vármegyéi* című vándorkiállításunk Szombathely után augusztus folyamán Debrecenben lesz megtekinthető. Az ünnepélyes megnyitóra augusztus 6-án, 16:30 órai kezdettel kerül sor a Kölcsey Központban (Debrecen, Hunyadi u. 1–3.). Szeretettel várunk minden kedves érdeklődőt!

A Kárpátaljai Szövetség idén is megszervezi hagyományos balatonföldvári találkozóját, amelynek

ideje: 2021. szeptember 3–5.,
helyszíne: Riviéra Park Hotel,
Balatonföldvár, Somogyi Béla utca 5–7.

Bővebb információért a találkozóval kapcsolatban keressék a Kárpátaljai Szövetséget e-mailben a karpataljaiszovetseg@gmail.com címen, valamint a +36 1 351 7770-es központi telefonszámon.

A részletes programot a honlapunkon, illetve facebook-oldalunkon olvashatják a későbbiekben.

Mindenkit szeretettel várunk!

A Kárpátaljai Szövetség Elnöksége,
a Riviéra Park Hotel igazgatósága

Szepesi Attila

Julianus barát

A XIII. század elején az egyre erősödő dominikánus rend fontosnak tartotta a tőlünk keletebbre eső pogány népek keresztény hitre térítését. E missziós munka egybecsengett azzal az érdeklődéssel, mely középkori őseinkben élt a keleten maradt magyarok iránt, akikről olykor kósza hírek érkeztek, bár azt pontosan senki sem tudta, hol is élnek valójában. A hiedelem, amely a középkorban csöppet sem volt megalapozatlan, oly sokáig tartotta magát, hogy tulajdonképpen Kőrösi Csoma Sándor a XIX. század elején sem kívánt mást, mint a mitikus őshazát meglelni, illetve a legendák homályába vesző rokonokkal találkozni, akik akkorra már rég felörlődtek a szomszédos népek tengerében...

1232-ben négy dominikánus szerzetes kerekedett fel, hogy keleti rokonaink nyomára bukkanjon. Három esztendőig bolyongtak szárazon és vízen, ám a munkájuk eredménytelen maradt. Egyikük viszont, Ottó, magát vándor kereskedőnek álcázva, „eljutott egy pogány országba”, ahol talált néhány magyart, és tőlük megtudta, merre is élnek keleti rokonaink. Közéjük eljutnia viszont már nem sikerült, mert társai kidőlték mellőle. Ottó ekkor hazatért, újabb szerzeteseket toborzott, és megint neki kívánt vágni a megpróbáltatásokkal teli útnak, de az átélt viszontagságok következtében váratlanul meghalt.

1235-ben az ifjú Béla király hathatós támogatásával újabb négy szerzetes kelt útra. Bizáncból a Kaukázusig jutottak, ám a tatároktól rettegő helybeliek közt kíséret nem sikerült találniuk. Ketten közülük úgy kimerültek, hogy visszafordultak, ketten viszont – Gerhardus és Julianus – továbbhaladtak. Gerhard barát a Volga partján elhunyt, a magára maradt Julianus viszont nem csüggedt, és egy mohamedán pap szolgájának álcázva magát eljutott a Volga és a Káma összefolyásánál elterülő Nagy-Bolgárországra.

Ricardus barát, aki később Julianus útjáról jelentést írt a pápának, ezt jegyezte fel: „Megtalálta őket a nagy Étil folyó (a Volga?) mellett. Kik látván őt és megértve, hogy keresztény magyar, nagyon megörültek. Körülvezették házaikban és falvaikban, és keresztény

magyar véreik királyáról és országáról behatóan tudakozódtak. Bármit mondtott nékik a hitről vagy egyebekről, figyelmesen hallgatták. Mivel teljesen magyar a nyelvük, megértették őt. Mind pogányok, akiknek semmi tudomásuk nincs Istenről, de bálványt sem imádnak, hanem úgy élnek, mint az állatok. Földet nem művelnek, ló- és farkashúst meg efféléket esznek, kancatejet meg vért isznak. Lovakban és fegyverekben bővelkednek, és igen bátrak a harcban. A régiek hagyományából tudják, hogy a nyugati magyarok tőlük származnak, de hogy pontosan hol élnek, erről nincs tudomásuk. A tatár nép szomszédos velük, de ezek a tatárok, harcba bocsátkozva velük, nem tudtak diadalmaskodni felettük... A magyarok ezen földjén Julianus barát találkozott tatárokkal és a tatár vezér követével, aki beszélt magyarul, oroszul, kunul, németül, szaracénul (perzsául) és persze tatáruul. Ő azt mondta: a tatár sereg, amely ide ötnapi járóföldre helyezkedett el, Németország ellen készül menni, de még várnak egy másik sereget, melyet a perzsák ellen küldtek...”

Julianus, bár marasztalták, orosz és lengyel földön át hazatért, és 1236 karácsonyán meg is érkezett Magyarországra. A pápa, elolvasva Ricardus jelentését, személyes beszélgetésre Rómába hívta Julianust. Rá egy évre, 1237-ben újabb négy szerzetes indult el kelet felé – akiket három társával hamarosan Julianus is követett –, de a tatárok roppant támadása miatt céljukat elérni már nem tudták, csak Szuzdalig jutottak.

Julianus arról tudósít, hogy a tatárok Magyarországot sem fogják kímélni. Beszámol még a barbárok hadviselésének módjáról, nyilazó tudományukról, tízes és százas katonai alakzataikról és szörnyű kegyetlenségükről. Híreit a közeljövő eseményei pontosan igazolták. Értesülésével egybecsengett Batu kán baljós levele, melyet királyunkhoz intézett, s melyben IV. Bélát többek között arra inti: „Üdvösebb lenne, ha önként behódolnál nekem.”

Szepesi Attila: *Kapuk és vendégek. Barangolás a magyar múltban I. Magyar Könyvklub, 2003.*

Lászlóffy Aladár
(1937–2009)

Keresztalja

Előbb a hegyi kápolnáig,
 aztán a falu templomáig,
 kéttorony örök irányáig,
 hollóéveken által máig,
 néha Nagyenyed zárkájáig,
 Don-kanyarig, Szibériáig,
 s vissza az alvadt városokba,
 meghagyott kicsi otthonokba,
 rongyszóttas-tiszta tájromokba,
 vissza a hajnal-vereckéken,
 tűzön-vízen keresztül épen,
 mert nem test szerint, csak egy képen,
 de makacsul, de mindenképpen,
 keresztülszületve egy házon,
 keresztülszármazva egy népen,
 Uram, nem a te láncod tépem,
 nem a gonosznak táncát lépem,
 hinni egyedül is hihettem,
 de ha már így lett – néped lettem,
 ömlök dunákba, csermelyekben,
 ösvények medréből csepegvé
 eljövök mindig ligetedbe,
 ott, ahol vagy, te Örök Máshol,
 megérkezni a búcsúzásból,
 hogy elfogadj és látva lássad:
 használlak kortynak és falásnak,
 és csak te tudd, hogy ennyi mennyi...
 Netán a sors mindent feléget,
 a lenti földön, fellegeken
 s a visszánövő rengetegen
 már senki nem tud megjelenni
 májusi eső verte bókka,
 szél szalagozta lobogókkal
 a meg-megújítása végett –
 Te ne feledd e szövetséget!

Szepesi Attila

1942. április 21-én született Ungváron. Gyermekkorát Beregszászban töltötte. Számos írásában köszönnek vissza beregszászi élményei, mindig derűvel emlékezik a Beregvidéken töltött évekre. A Babérkoszorú- és József Attila-díjas költő, író, publicista 2017. március 30-án hunyt el Budapesten.

Emléktábla-avatás Beregszászon

„... túlélünk már nehezebb korszakokat is...”

Június 4-én a Beregszászért Alapítvány jóvoltából újabb emléktábla került az Európa–Magyar Ház udvarára, gazdagítva Beregszász magyar történelmi múltjának emlékeztetőjét, és növelve magyar megmaradásának reményét. A tábla hármasként emlékeztet a trianoni gyászos diktátumra, amikor is ezeréves hazánkat igazságtalanul és törvénytelenül drasztikusan feldarabolták. Igazságtalanul, mert nem a nyelvhátáron húzták meg az új határokat, törvénytelenül, mert az úgynevezett béketárgyalásra nem hívták meg Magyarországot küldöttségét. Június 4-e tehát nemzeti gyásznap. Másrészt az Országgyűlés 2010. május 31-én arról határozott, hogy ez a nap a nemzeti összetartozás napja, az erről szóló törvény elfogadásával kinyilvánította: „a több állam fennhatósága alá vetett magyarság minden tagja és közössége része az

egységes magyar nemzetnek, melynek államhatárok feletti összetartozása valóság, s egyúttal a magyarok személyes és közösségi önazonosságának meghatározó eleme”. Megvalósult ezzel az illyési „Haza a magasban”! Harmadrészt pedig 2019-ben az Országgyűlés újabb határozatot fogadott el, mellyel „a történelmi Magyarország területét szétdaraboló és a magyar nemzet harmadát idegen államok fennhatósága alá szorító, 1920. június 4-én aláírt békediktátum 100. évfordulójára emlékezve” a 2020-as esztendő a Nemzeti összetartozás évének nyilvánította. A nemzetet ért példátlan sorscsapás, az újkori történelem egyik legnagyobb tragédiája ellenére megmaradtunk, s 2010 óta az ország egyre jobb eredményeket ér el, a szakadék széléről visszatért a fejlődés útjára.

Az avatóünnepségen dr. Zubánics László történész, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) elnöke köszöntötte jelenlévőket, aki hangsúlyozta: ezen a napon még élesebben él bennünk a nemzetet sújtó, a nagyhatalmak által 101 évvel ezelőtt hozott tragikus döntés. 1918-ban, amikor a magyar újságokban először jelentek meg térképek a történelmi Magyarország földdarabolásáról, még szinte senki sem hitte el, hogy idegen országba

kerül például Kolozsvár, Mátyás király szülővárosa és a magyar kultúra egyik felforgatója, vagy Pozsony, az a város, amely évszázadokon át az országgyűlések és királyaink koronázási színhelye volt. Felfoghatatlannak tűnt, hogy az országhatáron túlra

juthat a magyar középkor emlékeit őrző megannyi felvidéki és erdélyi vár, kastély – Ungvár, Munkács, Arad, Temesvár –, illetve a Székelyföld és Csallóköz, Bácska és Bánát. 1920. június 4-én – a békeszerződés aláírásakor – azonban minden megpecsételődött: a történelmi Magyarország és az Osztrák–Magyar Monarchia végérvényesen szétesett. Családok szakadtak szét egyik napról a másikra, magyar emberek váltak

Dr. Erdei Péter, Magyarország beregszászi külképviseletének vezető konzulja Juhász Gyula *Trianon* című versét idézve az emlékezés, a történelmünk ismeretének fontosságát hangsúlyozta. – Emlékezni szükséges, illetve beszélni is kell a 101 évvel ezelőtt történeletről, hiszen ez a magyarság történetének egyik legnagyobb tragédiája. De a magyarságot a közös nyelv, kultúra, hagyományok és értékek mind a mai napig megtartották, s nemcsak a Kárpát-medencében, hanem szerte a világon – mondta a diplomata. – Valószínűleg a Trianon okozta hatalmas veszteséget sem élte volna túl nemzetünk, ha az akkor élők nem merítették volna erőt nagyjaink példájából, a magyarság mindenek feletti élni akarásából.

Dr. Seremet Sándor, a Kárpátaljai Szövetség főtitkára hangsúlyozta, hogy a magyarság egy olyan tragédia után tudott talpra állni, amely után sok nép nem tudott volna megmaradni. S mindezt annak ellenére, hogy a szomszédos országokban kialakult körülmények nem kedveztek az elszakított magyarság megmaradásának. – A történelem úgy hozta, hogy a XXI. században az elszakított nemzetrészek közül a kárpátaljainak jut a legnehezebb sors osztályrészül – mutatott rá a főtitkár. – De túlélünk már nehezebb korszakokat is, s hiszem, hogy ezen az időszakon is túl leszünk, annál is inkább, mivel egy erős anyaország és egy egészséges nemzet áll mögöttünk.

Dalmay Árpád, a Beregszászért Alapítvány elnökének üdvözlő levelét Csobolya József nyugalmazott történelemtanár olvasta fel. Kovács Abigél, a BorzsaVári együttes szólistája egy az alkalomhoz illő népdal előadásával emelte a rendezvény színvonalát.

Az emléktáblát dr. Erdei Péter és Csobolya József leplezték le, majd a társadalmi szervezetek képviselői elhelyezték a tisztelet koszorúit. A Kárpátaljai Szövetség nevében dr. Seremet Sándor főtitkár, Kovács Sándor elnökségi tag, valamint Veselényi Krisztina koszorúzott.

Az esemény a *Himnusz* közös eléneklésével ért véget.

Tudósítónk

külföldivé, idegenné, kisebbségivé egy új országban. Az összetartozás napjának eseményei visszatekintést nyújtanak a szomorú múltba, de a megemlékezések erősítik a világ magyarságának határokön átvivő összetartozását is – emlékeztetett a KMMI elnöke.

A Munkácsy Mihály Magyar Ház avatóünnepségén

Nyitottság, közösség, kultúra

Ott érdemes Magyar Házat építeni, ahol van magyar kultúra – hangzott el a Munkácsy Mihály Magyar Ház avatóünnepségén. Az ünnepé-

hangot, hogy az intézmény nem csupán a város, de egész Kárpátalja egyik jelentős szellemi-kulturális központjaként működik majd a továbbiakban. Az ilyen és

tudnak évszázadok óta békésen egymás mellett élni számos nemzetiség képviselői, fogalmazott megnyitó beszédében Gulyás Gergely, aki példaértékűnek nevezte a Latorca-parti város magyar közösségének összefogását, élni akarását. A miniszter fontosnak tartja, hogy a helybéli fiatalok magukénak érezzék az intézményt, hisz a magyar jövő csak így biztosított. Gulyás Gergely a továbbiakban arról szólt, hogy Magyarországnak és Ukrajnának közesek a történelmi tapasztalatai a szovjet rendszer felszámolását illetően, s erre mindkét félnek a közös jövő szempontjából jobban kellene építenie.

Grezsa István miniszteri biztos, a projekt legfőbb kezdeményezője videóüzenetében azt kívánta, hogy az épületben tartott kulturális rendezvényeken érezze magát otthon mindenki, tekintet nélkül nemzetiségre, felekezeti hovatartozásra.

A munkácsi magyarok mai nemzedékére a történelem fontos feladatot bízott: megőrizni és továbbadni azokat a szellemi,

a külhoni magyar nemzetrészek megmaradása kapcsán két fontos tényezőre hívta fel a figyelmet. Jövönk alakulása szempontjából lényeges az anyaország támogatása, s legalább ilyen alapvető dolog a külhoni magyarság önszervező képességének a megtartása. Az utóbbi száz év sok-sok próbatétel elé állított bennünket, ám az akadályokat mindaddig sikerrel vettük, hangsúlyozta az alelnök.

A köszöntéseket követően Tarpai József, az intézményt fenntartó alapítvány igazgatója átvette Gulyás Gergelytől az épület kulcsát (a képen), majd a történelmi egyházak jelen lévő képviselői áldást kértek a Munkácsy Mihály Magyar Házban folyó munkára, az ott tevékenykedők életére.

A kulturális műsor keretében fellépett a munkácsi Yes Duó formáció, a Kárpátalja Néptáncegyüttes pedig a Sodró zenekar kíséretében viski táncokat mutatott be.

A székházavatón jelen volt a város szülötte, Pák Imre amerikai

lyes alkalmon a szónokok azt hangsúlyozták, hogy a világ magyarsága számára sokat jelent a Latorca-parti város. A Vereckei-hágón át bejövő honfoglaló magyarok itt tartottak először hosszabb pihenőt. Évszázadokkal később Zrínyi Ilona hősiessé várt a császári seregekkel szemben, példát mutatva a későbbi nemzedékek számára: a szabadságért való küzdelemnek akkor is van értelme, ha a harc kilátástalannak tűnik. Ma pedig Munkács városa abban mutat példát, hogy a soknemzetiségű Kárpátalján miként lehet békében élni úgy, hogy a másik nép kultúráját, szokásait, hagyományait tisztelőben tartjuk. A kulturális központ avatóján részt vett Gulyás Gergely, a miniszterelnökséget vezető miniszter.

A Munkács központjában 1912-ben emelt impozáns, négyemeletes szecessziós épület megvásárlására és felújítására a magyar állam 1,7 milliárd forintot költött. Az egykori regionális pénzügyi központ a mostani működtetők szándéka szerint a legerősebb nemzetközi valutának, a kultúrának a székhelye lesz.

Andrij Baloga, Munkács polgármestere köszöntőjében annak a meggyőződésének adott

ehhez hasonló kezdeményezések elősegíthetik az ukrán-magyar közeledés ügyét is, amelyre régóta várunk, hangsúlyozta a város első embere.

Hasonló gondolatokat fogalmazott meg beszédében Andrij

Fotó: Kovács Sándor

Seketa kormányzóhelyettes, aki köszönetét fejezte ki a magyar kormánynek az épület felújításáért.

Munkács városa jó példa arra, hogy ezen a vidéken miként

kulturális értékeket, amelyeket az előző korok képviselői hagytak ránk – fogalmazott köszöntő beszédében Gulácsy Géza, a KMKSZ alelnöke, aki

üzletember, aki a birtokában lévő Munkácsy Mihály-festmények számos másolatát ajándékozta az intézménynek.

Kovács Elemér

Búzaszentelés Kárpátalján

A Beregszásztól alig kőhajtásnyira elterülő Tiszacsoma község határában a búzaszentelés évszázados hagyományát elevenítették fel azok a gazdák, valamint azon civil és egyházi szervezetek képviselői, akik adományozóként,

illetve a felajánlások fogadjaként, haszonélvezőjeként vesznek részt a *Magyarok Kenyere – tizenötmillió búzaszem* adománygyűjtő mozgalomban.

A kárpátaljai földművesek már a kezdet kezdetén csatlakoztak a nemes kezdeményezéshez, területi, népességi viszonyainkat messze meghaladó módon járulnak hozzá közös ügyünk sikeréhez,

hangsúlyozta az ünnepségen Órhidi László, a koordinációs feladatokat felvállaló Pro Agricultura Carpatika Alapítvány irányítója. Íme a legutóbbi adat: járvány ide vagy oda, tavaly közel 104 tonna búza gyűlt össze 1300 gazdtól. A siker egyértelműen a kárpátaljai gazdák adományozó kedvével és a KMKSZ, valamint a történelmi egyházak mozgósító erejével magyarázható.

A *Magyarok Kenyere – 15 millió búzaszem* adománygyűjtő mozgalomban résztvevő több mint hatezer Kárpát-medencei gazda üdvözlését hozta el vidékünkre Jakab István, a Magyar Országgyűlés alelnöke, a Magyar Gazdakörök és Gazdaszövetkezetek Szövetségének elnöke. Bő tíz esztendővel

ezelőtt helyi kezdeményezésnek indult ez az akció, de mára Kárpát-medencei, illetve össznemzeti programmá teljesedett ki azáltal, hogy szerte a nagyvilágban élő magyarok közül is nagyon sokan csatlakoztak hozzá, fogalmazott a program fővédnöke. Az egyre erősödő mozgalom sikerének titka az, hogy mind többen ismerik fel: mi, magyarok, éljünk bárhol a nagyvilágban, egy kenyéren vagyunk, és lelki értelemben mindenképpen összetartozunk. Egy a nyelvünk, egy a kultúránk, összekötnek hagyományaink, közösek a vágyaink, és szolidárisak vagyunk azon nemzetársainkkal, akiknek bármiféle elnyomatásban van részük.

Jakab István a továbbiakban az agrárium különböző ágazataiban felgyülemlett tudás, tapasztalat átadásának fontosságáról beszélt. Az a meggyőződésünk, hogy a tudást, az emberi összetartozást, az

egymás iránti tiszteletet a határon nem vámolják, nem állíthatják meg. Ez az, ami szabadon áramlik. A Kárpát-medence különböző részeiben élő magyarok ennek a modern tudásnak a birtokában válhatnak a XXI. század nyerteseivé. Ha mindez adott, és van hitünk, akkor életünk és gyermekeink jövője biztonságban van. Tizenöt millió magyar embernek kell lennie akkorra hitének, hogy tudjon segíteni 150 ezer, nehéz történelmi helyzetben lévő kárpátaljai magyarnak.

-ardai-

Kárpátaljai borok más megközelítésben

Kiváló borok és sajtok, pazar látvány és hangulat – röviden ez jellemezte a Munkácsy Mihály Magyar Házban megrendezett bortárlatot. Ennél viszont jóval mélyebb tartalommal bírt az esemény. Emese álma – a közös kárpátaljai bor – az összetartozásról szól.

Bereczky István, a Kárpátaljai Magyar Borászok Egyesületének elnöke elmondta: 3 éve alakult a csapat, amely azt a célt tűzte ki maga elé, hogy a kárpátaljai borok minősége, illetve a borfogyasztás kultúrája fejlődjön, visszanyerje a régi fényét, hírét. Hozzátette: szeretnék, ha a helyi emberek is megismernék a kárpátaljai borokat, és a fesztiválokon túl fórumot biztosíthatnának nekik, ahol találkozhatnak a bortermelőkkel, szőlészekkel.

A Latorca-parti város patinás épületének kiállítótermében 11 borászat egy-egy palackba zárt esszenciáját mutatták be. Minden asztalon a hegy levének hangulatához illő dekoráció

(Papp Viktória munkája) és egy idézet szerepelt. A borászok amolyan ars poeticákat fogalmaztak meg, elmondták, miért épp azt a nedűt választották az alkalomra, és mi jellemző az italokra. Ezzel csak még jobban meghozták az érdeklődők kedvét a kóstoláshoz.

Erre az épület dísztermében volt lehetőség. A közel százfős vendégsereg ízlelgette, szagolgatta, csodálta a bortokat, ismerkedett a készítőikkel.

A tizenkettedik bor – az Emese álma – közös összefogás révén jött létre. Az egyesület tagjai összeadták a szőlőjüket, és abból született meg a kárpátaljai bor. Bereczky István érdeklődésünkre elmondta, az elnevezést a Turul-monda ihlette, s ezzel is jelképezni szeretnénk a magyarság összetartó erejét.

Dr. Grezsa István miniszteri biztos online pohárköszöntőjében elmondta: nagy fába vágták a fejszéküket, amikor azt vették a fejükbe, hogy visszaállítják az egykori minőségi bortermelést amellet, hogy valahogy fenn kell tartani a családot, nyereséget kell produkálni a jelen ukrán valóságában. „Nagyon szimpatikus a Bereczky István vezette társaság, és nagyon bízom abban, hogy azt a vállalat, amit tavaly tett arra vonatkozóan, hogy három éven belül a magyar külügyminisztérium borkínálatában minőségi kárpátaljai bor fog megjelenni, sikerül tartania” – zárta videóüzenetét a politikus.

A vendégek elmondása szerint a szervezők sikerrel vették az akadályt. A látogatók nem csak szemlélői voltak az eseménynek. A véletlenszerűen kiválasztott embereket interaktív borpárbajba is bevonták, egy-egy termelő borát megkóstolva kellett eldönteniük, melyik ízlik jobban. A rögtönzött zsűri ajándékot is kapott.

A háttérben Pösze Attila muzsikája szólt. A borkoresolyát a szürtei Italia Snack és Pizza étterem, a kézműves sajtokat Barkaszi Levente biztosította.

Az esemény a Kárpátaljai KultúrKaraván, a Kárpátaljai Magyar Borászok Egyesülete és a Munkácsy Mihály Magyar Ház szervezésében jött létre. A rendezvény a Magyar Ház Nyitásváró programja keretében a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. valamint Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és Kárpátalja Együttműködéséért, és a Kárpát-medencei Ovodafejlesztési Program Koordinálásáért Felelős Miniszteri Biztos hivatala támogatásával valósult meg.

S. R.

„Határa csak az országnak van, a nemzetnek nincs”

A Magyar Országgyűlés június 4-ét a nemzeti összetartozás napjává nyilvánította, kifejezve, hogy „a több állam fennhatósága alá vetett magyarság minden tagja és közössége része az egységes magyar nemzetnek, melynek államhatárok feletti összetartozása valóság, s egyúttal a magyarok személyes és közösségi önazonosságának meghatározó eleme”.

Ennek szellemében Kárpátalján a magyar szervezetek számos helyszínen tartottak rendezvényeket: őrtüzek égtek, versek hirdették, hogy a nemzetnek nincs határa, s hogy összetartozunk.

Emelkedjünk fel most képzeletben, s nézzük meg, miként méltatták a nemzeti összetartozás napját Beregszásztól a Vereckei-hágóig.

* A Kárpátaljai Magyar Cserkészszövetség tavaly, a trianoni békediktátum 100. évfordulójára hirdette meg először az Összetartozásunk Tüze kezdeményezést. Idén hat földrész közel 40 országának 600 településén mintegy 1000 helyszínen csatlakoztak a felhíváshoz: magánszemélyek, önkormányzatok, intézmények és civil szervezetek – természetesen Kárpátalján is. A kárpátaljai cserkészek a Vereckei Honfoglalási Emlékműnél gyűjtötták meg a lángot, melynek helyszínét előzőleg a Vigyázók Had- és Kultúrtörténeti Egyesület segítségével tették még rendezettebbé.

* A Pro Cultura Subcarpathica (PCS) civil szervezet és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátalja Magyar Főiskola (II. RF KMF) szervezésében a beregárdói Perényi Kultúrkúria udvarán ültették el az összetartozás fáját. „A mai napon egy érdekes kettősséggel állunk szemben, hisz június 4-e a magyarság történelmének legnagyobb gyásznapja, illetve a nemzeti összetartozás napja is egyben” – kezdte ünnepi beszédét Szilágyi Mátyás beregszászi főkonzul, hozzátéve: nem szeretnénk a múltba révedezni, hanem a jövőt kívánjuk építeni.

* A beregszászi járási Mezőgecsén koszorúzással méltatták a nemzeti összetartozás napját. A településen 2013-ban alakították ki a magyar nemzet egységét szimbolizáló teret, közepén az Életfával. „Az összetartozás napjának méltatása nagyban hozzájárul ahhoz, hogy a nemzet ténylegesen összekovácsolódjon” – emelte ki a koszorúzás után Mester András, a KMKSZ önkormányzati titkára, Mezőgecsé elöljárója.

* A nagybégányi turulos emlékoszlopnál a helyi római katolikus egyházközség

énekkora hazafias dalokat énekelt. Illés Brigitta elszavalta Juhász Gyula Trianon című versét. Ezután Gyebnár István beregszászi magyar konzul mondott rövid beszédet. „Célunk, hogy aki magyarnak született, maradjon magyar akkor is, ha a szülőföld a politikai földrajz vagy a közigazgatás szempontjából nem Magyarország van” – fogalmazott a diplomata.

* A tiszaujlaki közösség is megmutatta összetartó erejét. A rendezvény a Miatyánk közös elimádkozásával kezdődött, majd Egressy Márton görögkatolikus parochus szólt a jelenlévőkhöz. Ezután a Peleskey Erzsébet vezette helyi cserkészek elénekelték a cserkészindulót, majd Turda Jázmin alkalomhoz illő szavallattal emelte a rendezvény fényét. Az ünnepség a Kokas Banda nagy sikerű Kárpátalja-koncertjével folytatódott, amely végén táncházba hívták a kicsiket és nagyokat. Az Összetartozás Tüzét körülállva a résztvevők elénekelték nemzeti imádságunkat, majd a tűz körüli körtáncsal zárták az alkalmat.

* Nagypaládon a KMKSZ támogatásával 1991-ben felállított I. világháborús emlékműnél gyűltek össze az emlékezők, akiket Illyés Katalin, a KMKSZ helyi alapszervezetének elnöke köszöntött. Megosztotta gondolatait a jelenlévőkkel Gyebnár István beregszászi magyar konzul, Kudron Zoltán, a KMKSZ Nagyszőlősi Alapszervezetének elnöke, Oroszi József, a Tiszapéterfalvai kistérség vezetője. Nemzeti imádságunk közös eléneklését követően csendes koszorúzásra került sor.

* A KMKSZ Szürtei Alapszervezete a református egyházközséggel és a helyi líceummal közösen tartott megemlékezést. Az egybegyűltek részt vettek az ünnepi istentiszteleten, amelyen Kótyuk Zsolt református lelkész hirdetett ígét, majd a rendezvény a templomkertben álló nemzeti összetartozás emlékműnél folytatódott. „Számunkra, magyarok számára június 4-e történelmi pillanat, hiszen 101 éve írták alá a békediktátumot. Elsősorban ez a döntés befolyásolta a magyarság elmúlt 100 évét, ez alakította közösségeinket, ez formált bennünket olyanokká, amilyenek vagyunk ma, s talán jövőnket sem hagyja érintetlenül” – emelte ki Balogh Livia, a KMKSZ Ungvári Középszintű Szervezetének elnöke, a Kárpátaljai Megyei Tanács képviselője.

* A Nagydobronyi kistérség lakói a tavaly októberben Nagydobrony központjában, a Hatrác-patak partján felavatott emlékműnél gyülekeztek. A nemzeti összetartozásunkat szimbolizáló köztéri

szobrot ifj. Hidi Endre szobrászművész Trianon századik évfordulójára készítette, de a járványhelyzet miatt csak október végén avatták fel. A megjelenteket Hidi László, a KMKSZ Nagydobronyi Alapszervezetének elnöke köszöntötte. A Nagydobronyi Református Líceum és a Nagydobronyi Gimnázium diákjai rövid tematikus műsorokkal felidéztek a 101 éve történeteket, majd a jelenlévők elhelyezték az emlékműnél koszorúikat és virágaikat.

* Az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) ungvári városi szervezetének aktivistái dr. Spenik Sándor, az UMDSZ Ukrajnai Magyar Nemzeti Tanács elnöke vezetésével felkeresték Posch Alajos síremlékét, s rövid megemlékezés keretében elhelyezték a tisztelet virágait. A nemzeti összetartozás napja többek között jó alkalom arra, hogy emlékezzünk azokra az emberekre, akik a Kárpát-medence különböző tájegységeiről kerültek Ungvárra és hozzájárultak ahhoz, hogy a patinás város fejlődjön. Ilyen volt az ungvári Kálvárián nyugvó Posch Alajos, Örvidék – a mai Burgenland – szülőtte is. Kishazánk, a leendő Kárpátalja számára a tragikus események árnya már egy esztendővel korábban előre vetült. Még javában folytak a tárgyalások Magyarország további sorsáról, amikor 1919. január 20-án Ciaffi olasz ezredes vezetésével a csehszlovák hadsereg – mint bejelentették, elsősorban rendfenntartási céllal – elfoglalta Ungvárt. Március 7-én, Tomas Garyk Masaryk köztársasági elnök születésnapja alkalmából katonai ünnepségre került sor Ungváron, a Petőfi téren, amelyen valaki a csehszlovák himnusz elhangzása közben gúnyolódni kezdett. A legionáriusokat elragadta az indulat, és dühüket a rendezvény után a tömegben álló, mosolygós újságíróknak töltötték ki. Beszámolóik szerint este, amikor a kávéházból jött kifelé, a katonák orvul megtámadták és összeszurkálták Posch Alajost. Több mint két tucat szúrt, többségében halálos sebet ejtettek rajta. Temetése az ungvári magyar közösség részéről szimpátiátüntetéssé vált. Emléke később sem ment feledésbe, mivel – ahogy arról a helyi, a budapesti és bécsi lapok is beszámoltak – 1939. március 7-én nagyszabású megemlékezést rendeztek Posch Alajos síremlékénél. A 2000-es évektől kezdve a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége és az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) ungvári városi szervezete minden évben megemlékezést szervez a sírnál, s felvállalta annak gondozását.

Tudósítónk

Beszélgetés Bucsinszkij Viktor vállalkozóval

„Számomra fontos a környezetem tisztasága”

Manapság rengeteget hallunk a környezetvédelem fontosságáról és arról, hogy ez a XXI. század legjelentősebb problémája. A téma kapcsán nemcsak a füstölő gyárkérményekre kell gondolni, hanem arra is, hogy egyénileg mivel szennyezzük a földünket. Érdemes elgondolkodnunk: mit vagyunk hajlandóak megtenni az élőhelyünk megóvása érdekében?! A Beregszászon élő Bucsinszkij Viktor arra törekszik, hogy szebb, élhetőbb környezetet teremtsen. Nemrég létrehozta a *Színes tartályok* („Кольорові Баки”) hulladékgyűjtő helyet, amelynek célja a szelektív hulladékgyűjtés fontosságának bemutatása. Vele beszélgettünk kezdetekről, kihívásokról.

– Milyen ötlet vezetett a hulladékgyűjtő megnyitásához?

– Három évvel ezelőtt horgászni voltam a Borszán. Nagyon megdöbbenett az a temérdek mennyiségű hulladék, amit a folyóban, illetve a part mentén láttam. Barátokkal elkezdtünk arról gondolkodni, hogy mit lehetne ez ellen tenni, hiszen az nem elég, hogy csak beszélünk a környezetünk védelmének fontosságáról. Sokat olvastunk a témában, sikerült beszereznünk a megfelelő eszközöket is, és így 2019 szeptemberében megnyithattuk a hulladékgyűjtőt.

– Hogyan jött a névválasztás?

– Az egyik ötletgazda barátom Zaporizzsjában él, ahol létrehozott egy *Színes vödrök* nevű szelektív hulladékgyűjtő mozgalmat. Kicsit változtatni szerettem volna a megnevezésen, és mivel Európában is színes tartályokba szelektálják a hulladékot, ezért úgy döntöttem, hogy én is ezt a nevet adom a mozgalmunknak.

– Milyen nehézségekkel szembesülnek?

– A kihívást nem a telephely létesítése jelentette, hanem a lakosok meggyőzése. Nem egyszerű feladat rávezetni őket arra, hogy miért fontos a szelektálás, és hogyan is csinálják. A szelektíven gyűjtött hulladék újrahasznosítható, amivel csökkenthetjük a pazarló anyagfelhasználást, ezzel is óvva környezetünket. Például egy tonna kartonpapír előállításához 17 fát kell kivágni. Ezért is indítottuk el mozgalmunkat, hogy ezt tudatosítsuk az emberekben.

– Hogyan jut el önökhöz a szelektált hulladék?

– Természetesen egyénenként, családonként be lehet hozni hozzánk a hulladékot. Azonban nem mindenki tudja megoldani, hogy eljön hozzánk, ilyen esetekben házhoz

megyünk. Átvesszünk mindenféle műanyag palackot (ilyen a tejes vagy a joghurtos palack), amelyeket más telephelyek nem. Emellett ceruzaelemet, telefon- vagy autóaakkumulátort, üveget, kartont is átvesszünk. Szeretnénk felhívni a figyelmet arra is, hogy lehetőség szerint szelektíven gyűjtsük otthon a szemetet, majd juttassuk el a hulladékgyűjtő telephelyre, mert ha a hulladéklerakóba kerül, ott súlyosan koszolódik, így veszít az értékéből, ráadásul még több munkánkba kerül megtisztítani azokat, hogy megfelelő állapotban tudjuk elküldeni a feldolgozó gyáraknak.

– Úgy tudom, fogadónapot is tartanak a telephelyen.

– A Gyár utca 36. szám alatt található a telephelyünk, a hét minden napján dolgozunk, amikor is szétválogatjuk, illetve előkészítjük a hozzánk beérkezett hulladékot. Minden kedden és pénteken pedig fogadónapjaink is vannak. Egyik nagy élményem, amikor egy család látogatott el hozzánk. A kilencéves kislányuk hozta el PET-palackját, amit a megfelelő konténerbe raktatótt bele. Mikor elmagyaráztam neki, hogy újrahasznosítjuk majd, és más palack készül belőle, felcsillant a szeme. Már ezért megéri dolgoznunk. Emellett oktatóanyagokat készítünk iskolások számára, akiknek szintén bemutatjuk a szelektív gyűjtés fontosságát, hiszen, ha gyerekkorban elkezdjük, később már természetessé válik számunkra.

– Milyenek az eddigi eredmények?

– Közel két éve működtetjük a telephelyet, eddig százegy tonna törött üveget, kilencvenkét tonna kartonpapírt, tizennyolc tonna PET-palackot, huszonegy tonna műanyag fóliát, három tonna fémdobozt sikerült begyűjtenünk. Óriási dolog ez számunkra, de még mindig csak a kezdetén vagyunk annak, hogy tudatosságra neveljük a lakosságot.

– Mit szeretne elérni a kezdeményezéssel?

– Azt, hogy egyre többen tudatosítsák magukban a környezetvédelem fontosságát, ezáltal kialakíthassuk a szelektív szemétyűjtés kultúráját. Meg kell mutatnunk, hogy mi sem vagyunk rosszabbak, mint a nyugati országok lakosai, mi is tudunk tenni környezetünk megóvása érdekében. Ez nagyon fontos. Jómagam is részt vettem a Tisza magyarországi szakaszának takarításában, ahol temérdek ukrainai szemét gyűlt fel, és meg kell mondjam, szívesen megváltoztatnám. Szeretném, ha tiszta környezetet hagynánk magunk után a következő generáció számára.

– Milyen tervei vannak?

– Mint említettem, az iskolákban tervezünk információs plakátokat kihelyezni tartályokkal együtt, hogy megismertessük a gyerekekkel a helyes szelektálás módszerét. Vállaljuk, hogy az így összegyűlt hulladékot elszállítjuk telephelyünkre. Emellett a város utcáin el szeretnénk indítani egy ökomobil, amely bizonyos napokon bizonyos utcákban fogja összegyűjteni a szelektált hulladékot.

– Mi pedig további eredményes munkát kívánunk!

K. A.

Kárpátalján a Műanyag Műhely

Környezetvédelmi neveléssel mentesítenék a Tiszát a hulladéktól

Körösmezőn és Ungváron kötött ki a MüMü, azaz a Műanyag Műhely a közelmúltban. A magyarországi PET Kupa elhivatott önkéntesei – akik közel 10 éve tisztítják a Tiszát a folyami hulladéktól – stílizált hajó formájú műhelyben és környékén mutatták és mutatják meg gyerekek bevonásával, miként hasznosítható újra az a műanyag, amit korábban a Tisza árterében gyűjtöttek. Molnár Attila Dávid természetfilmmel, a Pet Kupa társalapítójával, az 5 ország 1 folyó projekt egyik szervezőjével beszélgettünk a környezeti nevelés fontosságáról.

– Milyen céllal érkeztek Kárpátaljára?

– Az itteni magyar tannyelvű iskolákkal együttműködve szeretnénk kifejleszteni egy olyan tanmenetet, amely bemutatja a gyerekeknek, hogy miért érdemes újra felhasználni műanyagot. Abban bízunk, ha ez sikerül, akkor sokkal kevesebb hulladék kerül a folyóba. Gondoljunk bele, hogy egy szelektív hulladékgyűjtő használata milyen absztrakt. Miután iszunk egy palackból, eldobjuk, és onnantól kezdve megszűnik vele a kapcsolatunk, nem is tudjuk, mi történik vele. Mi a MüMü-vel megpróbáljuk a gyerekeket végigkísérni a műanyag újrahasznosításának minden lépésén. Nagyon nagy különbség, hogy itt egy pillanatra sem veszítik el a kapcsolatot a műanyaggal. Ebben segít az 5 ország 1 folyó program. A kezdeményezés, amint annak elnevezése is jelzi, az öt országon átfolyó Tisza vizének megtisztítására összpontosít. Többek között célja, hogy a felnövekvő nemzedék gondolkodását az ökológiai tudatosság irányába vezesse.

Körösmezőn és Ungváron működünk együtt a magyar tannyelvű iskolákkal, Beregszászon is vannak partnereink. Ezek a kezdeményezések elszigeteltek még, de ha összeállnak egy hálózattá, akkor majd drámai változást fogunk tapasztalni. A Tisza közös kincsünk, közös értékünk, ezért foglalkoznunk kell a tisztaságával. Ahogy a Tisza összeköti az országainkat, úgy minket is összeköt a célunkban.

– Honnan jött a Műanyag Műhely ötlete?

– A PET Kupa önkéntesei Pet Kalóznak nevezik magukat, azért, hogy egy kicsit szokatlan módon próbálják megmutatni,

hogy minden rosszban van valami jó. Esetünkben, hogy a folyami szennyezés ellen lehet tenni magával a műanyaggal. Kicsit nyakatekert gondolat, de ha belegondolunk abba, hogy pillepalack hajókat építünk, máris figyelemfelkeltő akciót hajtottunk végre. A MüMü, vagyis a Műanyag Műhely pedig egy arra irányuló kísérlet, hogy ha megmutatjuk a gyerekeknek, mi mit tanultunk a műanyagról, akkor talán alapvetően megváltozik a gondolkodásuk. A műanyag a fához hasonló alapanyag lehetne, csak

meg egy billentyűzetet. Erre jó a műanyag: sokszor, hosszú időn át lehet használni.

– Mi a tapasztalat, a gyerekek mennyire vevők az effajta szemléletformálásra?

– Azt láttuk, hogy a kárpátaljai gyerekek nagyon nyitottak, kedvesek, kíváncsiak. Az elején kicsit meg vannak szeppeven, talán azt hiszik, hogy egy tanórára jönnek, aztán kiderül, ez sokkal inkább „vándorcirkusz”, a PET Kupa vándorcirkusza. Bármerre nézünk a világban, a folyószennyezés mindenütt összetett probléma, okozója

nem csak a gondatlanság, Gazdasági nehézségek, társadalmi feszültség, az ivóvízhez való korlátozott hozzáférés, valamint az ismeretek hiánya áll a szennyezés hátterében. Ráadásul a szennyezés nem ismer országhatárokat, a folyók az áradással továbbviszik azt.

Ekkora feladatot csak együtt lehet megoldani, döntéshozók, civilek, szakemberek, kutatók, természetvédők és helybeliek részvételével. Mindebben kiemelt szerepe van a tanítóknak, tanároknak, oktatóknak.

Rajtuk is múlik, hogyan gondolkodik a felnövekvő nemzedék.

– Több mint kilencéves a Tiszai PET Kupa, az évek alatt nagyon nagy utat jártak be. Mikor jöttek az első kézzelfogható eredmények?

– Az évek alatt rá kellett döbbernünk, hogy Kárpátalja kulcsfontosságú ebben a folyómentő akcióban. Nagyon lényeges, hogy tudjuk, ez így nem mehet tovább. Túlterheljük a természetet. Egy darabig tud tisztulni, de van egy pont, ahonnan már nem. Nagyon fontos elkezdni tisztítani a folyóinkat, mert elérkeztek a teherbíró képességük határához.

Azt hiszem, ha ezek a gyerekek is elkezdik szelektíven gyűjteni a hulladékot, ha beindul a nemzetközi együttműködés, ami az utóbbi néhány hónapban elkezdődött, akkor itt néhány éven belül komoly változás lesz, javulás várható. Már most van olyan vizitúrázó Kárpátalján, aki gyűjti a szemetet, aki igazi PET-kalóz. Magyarországon huszonöt év után tavaly volt az első olyan áradás, amikor már nem hozott műanyagot a folyó, mert elváltuk a hulladék útját. Egyből kaptuk a leveleket horgászoktól, természetjáróktól, hogy eddig ilyet nem tapasztaltak.

Szabó Sándor

a fával sokkal régebb óta élünk együtt. A fafajtákat többnyire ismerik a gyerekek, viszont a műanyagról ez nem mondható el. Itt a kicsik nagyon sok fajtáját, típusát megtanulhatják. Az ártéri hulladék több mint fele újrahasznosítható. Nem haszontalan szemét, hanem érték. Ez az 5 ország 1 folyó program egyik kulcsüzenete, mely átadására létrehoztuk a Műanyag Műhelyt. Utánfutón gördül egyik településről a másikra, és álljon a főtéren vagy az iskolaudvaron, egy röpké pillanatra a hajókabin hangulatával a folyóra repíti a látogatót.

– Milyen tárgyak készülnek a Műanyag Műhelyben?

– A legfontosabb, amit el szeretnénk érni, hogy amikor egy gyerek belép a MüMü-be egy hulladék darabkával végigmegy a folyamatokon: darálás, olvasztás, formába öntés vizet magával egy használati tárgyat – vonalzó, tollat, virágserepet, karabinert, Pet Kalóz érmét – egy emléket, amely nap mint nap emlékezteti őt arra, hogy ez a műanyag sokkal többre képes, mint hogy kihörpintem belőle az üdítőt, aztán eldobom. Ebben az anyagban sokkal több potenciál van. Akkor jó a műanyag, ha sokszor használjuk egymás után. Gondoljunk egy autóra, egy telefonra vagy egy laptopra, milyen sok ezerszer nyomunk

Gondolatok a képmutatásról

Olvasandó Mt 23,23–28

Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok, mert tizedet adtok mentából, kaporból és kőményből, de elhanyagoljátok a törvény komolyabb parancsait, a jogot, az irgalmat és a hűséget. Ezeket meg kellene tenni, s azokat sem elhagyni. Vak vezetők, akik kiszűríték a szűnyogot, a tevét pedig lenyelitek.

Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok, mert megtisztítjátok a pohár és a tál külsejét, de belül tele vagytok rablással és tisztátalansággal. Te vak farizeus! Tisztítsd meg előbb a pohár belsejét, hogy a külseje is tiszta legyen!

Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok, mert hasonlítotok a meszelt sírokhoz, amelyek kívülről szépek látszanak, de belül tele vannak a holtak csontjaival és mindenféle tisztátalansággal. Így ti is kívülről ugyan igaznak látszotok az emberek előtt, de belül tele vagytok képmutatással és gonoszsággal.

Krisztusban Kedves Testvérek!

Ahogy belekezdünk Szent Máté evangéliumának 23. fejezetébe, azt látjuk, hogy egy teljes fejezeten keresztül szidja, szapulja Jézus mind a farizeusokat, mind az írástudókat. Ennek az előzménye az, hogy Jézus megtisztítja a templomot az árusoktól, és tanítani kezdi a népet. Még a szaddúceusok sem tudnak fogást találni rajta, mert nekik is megfelel minden kérdésükre. Ekkor jönnek oda a farizeusok és írástudók, hogy valamiképpen próbára tegyék, és megkérdezik tőle, melyik a főparancs. Jézus elmondja, majd visszakérdez Dávid és a Messiás kapcsolatáról, amire ezek már nem tudnak felelni. Ekkor kezd beszélni a farizeusok visszasságairól, noha hozzát teszi, hogy mindaz, amit Istenről tanítanak, igaz, csak a cselekedeteiket nem szabad követni, azok képmutató mivolta miatt. Ennek a jézusi feddésnek egy része a mai napra előírt evangéliumi szakasz.

Érdekes, hogy Jézus épp a képmutatást hozza fel a farizeusok ellen, mert úgy tűnik, ebben az időben ez volt az egyik leglátványosabb tulajdonságuk. A 23. fejezet hosszan foglalkozik azzal, hogy miképpen vesztett irányt a zsidóságnak ez a tanító rétege, amikor olyan szokásokat említ, amelyek elsősorban a világgal, és különösen is az anyagiassággal kapcsolatosak. Olyan szokások ellen emeli fel a hangját Jézus, ami szembe megy a hittel, mint pl. értékesebbnek tekinteni a templom aranyára tett esküt, mint magára a templomra tettét, ami az aranyat megszenteli, ami miatt az arany is értékesebb.

Gondolhatjuk ezt talán egyrésztől olyan elképzelésnek, ami a zsidóknál amúgy is előfordul, ti. a zsidók törvényekkel vették körül a törvényeket, hogy a fontosabbakat

ne lehessen megszegni. Ezen az alapon a zsidók esküdhetek kisebb dolgokra, pl. az ajándéokra az oltáron, maga az oltár helyett, hogy ha mégis hamis az eskü, ne kerüljenek olyan szigorú ítélet alá.

Ugyanakkor azt is látni kell, hogy az írástudók és farizeusok között végbement valami változás, ami minden tisztos törekvésük mellett céltévesztést eredményezett.

A farizeus és írástudó feladata az volt, hogy oktassa, segítse a nép kevésbé tanult tagjait. Emellett viszont elkezdtek visszaélni azzal a tisztelettel, ami az írás ismeretéből fakadt számukra. Nemcsak ismerték az Írást, de lépten-nyomon érzékeltették is a néppel, hogy tudásbeli, és ennek alapján erkölcsi fölényben is vannak az átlag zsidóval szemben.

De amikor ez a többlettudás kiüresedett információvá, ismeretté csökkent, akkor jött el az ideje annak, hogy valaki figyelmeztesse őket erre a tévedésre. Jézus személyében látjuk azt, aki ezt a feladatot magára vállalta. Mint ahogyan nem viselhetette el a templomban az árusok jelenlétét, és nem tűrhette Isten házának piaccá alakítását, úgy azt a fajta igazságtalanságot sem állhatta, hogy ezek a zsidók a vallás törvényeinek álarcá mögé rejtőzve igazságtalanul cselekedjenek hittársaikkal szemben, maguk pedig kibújjanak a felelősség vagy a kötelezettségek alól.

Jézus azt mondja Szent János evangéliumában: Én vagyok az út, az igazság és az élet. És az igazság nem tűrheti az igazságtalanságot.

Hogyan nyilvánult meg az igazságtalanság a farizeusok és írástudók életében? Elsősorban azzal a viselkedési mintával, amit a képmutatás szóval írunk le. A képmutatás olyan cselekedet, ami semmilyen összhangban nincs a benső énünkkel, saját meggyőződésünkkel, sőt alkalmanként teljes ellentétben áll vele. A képmutatás energiabefektetést igénylő cselekvés, így nem lehet a végtelenségig fenntartani. Mint ahogyan egy képet sem tarthatunk az arcunk elé a végtelenségig. Egy idő után elfáradunk, letesszük az álarcot, és olyanok leszünk, mint valójában. És aki meglátja az igazi arcunkat, azt már nem fogja becsapni egy olyan kép, amit csak hordunk magunk előtt. Így történt a farizeusokkal is. Előbb-utóbb ők is letették az álarcot azáltal, hogy maguk nem azt cselekedték, amit a néptől elvártak, így elárulták magukat az emberek előtt. Ez sokakból visszatetszést váltott ki, és már nem tudtak hinni annak, amit ezek az emberek mondtak.

Ilyenkor, persze, azt mondhatnánk, hogy ezek a farizeusok és írástudók megkapták, amit érdemeltek, mert úgy kell nekik, és egyébként is, miért terheltek feleslegesen a népet? Jézus viszont nem öncélúan feddi őket, hanem abban a reményben, hogy változtatnak az életmódjukon. Nagyon könnyű

az embert leszidni, ha valami rosszat tesz. De ha ez a szidás csak arról szól, hogy a szidalmazó jobban érezze magát, akkor a feddés épp a valódi célját nem éri el, ti. hogy a másik ember megjavuljon.

Azért olyan fontos ezeket a farizeusokat és írástudókat minden rossz hírükkel együtt helyükön kezelni, és nem öncélúan, csak a felháborodás miatt felháborodni rajtuk, mert őszintén magunkba tekintve észrevesszük, hogy bizony, mi sem vagyunk különbek. Életünk során sokszor játszunk szerepeket, nem ritkán olyanokat, amelyek teljesen idegenek a valós személyiségünk-től. Egyrészt kárt okoz nekünk, mert ha kiderül az őszintétlenségünk, kapcsolatokat veszíthetünk, másrészt a szerepjáték nagy odafigyelést és sok energiát igényel, ezért nem lehet a végtelenségig folytatni. Szerepek eljátszására kényszeríthet minket akár a társadalmi szerepkörünk, de akár az éppen aktuális divat is. Divat alatt itt nem csupán a ruházzkodást értem, hanem mindazokat a trendeket, amelyek az élet bármely területéhez hozzákapszolódnak. Ezek közé a trendek közé tehát odatarozik az öltözködés, de a politikai nézet, a zene, amit hallgatunk, az emberek, akikre felnézünk, sok-sok minden. A valódi kérdés ezekkel a trendekkel kapcsolatban, hogy mennyire vagyok tudatos a követésükben. Vajon megsűröm-e az információt, ami felém árad a világból személyekről, eseményekről, eszmékről, elgondolásokról? Mennyire vagyok tudatos annak eldöntésében, hogy milyen irányt képviselek az életemben? Vajon összeegyeztetem azokat az állításokat, amelyeket a világból megtapasztalok Jézus állításaival? Vagy, ha megfordítjuk a dolgot: valóban érdekel-e Krisztus és az ő tanítása vagy csak szerepet játszom, hogy a világ elfogadjon? Végső soron arra a kérdésre jutunk, ki vagyok én valójában? Kinek az oldalán állok, ki mellett köteleztem el magam?

Azért olyan fontos feltennünk ezeket a kérdéseket, mert egy idő után kilóg a lóláb, és nem takargathatjuk tovább a valódi személyiségünket. Elsősorban önmagunkkal kell őszintének lennünk, és tisztázni azokat a kérdéseket, amelyek az életünk egészét érintik, mert másképp olyan lelki szakadást fogunk megélni, ami mindenképpen nagy veszteségekhez vezet.

Jézus Krisztus arra buzdít mindenkit, hogy hagyja el a képmutatást, legyen őszinte önmagához, legyen őszinte Istenhez. És ha netán kiderül, hogy bizony tökéletlenek vagyunk, mindenféle hibákkal és hiányosságokkal, akkor legalább már arra lehetőségünk van, hogy ennek okán elviseljük mások gyengeségeit, és türelmesebbek legyünk, végső soron pedig megerősödjön bennünk az az alázat, ami lehetővé teszi, hogy elismerjük saját kicsinységünket Istennel szemben, és ez valódi, őszinte imádatra indítson.

Amen.

*Iván Gábor mezőegecsei
görögkatolikus áldozópap*

Húszéves a Sámuel Alapítvány

Család, biztonság – új életesély

Megható pillanatokban igencsak bővelkedett az az alkalom, amelyen a két évtizeddel ezelőtt létrejött Sámuel Alapítvány áldásos tevékenységéért adtak hálát, s melynek helyszíne a beregszászi református templom volt.

Megalakulásakor a szervezet az elhagyott, eltaszított gyerekek családba kerülésének elősegítését tűzte ki legfőbb céljává. A mögöttünk hagyott húsz év alatt az isteni gondviselésnek és a szerető emberi szíveknek köszönhetően kilenc családipusú gyermekotthon jött létre, és több mint száz gyerek talált meleg családi fészekre – mondta el megnyitó beszédében Sipos Géza, a szervezet elnöke, aki nemcsak a szülőknek mondott köszönetet, hanem azoknak a gyülekezeteknek is, ahol a családi közösségek létrejöttek. Az egyházközösségek különböző akciókkal támogatják a családokat, s arról sem szabad elfeledkeznünk, hogy a Kárpátaljai Református Egyház tagjai imádságos háttérrel szintén részt vállalnak az életükben. Az elnök szövege arról is, hogy sikerült példás együttműködést kialakítani a gyermekfelügyeleti hatóságokkal, amelyek mindenben segítik az alapítvány munkáját.

Adjunk hálát azért, hogy nekünk szerető Istenünk van, aki gondoskodik rólunk. S adjunk hálát azért is, hogy működik nálunk egy olyan alapítvány, amelyik kitért a szívét az elhagyott gyermekek előtt – fogalmazott igehirdetésében Zán Fábrián Sándor református püspök. A nemrég megtartott összetartozás napja kapcsán arra emlékeztetett: isteni parancs, hogy lakjuk be szülőföldünket, őrizzük, munkánkkal gazdagítsuk közösségeinket. Imádkozzunk azért, hogy ne jussunk olyan sorsra, hogy amit kölcsönadtunk vagy elvettek tőlünk, azt vissza kellene kérni.

Erdei Péter, Magyarország Beregszászi Konzulátusának vezető konzulja felhívta a figyelmet arra, hogy a Sámuel Alapítvány által felkarolt családokban keresztyén szellemiségű nevelés folyik, ezért is fontos a támogatásuk. Kórós Attila ungvári magyar konzul a külképviselet nevében további gyümölcsöző együttműködésről biztosított. Babják Zoltán, a Beregszászi kistérség polgármestere rámutatott, hogy a koronavírus-járvány megnehezítette ezekben

a családoknak az életét is, ám ők látható módon állták a mostani erópróbát, így ezzel is példát mutatnak másoknak. Orosz Ildikó, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola elnöke elismeréssel szövegezett arról a bátorságról, ami ahhoz kellett, hogy húsz

évvél ezelőtt az alapítvány megálmodói a semmiből létrehozzanak egy ilyen nagyívű és nemes kezdeményezést. A szeretetet és az elfogadást is tanulni kell, ami sokszor nem megy könnyen – mutatott rá Jakimelina Szvitlana, a megyei gyámügyi főosztály vezetője. A sámuelesek ebben is az élen járnak.

Ezután következett a családok bemutatkozása. Szívszorító pillanatoknak lehettünk tanúi, miközben megrázó történeteket hallottunk arról, hogy milyen

fogalmazott: mi nem vér, hanem szív és lélek szerinti család vagyunk. Valamennyi itt elhangzott vallomás hiteles és meggyőző tanúságtétel volt Isten mérhetetlen kegyelméről és az emberi szív és lélek önzetlenségéről, nagyságáról. A családok képviselői nagy szeretettel köszöntötték Sipos Gézát, aki betöltötte hatvanadik születésnapját ünnepli.

A gyülekezeti teremben tartott sajtótájékoztató során Sipos Géza beszámolt róla, hogy az alapítvány az eltelt évek során 18 gyermek örökbefogadásában működött közre. Hálátelt szívvel gondolkunk arra, hogy jelentős részben szervezetünk működésének köszönhetően vált feleslegessé egy állami árvaház fenntartása.

Tarackózi Ferenc, a beregszászi református gyülekezet vezető lelkésze, az alapítvány megálmodója ismertette azt a tervet, hogy valamennyi kárpátaljai magyar nyelvű médium bevonásával médiakampányt szervezzenek, amelyben bemutatják a Sámuel Alapítvány tevékenységét valamennyi rendelkezésre álló platformon. Az alapítvány ezzel a gyermekmentés szolgálatának kíván egy újabb lendületet adni, és meggyőzni a még most hezitálókat, hogy fogadjanak családjukba gyerekeket. Hisz nagyon sok gyermek van, aki most még valahol a jobb élet reményében várja a befogadást.

Margitics János beosztott lelkész arról tájékoztatót, hogy az online térben hol és miként érhető el az alapítvány tevékenységét és a családok életét bemutató oldalak. Ezt követően a különböző médiumok képviselői ünnepélyes keretek között aláírták az alapítvány vezetőjével az együttműködési szerződést.

Zárszávában Nagy Béla, a Kárpátaljai Református Egyház főgondnoka arra emlékeztetett, hogy a Sámuel Alapítvány tevékenysége voltaképpen hitvallás és egyben háladási a Mindenható felé, aki lehetővé tette ennek a húsz esztendeje tartó hatalmas munkának az elvégzését és annak reményteljes folytatását. Bebizonyosodott, hogy kis dolgokkal is hozzá lehet járulni a nemes ügy továbbviteléhez. Közösségeink további sorsa szempontjából korántsem mindegy, hogy a családokban milyen szellemiség uralkodik, onnan milyen lelkületű gyermekek kerülnek ki. Amit ránk bízott az Úr, azt mindig szeretettel tegyük, s akkor biztosak lehetünk benne, hogy Isten áldása kíséri majd tevékenységünket, mutatott rá a főgondnok.

Kovács Elemér

tépelődés, aggodalmaskodás előzte meg egy-egy gyereknek a családba fogadását. Hisz ezek mind olyan felelős döntések, amelyeket nem lehet visszavonni. Sokak szemébe könny szökött, amikor a Füzesi családban nevelkedő egyik fiúgyermek így

A gyilkos félelem és a teremtő szeretet

„A szeretetben nincs félelem, sőt a teljes szeretet kiűzi a félelmet”

1Jn 4,18

„Nem félelemnek a lelkét adta nekünk az Isten, hanem erő, szeretet és józanságnak a Lelkét”

1Tim 1,7

A ránk bízott teremtő erő: a Szeretet, amely képes a legelrontottabb és legeltorzultabb életet is újjáteremteni és helyrehozni. Ezért semmi nem lehet elfogadható indok a kiáradni akaró szeretet leállítására (tehát semmi nem lehet érv nem megtenni azt, amit a szeretet diktál). Ez olyan, mintha a mozdonyvezető azért nem indítaná el a vonatot, mert egy agresszív kiséger a vonat feltartóztatásával fenyeget. Pedig mentális gyakorlatunk egyik legnagyobb és leguniverzálisabb tragédiájává az nőtte ki magát, hogy (könnyen) leállítjuk a magunkon keresztül áradni és megtestesülni akaró szeretetet. Az emberi szívben felbuzdul a vágy a szeretetszolgálat (segíteni, adakozni, befogadni stb.), a nagycsalád (mert milyen szép, amikor szerető gyerekek és unokák vesznek körül), a gyerekáldás (mert csodálatos egy embert világra hozni és felnevelni) iránt, de aztán az ember megindokolja, hogy miért is nem teheti, amit a megvalósulni vágyó szeretet diktál (mert ez a mostani világ..., az igények... és az anyagi meg az egészségügyi állapotunk..., mert vannak már így is terhek..., ezekkel sem bírnak..., és persze így önmaga felé megbizonyítja, hogy nem is segíthet..., nem is vállalhatja fel..., nem is hozhatja világra... – és nem is teszi. Tehát a mentális (és belénk kódolt) gyakorlatunkban: ami képes félelmet kelteni, azt már a szeretet megvalósulásával szembeni indokként értékeljük. Ezért a legnagyobb gyilkos: a félelem lelke (Pál apostol által így személyként megjelölve és leleplezve, ugyanis démonról van szó). Ez a pusztító lélek vesz arra rá, hogy tartsuk vissza, illetve blokkoljuk le az újjáteremtő és gyógyító szeretet kiáradását. Például: egy nő már gyerekkorától kezdve különös indítást érzett arra, hogy árvaházból gyerekeket fogadjon örökbe. De mindig volt valami „előbbre való” ellenindok,

amivel lebeszélte, illetve hagyta lebeszélni magát az örökbefogadásról (tanulás, munka, karrier, ház, vállalkozás stb.). Pedig a rajta keresztül kiáradni vágyó szeretet sok gyermeki életet akart és tudott volna körbe ölelni és gyógyítani. Azóta az évek eltelték, a nő megöregedett, és csak a beteljesületlenség érzése maradt.

Továbbá borzalmas belegondolni, hogy a félelem démoni lelke hány embert nem engedett bocsánatot kérni és megbocsátani (mert biztosan elutasít, vagy vissza fog vele élni... – és maradt a harag és nem gyógyult meg a kapcsolat), hány embert fosztott meg a kiteljesedéstől (mert biztosan nem fog sikerülni, meg sem próbálom... – és nem lett meg a teljesség áldása, ami lehetett volna), hány anyát vett rá az abortuszra (1950 és 2000 között Magyarországon több mint 5 000 000 abortusz volt – és Kárpátalján sem jobb az arány). Mert komolyabban vesszük a fenyegetve félelmet keltő jelenségeket, mint a szeretet teremtő erejét. Ezért a félelem lelkének a pusztítása és nem a teremtő szeretet újjáteremtése valósul meg. Aztán marad a fájdalmasan keserű torzultság és lelkiismeret-furdalás. Mert a világunkban mindig annak a léleknek a teremtése lesz a valóság, amelyiket beengedünk.

A Kárpátaljai Református Egyház 2001-ben hozta létre a Sámuel Alapítványt. Az alapítvány célja: minél több árva gyerek családba helyezése. Mára már száz (kórházakban és árvaházakban) hagyott gyereket tudtak nevelőszülőknél elhelyezni. Az örökbefogadó családokkal folyamatos az alapítvány segítő kapcsolata. A Sámuel Alapítvány a bátor szeretet megtestesülése, ahol életek gyógyulnak meg, teljeseznek ki és teremődnek újjá. Az alapítványi döntéshozók nem voltak hajlandók semmilyen érvet elfogadni a belőlük kiáradni akaró szeretettel szemben. Mert a szeretet minden erőnél hatékonyabb teremtő erő, és képes kiűzni minden félelmet okozó lelket. Mert a szeretet a legvalóságosabb valóságalkotó. Soha ne állítsuk le a belőlünk kiáradni akaró szeretet munkáját!

Radvánszky Ferenc

A magyar kormány 2000-ben nyilvánította április 16-át a holokauszt magyarországi áldozatainak emléknapjává. A náci megszállókkal együttműködő magyar közigazgatás és rendvédelem tagjai ugyanis 77 évvel ezelőtt ezen a napon kezdték meg az első gettók és gyűjtőtáborok felállítását. S mint oly sokszor a történelem sodrásában, ezúttal is a „széleken” élőkön csattant elsőként az ostor: a korabeli Magyarország mai kárpátaljai területén kezdődtek a deportálások, így a beregszászi és a Beregszász környéki zsidókat érte elsőként ez a soha ki nem heverhető trauma. A tragikus esemény évfordulója kapcsán beszélgettünk Togyeriska Erika beregszászi történésszel, holokausztkutatóval, a Shalom Alapítvány civil szervezet igazgatójával múltiról és jelenről.

– Mekkora volt a zsidó közösség létszáma egykor Beregszászon, és milyen szerepet töltek be a város életében?

– A holokausztot megelőzően a Verke-parti városban és környékén jelentős számú zsidó lakosság élt, akik egyébként fontos szerepet játszottak a közösség életében, így az elhurcolásuk igencsak nagy érvágást jelentett. A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint a város környékéről 5000 embert vittek el, Beregszászból 5800 embert gyűjtöttek gettóba. Közöttük voltak értelmiségiek – többek között ügyvédek, orvosok, de még polgármester-helyettes is –, gyártulajdonosok, kereskedők, jó hírű mesteremberek stb. A közösség méretét és szerepét az is tükrözi, hogy egyes források szerint hat, mások szerint hét zsinagógát, illetve rituális helyiséget tartottak fenn Beregszászban, amelyekhez külön kis közösségek tartoztak. Így volt például a haszidoknak, az ortodoxoknak és a neológoknak is saját kis közösségük és vezetőjük. A központi nagy zsinagógát viszont a vallási nagy ünnepeken mindenki használhatta. Itt tartották a rabbiképzést is – Beregszász egyébként ebből a szempontból is előkelő helyet foglalt el anno.

– Tehát a város lakosságának jelentős – sok tekintetben meghatározó – részét alkotta a zsidóság...

– Mintegy 30%-át! Am a holokauszt követ-

A holokauszt beregvidéki áldozataira emlékeztünk

Kezdtében sajnos ez a közösség mára szinte teljesen eltűnt. Nem elég, hogy begyűjtötték a vagyonukat, már korábban elvették tőlük például a kereskedelmi, az iskoláztatási jogot, így egyre nehezebb helyzetbe kerültek. Mindennek ellenére igyekeztek megmaradni. Egyébként példáulértékű volt az az összefogás is, ahogy a gettóba gyűjtésük előtt a város lakossága igyekezett segíteni rajtuk, próbálták összegyűjteni a rájuk kivetett sarcot... Sajnos hiába. Amikor pedig gettóba zárták őket, a helyi lakosság akkor is megpróbált élelmet bejuttatni számukra. Az orvosok meg a kórházba kerülteket próbálták minél tovább bent tartani, nem kiadni, hogy ne hurcolják el őket. A visszaemlékezésekből tudjuk, hogy a kisebb gyerekeket a szomszédok, ismerősök igyekeztek elbújtatni, legalább őket megmenteni. Bár akkor még nem is voltak tisztában azzal, hogy mi történik, hisz úgymond kényszermunkára gyűjtötték össze ezeket az embereket. A szomszédok, ismerősök – talán megérzésből vagy csupán önzetlen emberszeretetből – igyekeztek legalább a kisebb gyerekeket magukhoz venni, menteni, hogy ne kerüljenek a városban mind több helyen kialakított gettóba. Ahová egyébként a mostani Magyarország területéről, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyéből, Vásárosnaményből is hoztak zsidókat.

– *Hol voltak ezek a gettók?*

– Beregszászon például a Kont- és Vári-féle téglagyárban gyűjtötték össze őket, valamint a Weis-gazdaság épületében – Déda felé balra, egy elhagyatott területen, ma is áll az épület egy része. S ami ebben még megrendítőbb: egykori virágzó zsidó gazdaságokba, gyárakba, üzemekbe – egykori munkahelyükre – zárták be ezeket az embereket... Akik még eleinte reménykedtek, hogy a kényszermunka után hazatérnek, annak ellenére, hogy egyre fenyegetőbb jeleket tapasztaltak. És sajnos bekövetkezett, amire nem számítottak: embertelen körülmények között szinte kiirtották a város, a környék zsidóságát. S ez a hullám, mint a történelemből tudjuk, nem állt meg Beregben és Szabolcsban...

– *Maradva ezen a vidéken: jelentős veszteség érte Beregszász és környéke értelmiségét, úgymond lefejezték az akkori kereskedelmet, az iparosságot. Mennyire súlyos ez a vidék?*

– Hogy milyen jelentős szerepet töltött be a zsidóság a város életében, arról meggyőződhetünk, ha egy sétát teszünk a zsidó temetőben. Vannak hatalmas, díszes

sírkövek, amelyeken – egyik oldalán magyar nyelven, a másikon héberül – fel van tüntetve, hogy ki is nyugszik a sírhant alatt. Láthatjuk, hogy nagyon sok gyógyszerész, orvos, városi tisztviselő, köztisztviselő álló vezető személyiség élt Beregszászon, aki ehhez a közösséghez tartozott. Ez persze még jóval a holokauszt előtti időszokról tanúskodik. Azok nevét, akik a későbbi népiártásnak lettek áldozatai, a Zrínyi utcai zsinagóga udvarán 2016-ban felállított emlékmű őrzi. Persze ez nem teljes lista. A beregszászi Jiszkor könyv

(Emlékezés könyve) által őrzött adatok, illetve kutatásaink, túlélők, leszármazottak visszaemlékezései eredményeként mára közel négyezer nevet gyűjtöttünk össze. S a kutatómunka tovább folyik.

– *Voltak, akik túléltek az elhurcolást, és hazatértek?*

– Mintegy ezer emberről tudunk, akik túléltek az auschwitzi koncentrációs táborokat és visszatértek, de aztán, amikor hiába várták haza a hozzátartozóikat – és, mint tudjuk, a vagyonukat is elkobozták –, többségük külföldön próbált új életet kezdeni. Ebben nagy segítséget nyújtott Izrael, sokan éltek az alijázási lehetőséggel (ez az Izrael államba történő zsidó bevándorlást, illetve visszatérést jelenti azok számára, akiknek bizonyítottan zsidó felmenőik vannak).

– *Mennyien maradtak Beregszászon?*

– A mai helyi zsidó közösség közel negyven családot, olyan 100–120 főt tart számon. Ebbe a vegyes házasságokat is beleszámoljuk – de Kárpátalján amúgy is jellemző a felekezetek közötti házasság, hisz kevesen vagyunk. Sajnos a közelmúltban a beregszászi hitközség elveszítette vezetőjét: március 31-én elhunyt Goldberger Ernő, a hitközség elnöke.

– *Milyen zsidó kulturális és hitélet folyik ma Beregszászon?*

– A helyi közösség minden szombaton összejevetelt tart. Ha – a törvények szerint – megvan a tíz férfi, akkor már megtartható a minyet, tehát olvashatnak a Tórából, ha nem, akkor csak beszélgethetnek róla. Nagyon fontos kiemelni, hogy Kárpátalján jelenleg már csak egyetlen rabbi látja el a feladatokat, míg anno minden egyes településnek volt saját rabbija, nagyobb közösségekben több is. Ma Beregszászon olyan negyvenen vesznek részt a nagyobb vallási alkalmakon. Többen vannak, akiket – természetesen nem a mostani karanténhelyzetben – sikerül bevonzani a kulturális rendezvényeinkre, amelyeken igyekszünk bemutatni a kárpátaljai zsidóság múltját, jelenét, kultúráját, ezáltal nyitottabbá tenni ennek a befogadására. Ez egy zárt kis közösség, s az ismert történelmi trauma miatt korábban többen nem is vállalták fel hovatartozásukat. Ezért is fontos feladata a ma nemzedékének az öröklés, hogy nemzetiségi, vallási hovatartozása, nyelve miatt soha ne érhesen egyetlen közösséget sem hátrányos megkülönböztetés, hogy soha ne ismétlődhesen meg ilyen szörnyű népiártás. Ez egy olyan tragédiája a történelemnek, ami feldolgozhatatlan.

– *Mióta foglalkozik ezzel a témával?*

– A beregszászi Rákóczi-főiskola angol-történelem szakának befejeztével 2006-ban a Debreceni Egyetem PhD-hallgatójaként kezdtem el behatóbban foglalkozni a kárpátaljai zsidóság történelmével. Ez idő alatt – a szakirodalom megismerése, a levéltári kutatások mellett – rengeteg interjút készítettem, megrendítő találkozásokban volt részem. Az impulzust pedig Beregszász köztisztviselői álló személyisége, a szomszédunkban élő Richter Gyula holokauszt-túlélő adta, akivel sokat beszélgettünk anno arról, hogy egy ekkora közösség miként tűnt el a városból, s hogy ezt a traumát egyáltalán hogyan lehet kezelni, hogyan lehetett továbblépni, új életet kezdeni másutt, vagy éppen ugyanabban a városban tovább élni, mint ahogy tette azt ő is. Gyula bácsi igencsak szívbe markoló története volt az, ami engem megfogott, s arra indított, hogy ennek a közösségnek a múltjával behatóbban foglalkozzam. Illetve alapítványunk is kutatta, hogy nem zsidóként hogyan éltek meg más, a zsidókkal együtt élő nemzetek ezt a korszakot. Mindenképpen ki kell emelnünk, hogy nem csupán a beregszászi zsidóság, de a város, a környék magyarsága is megsínylette ezt a népiártást, hisz ez a zsidó közösség is a magyar nyelvet beszélte, ugyanúgy magyarnak tartották magukat, mint zsidóknak. Kettős identitás jellemezte akkor ezt a közösséget. S valahol így van ez ma is...

Kovács Erzsébet

Buhajla József: „A mindennapi kihívások folyamatos doppingot jelentettek...”

Buhajla József, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának főkonzulja közel hat évig teljesített szolgálatot Kárpátalján. A diplomata 2015. szeptember 15-én kezdte meg az itteni diplomáciai missziót. A főkonzul nemcsak Ungváron és környékén, de a Beregvidéken, Beregszászon, sőt, a hágón túl is megkedveltette magát, elnyerte az emberek bizalmát, tiszteletét. Számos ismeretséget kötött, barátokat szerzett, életre szóló élmények kötik Kárpátaljához. Az itt töltött ideje kapcsán beszélgettünk vele politikáról, érzelmekről, tapasztalatokról, és kicsit a jövőről is.

– Hogyan értékeli az ukrán–magyar kapcsolatokat, Ön szerint milyenek a kilátások e téren?

– 2015-ben egy igen „érdekes” helyzet fogadott. A Majdan után szinte mindenki kereste a helyét, tisztségviselők jöttek és mentek. Fontos megjegyezni, hogy 2015 októberének végén helyhatósági választások voltak, s ezt követően a KMKSZ–UMDSZ összefogásának eredményeként jó pozícióit sikerült elérnie a magyarságnak, nyolc képviselő került be a megyei tanácsba. Ennek köszönhetően Kárpátalján a magyarságot hátrányosan érintő intézkedések nem történtek, ugyanis olyan erős frakció alakult, amellyel ezeket adott esetben blokkolni lehetett. Elmondhatom, hogy 2015-től 2017 szeptemberéig teljes harmóniában, egyetértésben tudtunk együttműködni a megyei vezetéssel. És nemcsak a kárpátaljaiival, hanem a konzuli kerülethez tartozó Lemberg, Ivano-Frankivszk és Csernyivci megyével is.

A 2017 szeptemberében elfogadott oktatási, majd később a nyelvtörvény rendkívül hátrányosan érintette az Ukrajnában élő kisebbségeket, beleértve a magyar közösséget. Ez a dátum mindenképpen vízvonalzó volt a két ország kapcsolatában... Egy picit had ugorjak vissza 2017 szeptemberéről egy június 12-i eseményre, amikor Ukrajna hosszú idő után megkapta a vízumentességet. Ebben az esetben Magyarország lobbizott a legtöbbit, az ukrán vízumentességet ellenző hollandokat és a franciákat is sikerült az ügy mellé állítani. A szeptemberi történés után a két ország kapcsolata fokozatosan romlott, a hideg légkör mára fagyossá vált. Ukrajna minden ide vonatkozó nemzetközi szerződés, kétoldalú megállapodás semmibe vételével olyan helyzetet teremtett, ami rendkívül hátrányosan érintett minden itt élő kisebbséget, így a magyarokat is. A többszöri kommunikációs kísérletek, párbeszéd, egyeztetések, külügyminiszeri

találkozók, EBESZ-látogatások, a Velencei Bizottság ajánlásai, és hosszan sorolhatnám még az erőfeszítéseket, semmi eredményt nem hoztak. Mára eljutottunk oda, hogy nem igazán tudunk változtatni, vagyis nem mozdulunk ki arról a pontról, ahol ezek a kapcsolatok befagytak.

Ez is azt bizonyítja, hogy Magyarország igyekszik folytatni a párbeszédet, ugyanis diplomáciai dialógus nélkül nincs előrelépés.

Egyetlenegy pozitív mozzanatot említhetünk: az oktatás, a nyelvhasználat, egyéb hasonló kisebbségi jogok elemzése céljából munkacsoportok alakultak. Mind a magyar, mind az ukrán fél összeállította azoknak a szakértőknek a névsorát, akik részt vesznek majd ezeken a megbeszéléseken. Bizakodunk abban, hogy a szakértői bizottságnak sikerül közelebb hozni a felek álláspontját. Nagyon jó javaslatok érkeztek a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetségtől, és mi éppen azt szeretnénk, hogy az itteni magyar kisebbséget folyamatosan vonják be a tárgyalásokba. Ettől az ukrán partner nem zárkózott el. Am addig, amíg a munkacsoportok és a külügyminiszeri találkozók nem hoznak eredményt, a felső szintű vezetői találkozónak nincs értelme. Az viszont mindenképpen pozitív, hogy mindkét félnél nyitottság tapasztalható, ugyanakkor az elmúlt időszak során érzékeltünk az ukrán retorikában egy kis változást, amely remélhetőleg átmeneti, de a folytatást illetően mindenki bizakodó.

– Ön szerint az eddig sikeres gazdaságfejlesztési projektek miként alakulnak a jövőben?

– A magyar kormány 2016-ban döntött arról, hogy a Kárpát-medencében (Felvidéken, Erdélyben, Vajdaságban, Kárpátalján) gazdaságfejlesztési programot valósít meg. A program Vajdaságban kezdődött, majd Kárpátalján folytatódott, ebben vállalkozásfejlesztéstől kezdve a mezőgazdaság támogatásáig –, legyen az kis-, közép vagy nagyvállalkozó –, különböző forrásigényekre lehetett beadni pályázatot. Az elején ez kiválóan működött. Aztán, másfél év elteltével, 2017 decemberében az itteni titkosszolgálat azt a gyanút fogalmazta meg, hogy ezek a források a magyar szeparatizmus érdekében kerülnek felhasználásra. Mindeközben többen kijelentették, hogy Kárpátalján nincs szeparatizmus. Tette ezt Hennagyij Moszkal korábbi kormányzó, majd Olekszij Petrov, legutóbb pedig Kuleba külügyminiszter úr is. De a felsoroltak hatására, sajnálatos módon, kicsit döcögösebbé vált a gazdaságfejlesztési projekt megvalósítása, ami nem szerencsés, hiszen remek példákat látunk Vajdaságban, Erdélyben vagy Felvidéken arra, mekkora segítséget tud nyújtani az ott élők számára a gazdasági investíció. Olyan fejlesztések valósultak meg rövid időn belül, amelyekre e források nélkül nem lett volna lehetőség. Ebből is kiderül, hogy ukrán részről a vállalkozók nem kapnak támogatást. A szülőföldön való maradás kardinális kérdés, ezt próbáltuk támogatni, ehhez viszont az kell, hogy anyagi segítséget is kapjanak a vállalkozók. A már megteremtett működőképes gazdaság munkahelyeket biztosít, és elindul egy olyan kínálat-kereslet viszony, ami segítheti az itteni gazdasági szereplők életét. A nyertes pályázók száma immár több ezer. Azt is el kell mondani, hogy a helyi hatóságok sok pályázót, sőt, az Egán Ede Alapítvány vezetőit is kihallgatták, mondván, a megkapott forrásokat nem eszközbeszerzésre vagy vállalkozásfejlesztésre, hanem másra fordítják. Az Egán Ede Alapítvány egyébként teljesen átlátható, minden adózási kötelezettséget teljesített, vagyis a gazdaságfejlesztési alapítvány teljes mértékben legálisan, transzparens módon működik. Minden atrocitás ellenére a kisvállalkozói csomagok továbbra is működnek, viszont annak nagyvállalkozói része még egy picit várta magára. A világiárvány közepette Covid néven elindítottunk egy pályázatot, amellyel megpróbáltuk mentőcsomaggal ellátni azokat a vállalkozókat, akik munkahelyet tudnak teremteni és megtartani.

– Beszélne a kárpátaljai magyar–magyar viszony alakulásáról?

– Nem szabad elhallgatni azt a tényt, hogy az elmúlt időszakban a magyar-magyar viszonyban kisebb törés tapasztalható függetlenül attól, hogy a KMKSZ remek és tisztességes választási eredményt ért el. Sajnálatos módon nem történt összefogás, de mindenképpen szükséges lenne olyan stratégiát kialakítani, teret teremteni, ahol az ügyben érintett valamennyi szereplő egy asztalhoz ül, és meg tudja beszélni a problémákat, a vélt vagy valós sérelmeket. S talán sikerülne egy olyan tiszta helyzetet teremteni, hogy az összefogás eredményes legyen. Összefogás nélkül ugyanis nagyon nehéz lesz a folytatás.

– *Hat évvel ezelőtt milyen reményekkel érkezett ide, s most milyen érzésekkel távozik?*

– Mindig fontos volt számomra, hogy diplomataként külföldön szolgáljam a hazámat. Am ez speciális helyzet volt, mert ugyan másik országba, de honfitársaim közé érkeztem. A nemzetpolitikai érdekek, a magyarok képviselete vezérelt az elmúlt időszak alatt. A konzuli szolgálat, tevékenység magába foglalja a magyar állampolgárok érdekeinek képviseletét. Nekem ez már a hatodik külszolgálatom, de ennyire összetett és bonyolult állomáshelyem még nem volt, ám egyúttal fantasztikusnak is mondható az itt töltött idő. A mindennapi kihívások folyamatos doppingot jelentettek, soha nem lehetett azt mondani, hogy valami sablonos dolgot kellett megvalósítani az elmúlt években. Én ennek nagyon örültem, és talán szerénytelenség nélkül állíthatom, sikeresen abszolváltam ezt a feladatot.

A mostani érzéseim egy picit vegyesek, s ahogy már említettem, soha nem gondoltam, hogy a két ország kapcsolatában eljutunk egy ilyen mélypontra, hisz sor került diplomaták kölcsönös kiutasítására, ami egyébként nem szokványos. A diplomáciára az a jellemző, hogy sikerül mindent megbeszélni, egyeztetni, és olyan megoldásokat találni, amelyek mindkét fél számára kompromisszumot jelentenek, tovább lehet lépni. De amikor mindig csak az egyik enged, tesz kompromisszumot, az nem feltétlenül szerencsés, a párbeszédhez kell a másik fél is. Előbb diplomaták kerültek kiutasításra, majd magyar kormányzati tisztviselőket utasítottak ki, végül eljutottunk arra a szintre, hogy a Tisza-híd közepén, a határvonalat jelző piros vonalnál kellett átadni az Ukrájának szánt vakcinaszállítmányt. Ezek az események lehangolóak, és ebből a helyzetből kell megtalálnunk a kiutat. Úgy vélem, mind a két fél azon dolgozik, hogy ez megtörténjen, nagyon bízom benne, hogy az egyeztetések elérik céljukat. Tehát, ha ezt veszem alapul, kicsit csalódottan távozom, de ha azt nézem, hogy az itt élő honfitársaim számára tudunk, tudtam jót cselekedni, az jó érzéssel tölt el. Én mindig örömmel fogok dolgozni Kárpátaljáért,

és mindig örömmel fogok visszagondolni ezekre a szép, de ugyanakkor nehéz évekre.

– *Mik az itteni legpozitívabb és legnegatívabb élményei?*

– Az elsöre a 2015–2017-es időszakot mondanám, amikor valóban olyan diplomáciai munkát és tevékenységet tudtunk folytatni, ami mind a két fél számára gyümölcsöző volt. Ebből hadd emeljem ki az egyik olyan programot, melynek keretében megszerveztük azoknak a gyerekeknek a táboroztatását, akiknek a szülei elestek, megsebesültek a donbászi harcokban. Több ezer gyerek kapott életre szóló élményt a magyarországi táborok alkalmával. Akkoriban történt az is, amikor az ivano-frankivszki tiszteletbeli konzulunk megkeresett azzal, hogy a *Gyerekek a világbékéért* program keretében Kijevből induló kiskorúak utazásának végállomása a Vatikán legyen. Természetesen segítettem, minden egyes érintett ország misszióvezetőjével, legyen az főkonzul vagy nagykövet, megegyeztünk abban, hogy amikor a csoport oda érkezik, fogadják őket. A gyerekek minden országban elmondták, hogy ők semmi mást nem szeretnének, csak békét, nyugalmat és gyerekként élni, játszani. Egyetlen dolgot nagyon sajnálok, hogy a vatikáni eseményen, egyéb hivatali feladataim miatt, nem tudtam részt venni, de azóta is a szobám falát díszíti a nekem és a családomnak szóló pápai áldás.

A legnegatívabb élményeim közé az imént említett „piros vonal” sorolható, illetve az elmúlt időszakban különböző weboldalakon, internetes portálokon, s más médiában megjelenő hamis, megtévesztő információk, amelyek félrevezetik az újságolvasókat, internetes oldalak látogatóit. De remélem, hogy mindenből van kiút, fel tudjuk oldani az ellentéteket, és végre normális módon tudunk együttműködni Ukrajnával annak érdekében, hogy az itt élő magyar kisebbség szülőföldön való maradásához, életszínvonalának emelkedéséhez Magyarország is hozzá tudjon járulni.

– *Itteni tartózkodása alatt a főkonzulátus is kivette a részét a kulturális programok szervezéséből, két ilyen rendezvény is a külképviselet nevéhez köthető.*

– Ez így igaz, arra gondoltam, jó lenne nekünk is szervezni valami olyat, ami itt még nem volt. Kezdeményezésünk a hUNGary Fest nevet kapta, és először 2017-ben rendeztük meg. Nagyon sok vállalkozót, fellépőt, művészt kerestünk meg, akik pozitívan álltak az elképzelésünkhöz, és már az első alkalom után nagyon jók voltak a visszajelzések. A háromnapos rendezvényen be tudtuk mutatni a nagyközönségnek a magyar hungarikumokat, a magyar kultúrát. A harmadik hUNGary Festeren már közel tízezer vettek részt a főkonzulátus előtti téren, a vállalkozóknak és a művészeknek pedig már presztízst jelentett, hogy részt vehettek a gasztrokulturális fesztiválon. Aztán az Ungvári várban megszerveztük a Bercsényi-bált,

amely szintén elnyerte mindenki tetszését. Az egész 2016-ban, a főkonzulátus fennállásának 25. évfordulója alkalmából megrendezett ünneppéggel kezdődött, amikor kinyitottuk a főkonzulátus kapuit az érdeklődők előtt. Mindenkinek nagy élményt jelentett, hogy belülről is láthatja egy diplomáciai képviselet munkáját.

– *Publikus-e, hogy hol folytatja a tevékenységét?*

– A diplomaták élete arról szól, hogy egyik állomáshelyről a másikra mennek, de elmondhatom, bárhova is küldenek, szeretném ugyanúgy megállni a helyemet, mint Kárpátalján. Most visszatérek a Külügyminisztérium állományába, aztán majd meglátjuk, hogy egy rövid pihenőt követően hogyan és merre tovább.

– *Megfogta-e valami a kárpátaljai életérzésből?*

– Ami az itteni kifejezéseket illeti – lóca, szvetter, sánc stb. – egyáltalán nem voltak számomra meglepőek, ugyanis a gyerekkoromat a szomszédos Gulácson és Tarpán töltöttem. Fantasztikusnak tartom azt a vendégszeretetet, amivel itt fogadják az embert, de a Kárpátalján élő többségi nemzethez tartozókról is mindez elmondható. Bárhová mentem, lelkesen és kedvesen fogadtak. Nagyon jó kapcsolatokat sikerült kialakítani az itt élőkkel, legyen az bármilyen nemzetiséghez tartozó is. Ugyanezt tudom elmondani a Lembergben, Ivano-Frankivszkban és Csernyivciben élőkről, folyamatos kapcsolatépítés és kapcsolatápolás történt, különböző projektek kerültek megvalósításra, aminek a 2020-as vírusos helyzet kissé gátat szabott, de előbb-utóbb vége lesz a járványnak, és a projektek folytatódni fognak. Kárpátalja óriási turisztikai lehetőséggel, természeti adottságokkal rendelkezik, és itt számtalan olyan emlékhely van, ami kötődik a magyar történelemhez, ezeréves ittlétünkhöz. Amikor először jártam a Vereckei-hágón, megláttam az emlékművet, arra gondoltam, hogy annak idején Arpád nagyfejedelem is itt érte el a Kárpátokat, jött be a Kárpát-medencébe, ahol csodálatos hazára talált – felemelő érzéssel töltött el, szinte átéltem azt a történelmi pillanatot.

– *Bármerre is sodorja az élet, ha ezentúl meghallja a Kárpátalja szót, mi jut majd először az eszébe?*

– Vélhetően az elkövetkező időszakban sem fogok elszakadni Kárpátaljától. Nagyon megszerettem ezt a vidéket, mert, mint ahogy mondtam is, olyan gyökerekkel rendelkezem, melyek ehhez a térséghez is kötnek. Szeretném ezután is segíteni az itt élők boldogulását, és bízom benne, hogy a további tevékenységem során is meg tudom tenni ezt, ugyanis, a kérdésre válaszolva, sok minden az eszembe jut. A barátságos emberek, a táj, a vendégszeretet, a gasztronómia. S többek között ezért is fogom ajánlani mindenkinek, hogy látogasson el Kárpátaljára.

Hegedűs Csilla

Nyolc éves a Pulzus Rádió

A Pulzus Rádió nemrég méltatta fennállásának nyolcadik évfordulóját. Ennek kapcsán beszélgettünk Barta Miklós igazgatóval. Szó esett a kezdetekről, jelenről, jövőbeni tervekről.

– *Hogyan került a rádió élére?*

– 2011 februárjában egy húszéves kor-szak zárult le az életemben. Állami tisztviselőként tevékenykedtem, ami a hosszú évek alatt felőrölt, őszintén bevallom, belefáradtam. Viszont már sokkal korábban ismertem Taracközi Ferencet, a beregszászi református egyház vezető lelkészét, aki egy alkalommal arra kért, beszéljessünk. Az egész beszélgetésnek a lényege egy FM rádió beindítása volt Beregszászon, melynek az élére vezetőt kerestek. En akkor még egyáltalán nem voltam jártas ebben a témában, még azt sem tudtam, hogy a Sion Rádió már online működött. Ezért meg is kérdeztem: miért éppen én? A tiszteletes azt felelte, mert úgy véli, én kiismerem magam a törvényekben, a rendeletekben. Kis gondolkodás után elvállaltam az ügyvezető igazgatói állást, s ezt a mai napig nem bántam meg.

– *Nagy kihívásnak tekintette?*

– Egy példával szeretnék erre válaszolni. Ha arra kértek volna fel, hogy tegyük fel a huszadik megnyitott patikát igazgassam, nem éreztem volna kihívásnak. A rádió viszont egészen más dolog. Akkor még nem volt, és azóta sincs a Pulzus Rádió mellett más rádió a Beregszászi járásban, ezért éreztem úgy, hogy nagy fába vágom a fejszemet. Viszont óriási dolog volt, hogy nem a nulláról kellett kezdeni, ugyanis a Sion Rádió már akkor egy kiváló csapattal rendelkezett, akik között volt zenei szerkesztő, műsorvezető, rovatszerkesztő, riporter. Tehát nem az volt az első dolgunk, hogy munkatársakat keressünk, hiszen az alap adott volt, erős támasz a kezdeshez. Temopilban ismerkedtem meg komoly rádiós szakemberekkel, tőlük kértem tanácsot, hogy is kell hivatalosan, a törvényeknek megfelelően működtetni egy rádiót. Megismerni, mi a műsorrács, programok, rovatok, hírek, élő műsor, konzerv műsor stb. Ezután igyekeztem beszerezni a szükséges okmányokat a működéshez, a 24 órás sugáráshoz.

Mivel az egyház nem lehet médiatulajdonos, 2011-ben megalakult a Pulzus Kulturális Információs Központ Magánvállalat. 2012. december 24-én Kijevben szavazás útján a Pulzus Rádiókat ítélték meg a frekvenciát, ami igazán szép ajándék volt a Jóistentől karácsonykor. Emlékszem, nekem kellett megindokolni, hogy miért éppen Beregszászban működjön a rádió. A licencengedélyben akkor még nem volt feltüntetve százalékarányban a nyelvhasználat, vagyis úgy nézett ki a dolog, hogy csak és kizárólag magyar rádió lesz. Viszont én már a tiszteletes úrral való beszélgetés során megemlítettem, nem lenne-e jó kis mértékben az ukránt is „belevinni” a műsorokba, hiszen valószínűleg ukrán nemzetiségűek is lesznek a hallgatóink között. Nem volt rossz ötlet, hogy mi az első perctől két nyelven szólaltunk meg, hiszen

jött az ominózus nyelvtörvény, meggyász, ezért nekünk már sokkal egyszerűbb volt a dolgunk, voltak ukrán rovataink, ukrán nyelvű zenéink, nem kellett drasztikus változtatásokat eszközölnünk.

– *Folyamatosan 2011-ről beszélünk, holott a nyolc év 2013-ra datálható vissza.*

– Igen, így van. Igazából 2013. május 22-én 16 óra 40 perckor született meg, szólt meg először a Pulzus Rádió FM 92.1. 2012

decemberétől egy óriási munka vette kezdetét. A dombunk már megvolt, ahol felállítuk az antennánkat, de ahhoz, hogy sugározni is tudjunk, még nagyon sok mindenre volt szükség. De rendelkezünk egy olyan lelkes kis csapattal, melynek tagjai mindent megtettek azért, hogy ez sikerüljön.

Emlékszem, az autóban ültünk Birta Zoltán főszerkesztővel, beállítottuk a 92.1-et, és vártunk. Egyszer csak hallottunk egy sistergést, aztán már hangokat is, és végül bejelentkezett a Pulzus Rádió. Mi annyira készültünk erre a történelmi pillanatra, hogy korábban szóltunk a barátainknak Munkácsi Újlakig, hogy velünk együtt ők is készüljenek. Amikor jöttek a visszajelzések számos településről, leírhatatlan érzést töltött el bennünket. Ezért 2013. május 22-e a Pulzus Rádió születésnapja, s arra nagyon büszkék vagyunk, hogy azóta szünet nélkül sugároz.

– *Változott a csapat összetétele?*

– Igen, a műsorrácsnak megfelelően alakítottuk ki a szerkesztőséget, ugyanis napi nyolcórás élő műsorról készültünk. Ez óriási kihívás és egyben felelősség is, hiszen ez azt jelenti, hogy folyamatosan résen kell lenni, bármikor betelefonálhat valaki bármilyen kéréssel vagy kérdéssel. Találtunk mi már így meg kutyát, macskát, útlevelet, kulcsot, és még sokáig sorolhatnám. De az is lényeges, ha azonnal bemondjuk, hogy itt és itt az útra dőlt egy fa, vagy útlezárás van, vagy nyitva van egy akna, nem beszélve az aktuális ha-

tárhelyzetről. Ez a gyors, azonnali reagálás egy rádióknak nagyon fontos feladata, de mi ezt el tudtuk érni, vagy például egy konferenciáról percekkel belül tudunk tudósítani. A visszajelzések a hallgatók részéről pedig nagyon jók, ami erőt ad nekünk a mindennapi munkánkhoz. Persze a nyolc év alatt ért minket kritika is, de mi ezekből a kritikákból tudtunk építkezni.

– *Hány fős a csapat?*

– Összesen tizenhatan vagyunk, beleértve azokat is, akik „csupán” reklámhangok. Munkatársaink nap mint nap azon dolgoznak, hogy a 24 órás műsorrács a médiatörvénynek megfelelően teljesítve legyen, és megfeleljen megbecsült hallgatóinknak. És mi mindannyian úgy véljük, addig leszünk hallgatottak, ameddig helyi témákról beszélünk helyi emberekkel, helyi emberekről.

– *A műsoraikról mit érdemes tudni?*

– Ha bármelyik élőműsor-vezetőről vagy hírolvasóról beszélünk, elmondhatom, hogy mindannyian óriási felelősségtudattal rendelkeznek, és itt formálódtak ki. Bármi is van, ők mindig mosolyogva, jókedvűen köszönnek be, hogy a hallgatónak legyen kedve továbbra is a 92.1-re tekerni. A hétfői *Ébresztő* reggel héttől tíz óráig tart, házigazda Cseh Ádám, meghívott műsorvezető Bekfi Mária, a *Turmix* műsorvezetője szintén Cseh Ádám, délután a *Látogató* című műsort Gogola István pszichológus-pedagógus vezeti. A kedd ugyanúgy *Ébresztő*vel kezdődik, Ádám mellett meghívott műsorvezető ifj. Barna György, a délutáni sávban Botos István és Barna György a *Sportkeddy* című műsort vezetik. A szerdai *Ébresztő* után Botos István a 70-80-as évek slágerműzeumával csinál jókedvet. Csütör-

tőkön ugyancsak *Ébresztő*vel köszönünk, majd délután Birta Zoltán főszerkesztő a *Csütörtöki megállóba* várja meghívott vendégeit. Pénteken a *Turmix*ot követően a *Music Fun*-ban kimondottan fiataloknak szóló slágerekkel jelentkezik Cseh Ádám. Szombaton négyórás élő kívánságműsorról kedveskedünk hallgatóinknak. Vasárnap az egyetlen olyan nap, amikor nem jelentkezik élő műsorról, de számos érdekes rovat hangzik el, mint például a nagycsaládosok műsora, egészségügyi, egyházi rovat stb. Hétfőgőn, szombaton és vasárnap Kurmay Ráti Szilvia meseíró tolmácsolásában kárpátaljai mesék hangzanak el. ➤

Fergeteges hangulat Bózsárékkal

– Hogy gondolja, elérték a céljukat?

– Mivel a rádió fenntartója a beregszászi református gyülekezet, Taracközi Ferencnek az volt a kérése, hogy közvetítéseink során helyezzünk nagy hangsúlyt az egyházi műsorokra, hiszen a kezdetek kezdetén, a rádió megvalósításánál ez volt a fő cél, hogy az Isten szavát kivigyük a temp-lomból. Azt hiszem, hogy ez sikerült. Mindemellett sikerült olyan műsorrácsot összehozni, amely mindenki igényét kielégíti, legyen az a hétfői Látogató, a keddi Sportkedv, a szerdai 70-80-as slágermúzeum vagy a csütörtöki Megálló. Napi szinten óriási munkával és nagy odafigyeléssel folyik az aktuális hírek szerkesztése, és még sorolhatnám. De mint ahogy más médiumok, mi sem tudunk reklámok nélkül lenni, ezért azoknak is helyet kell adni.

– Milyen terveik vannak?

– Őt komoly projektünk van, amiket meg szeretnénk valósítani.

Kettőről már beszélhetek, hiszen már elkezdődött. 2018. december 6-án hangzott el utoljára a Pulzus Rádió éterében külföldi munkavállalást reklámozó szöveg. Mi azóta nem hirdetünk ilyesmit, inkább az ellentétét. Különböző reklámszövegekkel igyekszünk támogatni azokat a vállalkozókat, akik itthon maradtak, itt próbálnak megélni. Így felcsendülnek olyan „felhívások”, mint edd a kigyósi térszót, a benei lekvárt, idd a John Gaspart, a helyi almalevet. Emellett élő műsorbeszélgetésekben is sokat foglalkozunk ezzel a témával. Ebben a projektünkben a fő partnerünk a Kárpátaljai Magyar Vállalkozók Szövetsége. A másik projektünkben a Kárpátaljai Magyar Turisztikai Tanáccsal működünk együtt, ez pedig nem más, mint csodálatos vidékünk népszerűsítése, illetve a szelektív hulladékgyűjtésre való figyelemfelhívás. Mi ezekkel a műsorokkal, beszélgetésekkel nem a világot akarjuk megváltani, mert nem is tudjuk, de úgy hiszem, hozzá tudunk járulni ahhoz, hogy csökkenjen az elvándorlás, hogy felhívjuk a figyelmet arra, hogy itthon is lehet nyaralni és valóban jól érezni magunkat, hiszen Kárpátalja a mi hazánk.

Hegedűs Csilla

Az élőzene mindig is különleges hangulatot varázsol egy-egy eseménynek, hisz egy jó együttes ráérez, melyik társaság milyen muzsikára mulat igazán jól, s annak megfelelően alakítja – akár menet közben is – a programját.

A halábori Bózsár zenekar mindenkor fergeteges hangulatot teremt esküvőkön, bálokon, születésnapokon, de bármilyen alkalmon. A formációt Bózsár Zoltán és felesége, Marika, illetve öccse, János alkotja. Vallják, szívüket-lelküket beleteszik a fellépésekbe, emellett pedagógus-

ként zenei kultúránkra tanítják a következő generációt. Most a testvérpárral beszélgettünk kezdetekről, kihívásokról.

– *Hogyan kerültek közel a zenéhez?*

– A zene egész kis korunktól végig kíséri az életünket, már édesapám is zenész volt – kezdi beszélgetésünket Zoltán. – Tizenévesen alapítottam egy tini zenekart, a halábori közszéki kultúrházban léptünk fel. Majd sorkatonai szolgálatra kellett mennem. Hazatérve édesapámmal gondoltunk egy merészet, és megalapítottuk családi zenekarunkat.

– Beleszülettünk ebbe az életbe – veszi át a szót János. – Már gyermekkorban csiszoltuk a tudásunkat otthon is, majd felvételt nyertünk a mezővári zeneiskolába, azt követően pedig az ungvári közművelődési főiskolán gyarapítottuk tovább ismereteinket.

– *Mely hangszerek kedvesek önöknek?*

– Én a klarinét elsajátításával kezdtem a zenei pályámat, de ma már szaxofonon játszom inkább. Hozzám ez a hangszer áll közelebb, és mi így jól kiegészítjük egymást – mondja János.

– A zeneiskolát hegedű szakon fejeztem be, azonban ma már harmonikán és szintetizátoron játszom. Számomra ez a kettő a legkedveltebb hangszer, jobban szeretem, mint bármi mást. Zenekarunkat feleségem erősíti gyönyörű hangjával. Valamint, be kell valljam, ha ideje engedi, olykor-olykor már a lányom is megcsillogtatja énekhangját – büszkélkedik Zoltán.

– *Könnyű vagy nehéz a zenészek élete?*

– Egyrészt könnyű, másrészt nehéz. Könnyű, mert azzal foglalkozunk, amit igazán szeretünk.

Szeretünk énekelni, szórakoztatni a közönséget. Azonban nehéz is, mert egy nagy társaságot, olykor több száz fős vendégsereget mulattatni, mindenki kívánságának eleget tenni nagy feladat. Kihívást jelent minden fellépés, de élvezzük is minden percét. Emellett pedig a koronavírus is nehezíti a zenészek életét, hiszen sok fellépést lemondtak a tavalyi év folyamán. Nincs mit tenni, túl kell élni ezt a helyzetet is – értenek egyet beszélgetőtársaim.

– *Milyen repertoárral rendelkeznek?*

– Zenei összeállításunkat főként a mulatós slágerek adják. Magyar dalkincstárunk tele van olyan slágerekkel, amelyeket talán mindenki szívesen hallgat. Emellett a modern popzene rajongóinak is tudunk kedveskedni, valamint egy-egy ukrán dalt is szívesen játszunk igény szerint – fejt ki Zoltán.

– *Fellépünk esküvőkön, születésnapokon, bankettekén, eljegyzéseken, falunapokon. Ahol jó zene hallható, ott mindig megtalálhatók vagyunk – teszi hozzá János.*

– *Ez a mesterség is folyamatos gyakorlást, önfejlesztést kíván.*

– Gyakorolunk természetesen, de van olyan is, amikor a spontán megoldások a legjobbak. Több mint húsz éve vagyunk a pályán, kialakult egy olyan rutinunk, aminek köszönhetően könnyedén meg tudjuk oldani az esetlegesen felmerülő problémákat

– meséli az idősebb testvér.

– *A fellépések mellett pedagógusként is tevékenykednek.*

– Mindketten zenetanárként dolgozunk a Mezővári Művészeti Iskolában. Én harmonikázni tanítom a gyerekeket. Nagyon szeretem a munkámat, nagyon szeretek a diákokkal foglalkozni. Sok tehetséges tanuló akad, akiknek szintén szenvedélyük a zene. Jelenleg hat diákom van, akikkel feltöltődés minden egyes óra – mondja Zoltán.

– Én a fúvós hangszerek elsajátításában segítem a gyerekeket. Szerencsések vagyunk abból a szempontból, hogy szorgalmasak a diákok, és akarnak tanulni. Azonban a távoktatás nem ideális oktatási forma a zeneiskolában. A gyerekek mellett kell lennünk, fogunk kell a kezüket, vezetni őket ahhoz, hogy jól el tudják sajátítani a megtanulandó anyagot, online ez nem működik – véli János.

– *Mit jelent önöknek a zene?*

– Az életünket. Mint említettük, beleszülettünk ebbe az életbe, számunkra ez szórakozás, egyben megélhetési forma is. Soha nem gondolkodtunk külföldi munkában. Ide születtünk, itt kell boldogulnunk, és úgy érezzük, mi a zenei pályán találtuk ezt meg – vallják mindketten.

– *További tervek...*

– Tervezni egyelőre nem tudunk, hiszen nem egyértelmű, hogy mit hoz a holnap. Nem látszik, hogy meddig kell még a védelmi intézkedésekkel együtt élnünk, hogy mikor kapjuk vissza jól megszokott életünket. Folytatjuk a munkánkat, örülünk a fellépéseknek, és bízunk a jobb jövőben.

y-a

Egy életút állomásai*

Angyalbőrben

Még nem is olyan régen, apáink, nagypapáink idejében az volt a közfelfogás, hogy katonának lenni nem mindig jó, de alapjában véve hasznos. Bízunk benne, hogy akit otthon a szülei nem tudtak kordában tartani, megnevelni, azt majd a katonaságnál gatyába rázzák. Volt is ebben sok igazság, mert három év alatt még a rossz fiúk is megszokták a rendet, a fegyelmet, megemberesedve, megkomolyodva jöttek haza. Igaz, meg tapasztalták azt is, milyen egy-két hetet a fogdában tölteni, pláne szigorítottban.

En is voltam katona a szovjet hadseregben, és minél távolabb van tőlem az a három év, annál inkább úgy ítélem meg, hogy amit ott tanultam, láttam, tapasztaltam, az mind hasznomra vált. A katonaevekről sokszor hallottam vegyes visszaemlékezéseket az én korombeliemtől. Az általuk elmondottakat az én három évemhez viszonyítva inkább negatív jelzővel illetném. Ők a tőlem hallottakat többnyire alaptalan dicsekvésnek tartották, és nem nagyon hitték el, hogy a katonaságnál készültem fel az egyetemi felvételre. Nem tagadom, sokszor mellém szegődött a szerencse, de azt szoktam mondani azoknak, akiknek nincs szerencsájuk, hogy a szerencsének esélyt kell adni. Ugyanakkor bevallom, nekem sincs mindig és mindenben szerencsém. De hadd kezdjem az elején.

Az előző igaz mesében (*Kárpátaljai Hírmondó 2020. Tél – a szerk.*) már volt szó arról, hogy az első komoly munkahelyem Ungváron a hadkiegészítő parancsnokságon volt, ahol behívókat hordtak katonaköteles fiúknak, tartalékos tiszteknek és tiszthelyetteseknek. Habár még csak 15 éves voltam, és későn érő fiú lévén még gyereknek látszottam, kaptam egy próbafeladatot, amit gyorsan és jól teljesítettem, így felvettek. Ebben azért az is közrejátszott, hogy 1953-ban Ungvárnak még tekintélyes számú magyar lakossága volt, sőt a cigányság is – a saját nyelvén kívül – jobban tudott magyarul, mint oroszul. (Ide kívánczok, hogy két éve jártam utoljára Ungváron, és a városban járkálva négy óra alatt mindössze kétszer halottam magyar szót.)

A bevonulás a hadseregbe akkoriban úgy történt, hogy az újoncoknak reggel 7 órára kellett megjelenniük a hadkiegészítő parancsnokságon az előírt felszereléssel. Ez egy bőrönd vagy könnyű faláda (katonaláda) volt, és benne csajka (akinek volt) vagy egy alumíniumtálka, bögre, kanál, tisztálkodási eszközök, tű, cérna, ennivaló, esetleg olvasnivaló is. A fiúkat felsorakoz-

tatták, és mindenkinek megnézték a ládaja/bőröndje tartalmát. Ezután következett egy orvosi vizsgálat, amihez meztelenre kellett vetkőzni. Előfordult, hogy valakit kórházba utaltak, és máris mehetett haza a holmijával, de még aznap a kórházba vagy orvosi kezelésre. Ha ott rendbe hozták, azonnal jelentkeznie kellett a parancsnokságon,

és várni a következő behívást. Az egészségügyi vizsgálat után volt egy eligazítás, ahol közölték azt is, mikor indulnak az állomásra, ahol bevonulást tartják őket. Addig mindenki egyen, igyon, lakjon jól.

Mikor eljött az ideje, sorakozót vezényeltek, és a menet négyes sorokban elindult az állomásra. Többeket elkísértek a szülei és lányok, akik szemüket törölgetve a járdán mentek mellettük. Volt, akinek túl nehéz volt a ládájuk, és nem tudtak lépést tartani a többiekkel. Ilyenkor engedélyeztek néhány perc pihenőt.

A bevonuló magyar fiúk, főleg a falusiak, nem vagy csak alig tudtak oroszul. Hozzátartozóik féltették őket, nem tudták mi vár rájuk a hadseregben, és egyáltalán látják-e még őket valaha. Ugyanis 1953-ig a magyarokat nem vitték katonának, hanem a donyecki iparvidékre, azaz Donbászra, ahonnan azért az ügyesebbje elszökött. Tudok olyanokról, akik Lembergig eljutottak vonattal, onnan pedig gyalog tették meg az utat hazáig, mert a szökevényeket leszedték a vonatról és visszavitték. Három nagydobronyi fiú egy hét alatt ért haza gyalog a vasútvonal mentén.

A hadkiegészítő parancsnokságon nem egészen egy évig dolgoztam, de eljövetelem után is jó kapcsolatban maradtam a 2-es ügyosztállyal, ahová a sorköteles kort elért fiúk tartoztak. Volt ott két vídám, belevaló tiszt, Kazakov és Sesztakov őrnagy, meg egy polgári alkalmazott nő, Tatyána Dmitrovna. Ha széthordtam az aznapi behívókat, mindig az ő irodájukba mentem be, és elővettem a táskámból a tankönyveimet, mert este mentem iskolába. Néha elküldtek, hogy dugiban vigyek nekik egy üveg vodkát, amit én szívesen teljesítettem. Ilyen körülmények között persze, hogy jóban voltunk, és megígérték, hogy ha én is sorra kerülök, majd olyan helyre küldenek, ahová menni szeretnék. Én a légierőhöz szerettem volna kerülni, mert úgy tudtam, hogy a hadseregben az a legjobb hely.

És elérkezett bevonulásom napja, 1957. november 14-e. A behívómat jóval előtte saját kezembe adták, és mindent elmondtak, hogy lesz, mint lesz. Azt is lehetővé tették, hogy velem együtt vonulhasson be két falubeli fiú, a barátaim. A behívójukat is én vittem ki nekik. Nekünk a szokásostól eltérően nem reggel 7-re kellett odamenni, hanem délután 4-re, akkor mindössze 15 fiút hívtak be, köztük minket. Sorakozó, névsorolvasás után jött az egészségügyi vizsgálat, a katonaládák, illetve bőröndök ellenőrzése és az eligazítás. Megmondták, hogy hajnali háromkor fogunk indulni, és kimenni a városba már nem lehet. Nem úgy nekünk, hármunknak. Kazakov őrnagy volt velünk, aki azt mondta, kimehetünk, de éjfélre menjünk vissza, és ne rúgjunk be. A többiekre rázárták a folyosó ajtaját, mi pedig hármán eljöttünk. Úgy döntöttünk, hogy elmegyünk a város legjobb éttermébe, a Verhovinába (rég magyar nevén Korona) vacsorázni meg egy kicsit mulatni.

Ahogy leültünk, rögtön ott termett egy pincér, és távozásra szólított fel, mondván, hogy éttermük nem egy ócska kocsmá, nem olyanoknak való, mint mi. Hogy néztünk ki? Először is kopaszok voltunk, mert a regrutáknak ez kötelező volt. Akinek nem volt elég rövid a haja, azt ott helyben megnyírták. Ruházatunk ócska volt, és nem egészen tiszta, a lábbelink úgyszintén, kivéve az enyémet, mert édesanyám nem engedte, hogy a rossz félcipőmben jöjjelek el. Felsőkabátnak a még iskolás koromban vett, de már nem használt pufajkám volt rajtam.

Mint kiderült, a pincér azt hitte, hogy a börtönből szabadultunk, és biztosan nincs pénzünk megfizetni az ottani árakat. Erre mindhárman a zsebünkbe nyúltunk, és megmutattuk neki nem kevés pénzünk, sőt azt is felajánlottuk, hogy előre adjuk a borraalót. Erre mindjárt hangnemet váltott, mi pedig elárultuk neki, hogy regruták vagyunk, és ha kiszolgál minket, az lenne a városban az utolsó vacsoránk. ▀

* Kedves Olvasóink, a *Nagypapám igaz meséi* sorozatunk – egy kimaradás után – *Egy életút állomásai* címmel folytatódik. A visszaemlékezéseket mostantól maga a nagypapa írja.

Hitte is, nem is, amit mondtunk, mert késő este a regruták már a tehervonaton ülnek, és mennek, ahová viszik őket, nem pedig egy elegáns étteremben. Aztán rendeltünk egy fél liter vodkát, egy üveg pezsgőt és természetesen jó vacsorát. Amit odahozott, azt azonnal ki is fizettük. Az étteremben játszott a zenekar, a parketten lehetett táncolni. A zenészek magyar cigányok voltak, egyikünk ismerte őket egy lakodalomból, így odament hozzájuk, hogy játsszanak el nekünk két magyar nótát, jó csárdást. Akkora már egészen jó hangulatban voltunk. A primás megszámolta a pénzt, amit kapott, majd a zsebébe tette, és a zenekar rázendített. Sokan táncra is perdültek, és csak úgy ropták. Mikor vége volt, megtapsolták a zenekart, meg minket is, mert a primás felénk is mutatott. A pincér azt mondta, hogy ilyesmi náluk nem szokott előfordulni, meg hogy a vendégek kérdezték tőle, kik azok a rosszul öltözött, kopasz fiúk, akiknek húzta a zenekar? Közben későre járt. Felvettük ócska gúnyainkat, kezet szorítottunk a primással meg a pincérral, és indultunk kifelé. Visszanézve láttuk, hogy többen integetnek felénk. Mi csókokat küldtünk nekik. Az estének úgy indultunk, hogy egy jó heccet csinálunk, végül elérzékenyülve jöttünk el.

A parancsnokságra fél órával éjfél előtt értünk vissza. Bekopogtunk Kazakov őrnagyhoz, ő megkérdezte, hol jártunk és mit csináltunk, aztán feljött velünk az emeletre, és beengedett abba a szobába, ahol a többiek már a padlón fekvé aludtak.

Hajnali fél 3-kor volt ébresztő, irány le az udvarra, ahol egy kisebb busz állt. Aztán kijött Sesztakov őrnagy, és azt mondta, szálljunk be. Akkor tudták meg a fiúk, hogy busszal megyünk Szolyvára, a gyűjtőhelyre. Mi ezt már korábban tudtuk, amikor este mentünk ki a városba. Mi hárman utoljára szálltunk fel a buszra, mert nagy hálálkodások közepette búcsút vettünk Kazakov őrnagytól. Ő nem jött velünk.

A reggeli órákban érkezünk Szolyvára, egy monarchia korabeli régi laktanyába. Őreg katonák fogadtak bennünket, akik onnan jöttek, ahová minket vittek, de ezt nem mondták meg nekünk csak a végén. Először a fürdőbe kísérték bennünket, ahol levetett ruháinkat össze kellett rakni, és átkötni a nadrágszíjjal, majd bevinni a szomszéd helységbe, és ott sorban lerakni valami rácsozatra, mert mindenünket forró gőzzel fertőtlenítettek. A fürdő után egy épületbe mentünk, ahol már voltak mások is, elég sokan. Azok egy nappal korábban érkeztek, valamelyik hegyvidéki járásból. Többségükön a ruha rongyos volt, egyesek (valaha) fehér vászonnadrágot viseltek és valamilyen szakadt báránnyal bekecset. Láttunk olyat is, akinek a lábán bocskor volt, és kabátként rajta egy ócska guba. Egyiktől megkérdeztem, miért vannak olyan rosszul öltözve, azt felelte, hogy a jobb ruháját otthon hagyta a családnak, mert a katonaságnál úgyis kap újat. Az

első katonaebed a velünk érkezetteknek nem nagyon ízlett, hát csak belekóstoltunk és otthagytuk. Inkább az otthonról hozott házikenyeret ettük, a hozzá való szalonnával, kolbásszal. Nekem édesanyám külön süített egy tepszi süteményt, ami beosztva kitarított egész úton.

Szolyván az érkezéssel meg a távozással együtt három napot töltöttünk. Volt ott kantine is, nem nagy választékkal. Akkoriban az üdítők egy részét (összesen háromfajta) még ott helyben készítették, úgy, mint nálunk a fröccsöt. Egy kétdecis pohár aljára öntöttek egy kis málnaszirupot és rá szódavizet engedtek. Én is

vettem egy pohárral, és amint a kezemben tartottam, láttam, hogy a pohár fenekéről mintha valamilyen vékony, lila füstcsóvák szállnának fel. Azért a számhoz emeltem és ittam belőle, hát valamilyen furcsa ízt éreztem, és nem is volt elég édes az egész. Felemeltem a poharat, jobban megnéztem, mi van benne, és úgy láttam, hogy hiper-mangán szemcsék, amelyek oldódnak, és rövid idő alatt csak a színük marad. A kantinos így szaporította fel a szirupot, és csapta be a regrutákat. Szóltam az egyik öreg katonának, és másnap már egy nő volt a kantinban, és a limonádé is jobb ízű volt.

Harmadnap reggeli után kivezényeltek bennünket az udvarra, ahol már menetkészen állt egy nagyobb csapat, mi csatlakoztunk hozzájuk. Leszámoltak hatvan főt, köztük voltunk mi is, és elindultunk az állomásra. Szerencsére nem volt messze, így mindenki el bírta vinni odáig a ládáját, bőröndjét. Az egyik teherkocsi nyitott ajtajánál álltunk meg és vártunk. Akkor a kísérő katona közölte, hogy abban a kocsi-ban hatvanan férünk el, úgy fogunk utazni

a célállomásig. Fekhelyünk a vagon két végében a padlón és a fölötte lévő deszkapolcon lesz. Mindenki foglaljon magának helyet. Fél óra múlva kiderült, hogy nem jutott mindenkinek fekhely, és abból még akár verekedés is lehet, de egyelőre csak veszekedés volt. Szóltunk a katonának, aki látva a zsúfoltságot, tizenöt fiút leszállított, és egy másik vagonhoz kísért, ahol még volt elég hely. Nálunk pedig mindenki el tudott helyezkedni, így megnyugodtunk és elcsendesedtünk.

A kocsi igazi marhavagon volt, de középen állt benne egy kis vaskályha, mellette a hozzá való szén és egy kis fa gyújtósnak. Hoztunk még egy vödör ivóvizet is és vagy tizenöt fekete kenyeret, hozzá, nem tudni milyen megfontolásból, egy kis láda édes lekvárt, úgynevezett marmeládét, amit nem kenni, hanem szeletelni kellett. Volt két viharlámpa is a kocsi-ban, az adott némi gyér világitást. Valamikor délután 2 óra tájban elindult velünk a vonat. Előtte a katona közölte a szerelvényünk vasúti irányítószámát, hogy ha valaki útközben lemaradna, azt kell közölni az állomásfőnökkel, és majd egy másik vonattal utánunk küldik. Valahol majd utoléri a mi tehervonatunkat, mert az órák hosszat is szokott vesztegelni egy-egy állomáson. Szerencsére mi nem maradtunk le, csak majdnem.

A Kárpátokban vonatunk lassan haladt, és már esteledett, amikor egy kisebb állomásra érve megálltunk. Nem szálltunk le a kocsi-ból, így nem is tudtuk elolvasni, milyen állomáson vagyunk. A tolóajtót résnyire kinyitottuk, és láttuk, hogy ott már hó van. A kocsi-ban hideg volt, már előbb be kellett volna fűteni, de nem volt rá jelentkező. Végül az egyik fiú hozzáfogott volna, de nem volt papír alágyújtani. Aztán előkerült egy gyűrött újságpapír, de attól a gyújtósfá nem kapott lángra, mert nem volt elég vékony. En az előző télen még kazánfűtő voltam, hát értettem a tűzrakáshoz. Odamentem és mondtam, hogy majd én csinállok tüzet, mindjárt égni fog. Elővettem a késemet és elkezdtem lefaragni a fából vékony forgácsokat, majd kissé vastagabb szájakat. Az elkészített anyag a kályhában egy szál gyufától is meggyulladt, és már vastagokat is lehetett rá rakni. Mindjárt lett parázs, és tehettem rá szenet. Egy óra sem telt el a tűzrakás kezdete óta, és már lehetett érezni a meleget. Attól kezdve én voltam a fűtő. A tűz egész úton egyszer sem aludt ki, mert éjszaka is raktam rá. Megjegyezném, hogy mint fűtő 24 órás műszakokban dolgoztam, így nem volt számomra szokatlan az éjszakai ébrenlét. Igaz, a deszkán való fekvés meg a zötyögés, kattogás nem ringatott álomba, így inkább a kályha mellett ültem és bóbiskoltam egy-egy félórát. Két bóbiskolás között mindig raktam a tüzre.

Gortvay Gábor

A képeken: a „szinok”; magyar fiúk szovjet katonaruhában

(Folytatjuk.)

Hollósy Simon Técsőn

(Máramarossziget, 1857. február 2. – Técső, 1918. május 8.)

Hollósy Simon festő, a nagybányai művésztelep vezető mestere és Ferenczy Károly mellett legnagyobb alakja; a XIX. századi naturalizmus és realizmus egyik legkiemelkedőbb képviselője. 1875–76-ban a Mintarajziskolába járt, majd Münchenben A. Gabl és O. Seitz mellett tanult tovább az akadémián. Korai képei, mint a *Meditáló szerzetes* (1883), a *Nevető leány* (1883) és a *Jó bor* (1884) a müncheni zsánerpiktúra jegyeit hordozzák, ám a következő, már érett stílusát reprezentáló képek, mint a *Férfitörtré* (1886), az első élettársáról festett *Merengő* (1886) és festészete első periódusának fő műve, a *Tengerihántás* (1885) már W. Leibl és J. Bastien-Lepage művészetéhez állnak közel. Hollósy ekkor a müncheni naturalisták egyik legeredetibb képviselője, festészetét úgyszólván a hollandok finomsága és bravúros anyagbrázolása jellemzi. Rendkívül szuggesztív egyéniség, jelszava az érzés és a természet. Münchenben magániskolát nyitott, köréje csoportosult az újat akaró festőgárda. Korai korszakának jellemző terméke még a *Mulató társaság* (1888), az *Áldomás* (1897) és a *Két tűz között* (1891) c. zsánerkép is. A második korszakához vezető átmenet képviseli az impresszionisztikus elemeket magába foglaló, gazdag festőiségű *Az ország bajai* (1893). Nem sokkal ezután készülhetett ragyogó történelmi vázlata, a *Zrínyi kirohanása* is.

1896-ban fiatal művészek élén Nagybányára ment, és megalapította a nagybányai művésztelepet. Nagybányán finom naturalisztikus képeket festett, Kiss József verseit illusztrálta (*Tűzek*), és belekezdett élete fő művébe, a be sosem fejezett *Rákóczi-induló* c. monumentális kompozíciójába, amelynek vázlatai, a hozzá készült plein air tanulmányok nemcsak Hollósy örökké vajdó, rendkívül impulzív, szenvedélyes, sajátos lelkivilágának, hazafias gondolkodásának hű tükröképei, hanem egyúttal a magyar festészet gyöngyszemei is. A téma végigkísérte egész életében. Stílusa is mindinkább módosult, a plein air indítéktól, stilizáltabb formáláson át a monumentális, drámai hangvételig jutott.

A nehéz természetű Hollósynak hamarosan nézeteltérései támadtak társaival, elhagyta Nagybányát, 1902-től Fonyódra, Vajdahunyadra, majd rövid megszakításokkal Técsőre vitte nyaranta Münchenből tanítványait.

A nagybányai évek keserű valósága átmeneti megtorpanás volt, rövid kényszermegálló. Hollósy hamarosan megbirkózott az új szín- és formaproblémákkal. Sajátos tájfestészete Vajdahunyadon, de főleg Técsőn csúcsosodott, fejlődött ki.

A kis település és környéke, a sejtelmes Nereszen-hegy, a rohanó Tisza csalogatta a Mestert. A kies vidék rabul ejtette, és – 1904-től kezdve minden kora tavasszal –

Parasztudvar szekérrel

„Indulás Técsőre!” felszólítással elhagyta Műnchent, tanítványaival késő őszig habzsolták a civilizációtól mentes Nereszen-aljai kisváros és környékének színeken dúskáló, szivárványgazdag, a szépet megbecsülő idegennek őszintén kitarulkozó Tisza-táj hangulatát, vibrálását. 1910-ben írta egyik barátjának: „Most Técsőre gondolok. Eddig ott csak tájképet festettem – mondjuk, szükségem volt szintanulmányokra. Az ottani fő gazdagság pedig az emberek megjelenésében kereshető és található”. Az Isten háta mögött meglelte, amit kerest.

Técsőn tanítványai és barátai kíséretében hosszú órákig járta a kisváros környékét, barangolt a Tisza partján, meglátogatta a Nereszent. A hegy mögül felbukkanó nap a Kárpátok évszázados fenyőinek csúcsaiba kapaszkodva bearanyozta a tájat; és a Mestert lenyűgözte a Tisza végtelen futása, a színről színre váltó erdők időt és vihart álló monumentalitása, a havasok sziporkázó hősapkái, a mezők és szántók távoli kékségbe igyekvő horizontja, a poros utak mentén ácsorgó szegényes parasztházak, a folyópart álmodozó rekettýesei, a dúsan virágzó almafák, a fényben fürdőző napraforgók, a vízen

karcsúan átívelő Tisza-híd.

Milyen volt az akkori Técső? A mindennapokért harcot vívó, halk szavú, ám nyitott lelkű favágók, Amerikát járt parasztlak, halászok, földművelők formáltak arcukat. Hollósy esetenként elüldögélt és elbeszélgetett Román Alberttel, Magyar Bélával, Lászlóékkal a Kertalja utca elején lévő kis ház előtti lócán, vagy éppen mértékletes borozgatás közben hallgatta a cigányzenét. (A zene közel állt érzelmi világához, maga

is kitűnően csellózott. Szligán bácsi, aki – szávaival élve – „mindig ott somfordált körülötte, hordozta utána festő-kellékeit”, a Mester tőszomszédságában lakott, így gyakran volt tanúja örömeinek, ha felkeresték idegen földéről jött zenészek, és „oly szépen játszottak, hogy a ház előtt elhaladó técsőiek hosszasan elidőztek hallgatva a szép muzsikát”.)

A külsejével nem nagyon törődő, a borotvát nem kedvelő Hollósy szinte beleolvadt a neki otthont adó técsőiek hétköz-

napjaiba. Ekkortájt írta: „A művészt felfellobbanó fény vezeti. Abból, amit kívülről is megértenek a buták is, és éppen ezek követelik a megérthetést legerősebben. Igazuk van, én úgy élek, amint ők a világon – levonhatom ebből az igaz fogalmak konzekvenciáját. Élhetek magamnak is, ha meglelem magam. Teszem is ezt.” Am nem akart, nem tudott „csak a magáévá lenni”.

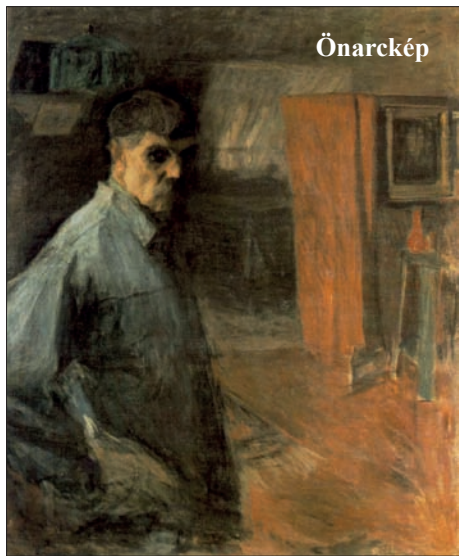
Tavaszi hangulat (Tisza partja)

Hivatásadata – mint azt Németh Lajos írta – még fokozódott a nagybányaiakkal való szakítása után, ekkor az iskola

helyettesíti a barátokat, a művészi közéletet. Ady, a jó barát érezte meg, mi is volt Hollósynak a tanítás: „Magyar és alkotásra hivatott zseni volt és nagyszerű pedagógus: ezt is lehetne néhány klasszikus példával magyarázni. Ezt a furcsa, bánatos nagyságát a kiemelkedő magyar géniusz-nak, aki oltári szentségétől majdnem megfosztva él mégis és örül, hogy új életnek, új művészegyéniségének szolgálhat. Nem hiszem, egy percig, hogy ne fájlalta volna a legönösebb, legművészi dicsőséget, de azt se, hogy nem valósággal művészet volt neki a tanítás.”

Técsői éveiben kereste-kutatta a közönyt áttörő megújulást, szüntelenül járta a fejlődés kitaposatlan útjait. Egyik barátjának tanácsolta: „Vezesd a tanítványaidat úgy, hogy azok gondolkozzanak. Ezt tanítsd! Akkor ki-ki a saját feje szerint megért téged. Nem kell beléjük tanítani a tudnivalókat.”

Nem ecsettel, hanem lélekkel kell festeni – vallotta. Ebben az időben készülnek fontos képei: az *Almás táj*, a *Parasztudvar szekérral*, a *Tavaszi hangulat*, a *Técsői parasztház*, a *Tisza-híd Técsőnél*, a *Boglyák*, a *Kertalján*, a *Zöldkalapos kislány*, a *Falusi utca*, a *Fák a vízparton*. Újra s

Önarckép

újra próbálkozott tökélyre vinni a *Rákóczi-induló*-t, s – mintegy megvonva hányatott lelkének, önmarcangolásának, csapongó géniuszának kvintesszenciáját – a rembrandti *Önarckép*-et.

Emberi egyszerűsége, személyes varázsa vonzotta a técsőieket, „a bohémlegenda, hangulatos világítás illik torzójához, illik fejére a kedves adomák repkénykoszorúja is.” Mednyánszky mondotta: bármilyen sokan is vannak Hollósyval egy társaságban, egyedül „csak ő látszik”. Gazda János bácsi úgy emlékszik vissza a tömött bajszú, kissé hajlott hátú Mesterre, mint a gyerekek kedvencére: örökké sovány zsebeiben mindig akadt pár szem cukorka, néhány krajcár, s ha gyerekekkel találkozott, mosolyogva megszólította

őket, elbeszélgetett velük, barackot nyomott a fejükre. Megtörtént, hogy mókás jó kedvében levette zakóját, kifordította

Tengerihántás

és úgy adta az apróságokra, amin aztán mindannyian jót derültek. A kisváros aprajai ragaszkodtak hozzá, nem egyszer csoportosan követték a Mestert. Az egyik „kedvenc” az akkor gyermek Katona Klári néni volt. Hollósy és felesége járt közbe, hogy az eszes kislányt egyik barátjuk, a német Ernst von Loeben örökbe fogadja.

Hogy az alaktant és a perspektívát szemléltesse tanítványainak, egy gazdasági épület fehérre meszelt falát használta „táblaként”; hamarosan tele lett pingálva – mi sem természetesebb festő-körben – aktokkal. A templomba igyekvő técsőiek – különösen a nők – ezt szentségtörésnek tartották, s kerülvén az építményt, a szomszéd kertjét használták „átjáróháznak”. Lett is belőle haddelhadd: a „táblát” meg kellett semmisíteni.

A maguk – Mester és tanítványai – eszkbálta műtermek ott álltak a Tisza-híd lábánál, a Nereszen alatti hatalmas rét közepén. „Vasárnaponként – emlékezett vissza Sófalusi Erzsébet, akiről Hollósy a *Zöldkalapos kislány*-t festette – oda jártunk ki virágot szedni. Többször láttuk a Mestert sok-sok tanítványával. Furcsa nyelven beszéltek és olyan bohémek voltak: hatalmas kalapok terpeszkedtek a fejükön, zakó és kabát nélkül dolgoztak, nyakukban az elmaradhatatlan színes sállal. Engem – szép hímzett ruhát és egy nagy

zöld kalapot viseltem – megkért a „festő bácsi”, hadd fessen le. Én kuncogva beleegyeztem: ő megigazította a kalapomat, a ruhámat, és munkához látott. Majd kérte, menjek el máskor is hozzá. Hollósyt szerették a faluban, ezért édesanyám szívesen elengedett. Mikor elkészült a kép, hát nagyot csalódtam: tele volt az zölddel-sárgával-kékkel-pirosal, mintha lekvárt rakott volna a vászonra. Hasonlított azokra a festményekre, amelyeket kitétek száradni a Tisza melletti kerítésre, még mondtuk is egymás közt, hogy egyik sem hasonlít a mi Nereszenünkre.”

Réti István írta Hollósyról: „Személyes varázsa több bámulót szerzett neki, mint művészetete... Pedig mint művész is ama kevesek között áll Pantheonunkban, akiknek művészetünk a világviszonylatban előkelő helyét köszönheti. Nem oly lobogó östűz, mint Munkácsy zsenije; nem oly mélyszándékú és nagy koncepciójú, mint Székely; nincs benne Szinyei belcantója s pogányos szépségereje, sem Ferenczy magas intellektusa és céltudatossága: de kedélyének és szemének érzékenységét, részletlekedés elmerülő érzését, melegét illetőleg különleges helyet foglal el művészetünkben.”

... A tízes évek közepe táján mintha új élet, új kedv ébredne festészetében. Ekkor festette meg *Önarckép*-ét és legjobb técsői tájképeit. 1917-ben végleg letelepedett Técsőn. Betegsége – vesegyulladásban szenvedett – egyre inkább elhatalmasodott

Técsői táj a Nereszennel

rajta, 1918 tavaszán ágnak esett. Május 8-án, egy hűvös napon az orvosi tilalom ellenére felkelt, hogy megöntözze virágait. Aznap este a kertaljai kis házban barátja, a técsői Csépes tanító karjai között lehelte ki nyugtalan lelkét. Kopjafa jelezte sírját. Egyik tisztelője így emlékezett: „A kopjafa olyan magas volt, hogy felnyúlt az égig.”

A szakirodalom alapján összeállította:
Szöllősy Tibor

„A fizika általános rálátást adott a dolgokra”

Szanyi István sikereit a kitarása és a céltudatossága gyümölcsének tudja be. Fizikai kutatásaira már több nemzetközi konferencián is felfigyeltek, tudományos írásait pedig világhírű folyóiratok ismerték el. A nagydobronyi fiatalembert gyermekkorától kezdve érdekelte, hogyan működik körülöttünk a természet. Az Ungvári Nemzeti Egyetem Ukrán–Magyar Oktatási–Tudományos Intézetének egykori diákja, az ELTE doktorandusza úgy gondolja, ez a tudásszomj hajtja most is előre.

– A lehetőség az egyetem megkezdése után rövidesen kopogtatott is az ajtódon.

– Úgy érzem, jól döntöttem, rengeteg alternatíva van a szakmában. Nálam az hozta az áttörést, hogy találkoztam a mostani, nem formális témavezetőmmel Jenkovszky Lászlóval. A kárpátaljai születésű, jelenleg Kijevben tevékenykedő professzornak köszönhetem, hogy idáig jutottam. Volt egy olyan ötlete, hogy létrehoz egy műhelyt a vidékünkön, ahol fizikusok foglalkozhatnak tudománnyal magas szinten. El is jött hozzánk 2016-ban, és változtatta ezt a tervet. A jelenlévők közül végül csak én kerestem fel a találkozó után. Megkezdődött a felkészítésem, majd pedig a közös munka.

– Mit kutattok?

– A CERN, az Európai Nukleáris Kutatási Szervezet, a részecskefizikai kutatások európai szervezete, a világ legnagyobb részecskefizikai laboratóriuma rengeteg információt tesz közzé rendszeresen. Mi a részecske-ütköztetésre vonatkozó adatok fizikai leírásával foglalkozunk a saját elméleti modellünk alapján. Ez egy óriási kutatás, sokan kutatják ezt, de mindenki más szempontból igyekszik áttörő munkát végezni. Számomra ez azért érdekes, mert a részecskefizika a természet működésébe enged betekintést. Mindössze öt százalékát ismerjük a körülöttünk lévő világnak. A sötét energiáról, ami az univerzum tágulását okozza, szinte semmit sem tudunk. Mondhatni ehhez a lehetetlennek tűnő küldetéshez teszünk hozzá mi is egy kicsit.

– Ezt be is mutatod a nagyközönségnek, ők pedig elismerik.

– Már az első diákkonferenciámon a dobogó legfelső fokára állhattam Beregszászban. Adódott egy lehetőség, hogy Budapesten is felszólaljak. A Zimányi-iskola keretein belül megtartottam az első angol nyelvű előadásomat. A helyi és magyarországi bemutatókon kívül Prágában, Krakkóban, illetve Németország egyik kisebb városában is megfordultam már, ahol több fiatal kutatóval tartottunk eszmecsereket. A témavezetőmmel közösen kidolgoztuk az első tudományos cikkünk alapját, amit egy oroszországi angol nyelvű folyóiratban publikáltam is. Elképesztő, hogy nemzetközi tudományos írások, világszínvonalú kutatások mellett kapnak helyet a munkáink. Ezt rövidesen egy szingapúri kiadványban megjelent cikk követte. Most pedig kettő is folyamatban van. Az egyik az Ame-

rikai Fizikai Társaság lapjához, a Physical Review-hoz nyújtottuk be, a másikat pedig a European Physical Journal tudományos folyóiratba. Természetesen színvonalas lapok nem közölnek a kutatási eredményeimet, ha nem egy olyan elismert és kiváló szakértő lenne a témavezetőm és társ-szerzőm, mint Jenkovszky László.

– Mi az, amire megtanított a fizika?

– Hogy semmi sem biztos. A személyes kapcsolataimra ezt azért nem vetítem le, hiszen állandó bizonytalanságban képtelenség élni. Viszont ha tervezek valamit, akkor belekalkulálom, hogy nem biztos a megvalósulása. A fizika általános rálátást adott a dolgokra, segít megérteni, hogyan kapcsoljam össze a kicsi részeket, hogy egy egész képet kapjak.

Hogy semmi sem biztos, de azért néha akadnak hihetetlen dolgok is a tudományban, mi sem bizonyítja jobban, mint hogy Szanyi Istvánnak, a fiatal kárpátaljai kutatónak is szerepet szánt az élet a nagy fizikai felfedezésben, amelyet úgy neveznek: Odderon. Egy 48 éve tartó óriási nemzetközi versenyben négy magyar és egy svéd kutatónak sikerült először döntő bizonyítékot találnia egy rendkívül tünékeny részecske, az Odderon létezésére, számoltak be a kutatók az Eötvös Loránd Kutatási Hálózat (ELKH) weboldalán. Az eredményből számos hasonló, összetett részecske létezése is következik, így az Odderon felfedezése új fejezetet nyithat az erős kölcsönhatás vizsgálatában. Az ELKH Wigner Fizikai Kutatóközpont, a MATE Műszaki Intézet, a svédországi Lundi Egyetem és az Eötvös Loránd Tudományegyetem kutatói a rangos European Physical Journal, az EPJ C kötetében közzétették páratlan felfedezésüket.

A csoportnak fiatal beszélgetőtársunk is tagja, akit az új felfedezés háttéréről faggattunk.

– Sokan megfoghatatlannak és idegennek érzik a fizika tudományát, főleg amikor szóba jönnek a részecskék. Ti most egy új létezését bizonyítottátok be. Hogyan tudnátok egyszerűen elmagyarázni a felfedezés értékét?

– A körülöttünk lévő tárgyakat – mint pl. a telefonunkat, de még minket is – alapvetően a periodikus rendszerben található elemek atomjai építik fel. A fizikusok tovább mentek a kémikusoknál, és azt is megnézték, miből áll egy atom. Találtak benne több dolgot is: elektront, protont, neutron. Jelenlegi

tudásunk szerint az elektront már nem lehet kisebb darabokra szedni. A protont és a neutron viszont még tovább bonthatjuk ún. kvarkokra. Az elektronhoz hasonlóan jelen tudásunk szerint a kvarkokat sem tudjuk már kisebb részekre bontani. Emiatt azokat az anyagot alkotó elemi részeknek vagy részecskének nevezzük. Érdekes kérdés azonban, hogy a kvarkok hogyan „ragadnak össze” úgy, hogy protont vagy neutront alkossanak. Ehhez egy további elemi építőkö, az úgynevezett gluon szükséges. A gluonok vagy ragasztórészecskék kötik össze a kvarkokat úgy, hogy pl. egy protont tudnak formálni. Később kiderült, hogy ezek a ragasztórészecskék saját magukkal is „össze tudnak ragadni”.

– Eddig érthető. Itt jöttök képbe ti. Hogyan sikerült bizonyítani az Odderon létezését?

– Azt már régen bizonyították, hogy páros számú gluon kapcsolódni tud egymáshoz, de nagy kérdés volt, hogy páratlan számú gluonnak is sikerülhet-e ugyanez. Nekünk sikerült bizonyítani, hogy páratlan számú gluon is kapcsolódhat egymáshoz. A fizikában akkor tudunk valamit biztossággal állítani, ha azt mérésrel is alá tudjuk támasztani. A kutatócsoportunk konkrét méréseket nem végzett, hanem már korábban publikált részecskegyorsító kísérletekből származó adatok újraelemzéséből vontuk le a végkövetkeztetésünket. Ehhez az amerikai FNAL-i TEVATRON gyorsító proton-antiproton ütközésekből származó adataira és az európai CERN-i LHC gyorsító proton-proton ütközésekből származó adataira volt szükségünk. Az már régen ismert volt – amennyiben létezik az Odderon – különbség van abban, ahogy két egymással rugalmasan ütköző proton lepattan egymásról, illetve abban, ahogy egy rugalmasan ütköző proton és egy antiproton pattan le egymásról. Ehhez persze az is kell, hogy a kétféle ütközés (proton-proton és proton-antiproton) egyforma „erősen” és elég „erősen” történjen. Itt az erő az energiát szemlélteti. A kutatócsoportunk a proton-proton ütközések egy ún. önhasnonsági tulajdonságát fedezte fel. Ezt a tulajdonságot használtuk aztán arra, hogy kimutassuk a különbséget a proton-proton és proton-antiproton ütközések között, majd pedig ezáltal szigorú statisztikai értelemben meghatározzuk az Odderon létezésének bizonyosságát. A részecskefizikában akkor számít valami létezőnek, ha annak bizonyossága legalább 5 szigma. Mi azt kaptuk, hogy az Odderon bizonyossága nagyobb 6 szigmánál is.

– Akkor ez már nagyon biztos... És ezzel az eredménnyel mihez tudtok kezdeni?

– Amit mi csinálunk, az elsősorban alap kutatás, így elsősorban nem a közvetlen gyakorlati hasznosításra irányul, hanem a természet rejtélyeinek kifürkészésére. Az Odderon az egyik elemi kölcsönhatás, az ún. erős kölcsönhatás tárgykörébe tartozik. Emiatt az erős kölcsönhatás kutatásához járul hozzá. Az Odderon igazából nem csak egy részecskét, hanem több, páratlan

„Azt szeretném, hogy a gyerekeim is kárpátaljai magyarok legyenek!”

számu gluonból felépülő részecskét is jelent. Azaz, hogy most valóban bizonyítottuk a létezésére, ráirányítja a kutatók figyelmét arra, hogy érdemes az Odderon további tulajdonságait is részletesebben tanulmányozni, elméleti és kísérleti megközelítésben is. Tehát miután már tudjuk, hogy van, a következő lépés az lesz, hogy még jobban megismerjük.

– *Hogyan kapcsolódtál be a kutatásba, ez a te területedhez tartozik?*

– Már 2016 óta a részecske-ütköztetésre vonatkozó adatok fizikai leírásával foglalkozom. Maga az Odderon első elméleti említése, tehát lényegében feltalálása, 1973-ban történt. Azt viszont, hogy nem csak elméleti síkon, hanem valóban létezik, csupán most, 48 év elteltével sikerült bizonyítani.

Konkrétan az Odderon létezésének bizonyítékát tárgyaló cikk munkálataiba 2019 nyarán kapcsolódtam be. Ehhez azonban a témában való jártasságom elengedhetetlen volt, amit a korábbi kutatásaim során szereztem meg.

– *Mennyire gyakoriak az ilyen felfedezések, illetve hogyan fogadta ezt az áttörést a szakma?*

– Előbbi kérdésre nehéz válaszolni, de talán a 2012-ben felfedezett Higgs-bozon után ez a második legtekintélyesebb LHC-hoz kapcsolódó új eredmény. Szerintem fontos megemlíteni azon kutatók munkáját is, akik a méréseket végezték a részecskegyorsítókkal, és akik által rendelkezésünkre állt az a „nyersanyag”, amiből dolgozni tudtunk. Ezek mind, bárki számára elérhető publikált adatok voltak. A kutatásunkban alkalmazott új módszer azonban kétségkívül a kutatócsoportunk saját eredménye. Az eredményünk referált szaklapban jelent meg, ami azt jelenti, hogy komoly szakmai bírálaton esett át.

Továbbá előzőleg több szakmai konferencián is bemutatottuk, mit találtunk. Úgy érzeltem egyelőre, hogy a szakma elfogadja az elért fontos eredményünket. Azonban ez most még viszonylag friss eredmény, a későbbiekben látszik majd meg, hogy a tágabb szakmai közönség milyen visszajelzéseket ad.

– *Köszönöm a beszélgetést, olvasóink nevében is további sikereket kívánok!*

A természet, a sport és az emberek szeretete ad erőt a mindennapokhoz. Ifj. Simon Sándor vallja, mindenkinek más jelent értéket, neki Kárpátalja az igazi kincs, ezért nem szeretné elhagyni a szülőföldjét.

– *Az erdő közepén éltek. Innen jön a természet iránti vonzalmad?*

– Édesanyám derceni, édesapám fonsi. Közel nyolc évet éltem Dercenben, ott végeztem az első osztályt, aztán átköltöztünk Nagyberegre, mert apa itt vállalt munkát. A családdal vezetjük a Bereg Camp keresztény gyerektábor – kezdi beszélgetésünket a húszéves ifj. Simon Sándor.

– Nagymuzsaly közelében, a nagyberegi Nagy-hegyen felépített táborban élek, több mint 300 hektár erdőiség vesz körül. Ebben nőttem fel, a természet a lételemem. Mindig is sokat sétáltam az erdőben, a gyerekcsoportokat is én vittem kirándulni, amikor nálunk táboroztak. Kutyasétáltatás közben rengeteget kóboroltam a környéken. Örülök annak, hogy a távoktatás miatt több időt tölthetek itthon, mert így többet segíthetek a szüleimnek, és be tudok kapcsolódni a Kárpátaljai Hazajáró Egylet programjaiba. Most ezt a túrát is kiegészítik. Szeretek gyönyörködni a tájban, főleg a magasból. A hegyek csodálatosak. Szokásom, hogy vasárnaponként a háztetőn, a kéményen ülve nézelődök.

– *Többféle sportágban jeleskedtél, testnevelő tanárnak készülsz.*

– A Nagyberegi Református Líceumban tanultam. Az érettségi után pedig az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) Savaria Egyetemi Központ (SEK) testnevelő, gyógy-testnevelő és egészségfejlesztő tanár szakának harmadéves hallgatója lettem. Már óvodás koromban is fejen állva tanultam a verseket, fára másztam – sosem ültem egy helyben. Amikor átköltöztünk Nagyberegre, belekezdtem a művészi kerékpározásba. Hat évig úztem, ukrán bajnoki címet is szereztünk. Külföldön is szép eredményeket értünk el. A líceumot súlylökésben, távolugrásban, atlétikai versenyeken is képviseltem, futóversenyeken vettem részt. A kispályás és nagypályás focit is kipróbáltam. Amikor végzős voltam, csapatunk megnyerte a kézilabda bajnokságot. Lételemem a sport. Nem is volt kérdés, hogy ezt fogom folytatni. Először hivatásos katona akartam lenni Ukrajnában, viszont a 2014-es események megváltoztatták ezt az elképzelésemet. Aztán rendőrnök készültem Magyarországra, de amikor közölték, hogy le kell mondanom az ukrán állampolgárságról, és évente maximum egy hetet tartózkodhatok külföldön, akkor erről is lettem.

– *Énekelsz és motorozol is.*

– Szeretek mulatni, a magyar zenéért odavagyok. A Republic, Kárpátia, Máté Péter, Balázs Fecó dalai a kedvenceim. A líceumban sokat énekelünk, közös áhítatokon is mindig előjött egy-egy dal, így lassan belejöttem. A túrákon pedig azért

szoktam énekelni, hogy oldjam a feszültséget, eltereljem az emberek gondolatait a nehéz hegymászás közben. Így könnyebb ismerkedni is.

Ha tehetem, motorra pattanok. Van egy 31 éves Jawa 350-esem. A sportmotorok a magasságból fakadóan kényelmetlenek, ezért inkább a retro és túramotorok felé hajlok.

– *Mit tervezel később, visszajössz Kárpátaljára?*

– Igen, ez nem is kérdés. Az a célom, hogy a tanulmányaim után visszatérjek, és tanár legyek. Örülnék annak, ha vissza tudnék menni a nagyberegi líceumba. Ha Isten is úgy akarja, később szeretném átvenni a Bereg Camp vezetését. Jelenleg apa az igazgató, anya az igazgatóhelyettes. Most is besegítek, végzem a tábori teendőket, bástyaként számíthatnak rám. Két fogadott és két vér szerinti nővérem van. Közülük már hárman férjhez mentek. Nyolcszoros nagybácsi vagyok, van egy keresztlányom és egy keresztfiam is.

– *Mikor érintett meg az Úr?*

– Amikor apa megkérdezte, szólt-e már hozzám az Úr, azt válaszoltam, hogy nem. Pár héttel később ismét megkérdezte, történt-e már valami változás? Úgy gondoltam, jobb, ha azt mondom, már megtértem,

mert akkor legalább békén hagy. De a viselkedéssel hamar „lebuktam”, hogy valójában még nem adtam át a szívem az Úrnak. Mindig jártunk istentiszteletre, áhítatokra, közös alkalmakra, és a líceumban is ilyen szellemiségben nevelkedtem, mégsem történt meg az, aminek meg kellett volna... de az alap megvolt. Aztán 2016 nyarán, az egyik összejövetelen belém hasított a 474-es dicséret szövege: *ma még lehet, ma még szabad, borulj le a kereszt alatt*. Ekkor adtam át az életemet Istennek. Ezt október elsején egy nagyobb esemény tetőzte, ami megerősített abban, hogy az Úr kegyelmes és szeret minket. Épp a líceumban voltam, amikor szóltak, hogy kigyulladt a házunk. Édesapám a romok között járkálva megtalált egy körbeégett bibliát, amin csak a 23. Zsoltár pár sora volt olvasható: *Az Úr az én pásztorom, nem szűkölködöm. Fűves legelőkön nyugtat engem, és csendes vizekhez terelget engem. Lelkemet megvidámítja...* Ez belaminálva azóta is ott lapul édesapám Bibliájában.

– *Nem mindenki gondolkodik úgy, mint te, és tartja fontosnak az itteni közösséget. Szerinted mi kellene ahhoz, hogy a fiatalok itthon maradjanak?*

– Nekem „ez hát a hon”. Nem érzem azt, hogy el kellene mennem innen. Azt szeretném, hogy a gyerekeim is kárpátaljai magyarok legyenek. Mostanság a legtöbb fiatal azzal érvel, hogy azért nem marad itthon, mert nincs megfelelő munkalehetőség. Sokan hallani sem akarnak arról, hogy engedjenek az igényeikből. Én sem. Csupán összhangba hozom az itteni helyzetet. Ami kell, az nekem megvan Kárpátalján. Mindenkinek más jelenti az értéket. Számomra ez a vidék az igazi kincs.

A rovat anyagait Simon Rita készítette.

Fornosi D. Júlia, színésznő és műsorvezető

„Nekem a színházzal kerek a világ”

A színjátszás forradalmasította a történetek elmesélésének módját. A 20. században megbecsült művészeti ág lett. Az emberek, akik nem dolgoznak színházi közegben, gyakran mondhatják, hogy a színészet nem is igazi munka, inkább egy hobbi. Szerintünk a színház egy varázslatos hely, ahol bármi megtörténhet.

Fornosi D. Júlia, a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház színésznője igazi kalandvágó személyiség. A színházban a lehetőséget és a közös játék örömét élvezzi a legjobban. Színészi hivatása mellett műsorvezetőként is megcsillogtatta már tudását.

– Meséljen magáról!

– Borzsován születtem, ott végeztem az általános iskolát, majd a Mezővári II. Rákóczi Ferenc Középsiskolában érettségiztem. Még iskolás éveim alatt jelentkeztem a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház Ficseri Gyermekstúdiójába, amelyet akkor Vidnyánszky Éva vezetett. Az érettségit követően (akkor még Domareckaja Júlia néven – a szerk.) segédszínészként közelebről is megismerkedhettem a színházi élettel, annak működésével. Egy évet töltöttem el a beregszászi teátrumban, majd felvételiztem a budapesti színművészeti egyetemre, ahová nem nyertem felvételt. Ekkor a debreceni Csokonai Színházban indított egy stúdiót Vidnyánszky Attila, melynek tagjai közé én is bekerülhettem. Az ott eltöltött három év nagyon meghatározó volt számomra. Nagy élményem, hogy együtt dolgozhattam Tim Carroll-lal, aki akkor a londoni Globe Színház főrendezője volt. Időközben többször is felvételiztem a színművészeti egyetemre, és nagyon megviselt, hogy nem sikerült, felmerültek bennem olyan kérdések is, hogy talán nem ez az én utam. Majd bekerültem a Pesti Magyar Színiakadémiára, akkor értettem meg, hogy nekem ott kell lennem. Huszár László volt az osztályvezetőnk, akitől rengeteget tanultam, azokban az években értem meg igazán.

– A magyarországi tanulmányok után egyenes út vezetett haza?

– Egy végzős színészosztály minden tagjáról készül egy fotóval ellátott bemutatkozó, amit aztán elküld a magyarországi színházaknak jelentkezésként. Bennem fel sem merült az a gondolat, hogy jelentkezsem bármelyik színházhoz is. Tudtam, hogy haza akarok jönni. Itt ismertem meg elsőként, hogy mit jelent a színházi lét, és az itthoniaknak akartam mindig is játszani.

– Az első fellépés élménye igen maradandó.

– Segédszínészi éveim alatt Vidnyánszky Attila a magyar kultúra napja alkalmából a Művészetek Palotájában rendezett egy irodalmi összeállítást. Ott léptem először a beregszászi színészekkel együtt színpadra. Ezerötszáz ember előtt

szerepeltünk, ami hatalmas élmény volt számomra. Majd a már említett Tim Carroll által rendezett *Szöktetés a szerájból* című darabot játszottuk, ami egyébként egy opera. Én pedig nem tudok énekelni. Hál’ Istennek nem is kellett. Tizennyolc éves voltam akkor, és nagyon izgultam, hogy minden jól sikerüljön.

– Az évek során több előadásban is láthattuk már. Melyik jelentett kihívást önnek?

– A *Lila ákác* Tóth Mancija nagy kihívás volt, főként, mert énekelnem is kellett, és mint mondtam, nem ez az erősségem. De Ferenci Attila oldalán sikerült. Ez az előadás egyébként meg is erősített abban, hogy ez az, amit én csinálni szeretnék, itt vagyok jó helyen. A jelenleg is futó *Ez a gyerek* című előadásban pedig van egy önálló jelenetem, amit már többször

próbáltunk és játszottunk, de még mindig azt érzem, hogy a jelenet nincs kész, hogy még van mit csiszolnom rajta.

– Hogyan kezd hozzá egy-egy szerep megismeréséhez, megtanulásához?

– Mindig is úgy voltam vele, hogy nem tudok bemagolni egy szöveget, én próba közben, situáció közben tanulok. Természetesen elolvasom a darabot, tudom, hogy mit kell csinálnom, de gyakorlás közben tudok igazán tanulni.

– Mennyire tud azonosulni a különböző karakterekkel?

– Mindig találok valami közös pontot köztem és a megformálandó szereplő között. Például *Az ördög három arany hajszálában* Bandita Borit játszottam, az kifejezetten tetszett. Ő is egy örökmozgó, cserfes lány, mint amilyen sokszor én is vagyok.

– Egy gyakorlott színész mennyire izgulsz?

– Én minden előadás előtt izgulok. De azt hiszem, ez így van jól. Ha egy színész izgul, az azt jelenti, hogy foglalkoztatja a színpad, és nem hanyagul lép a közönség elé. Előadás közben aztán ez elmúlik, és már csak a darabra koncentrálnak.

– A már említett Ficseri Gyermekstúdió jelenleg ön az egyik vezetője.

– Számunkra nagyon sokat jelentett a Ficseri, és amikor Éva néni már nem tudta igazgatni, Vass Magdolna kollégámmal úgy döntöttünk, hogy folytatnunk kell a stúdió vezetését. Huszonhét diákunk van, és ez azt mutatja, hogy szükség van erre a színjátszó körre. Büszkeséggel tölt el, hogy azoknak a gyerekeknek, akik érdeklődnek a színház iránt, van lehetőségük kipróbálni magukat, és ha kedvük tartja, folytathatják a nálunk elkezdett utat.

– A színészet mellett műsorvezetőként is tevékenykedik.

– Még 2013-ban jött egy lehetőség, mely által a Pulzus Rádiónál dolgozhattam. A *Tükör, vagy amit akartok* című riportműsor szerkesztő-műsorvezetőjeként tevékenykedtem. A műsorban olyan személyiségeket mutattam be, akik itthon maradtak, és büszkék lehetünk rájuk. Amikor várandós lettem, abbahagytam. Majd a TV21 Ungvár vezetősége keresett meg azzal, hogy mi lenne, ha tévésítenénk a műsort. Erre én igent mondtam, és így született meg az *Arcképmás*. Nagyon szeretem ezt is, hiszen annyi kiváló emberünk van, akikről lehet tanulni.

– Mi pedig további sikereket kívánunk!

Kurmay Anita

Küldjön egy képet!

Szép fotókat kapott szerkesztőségünk a munkácsi Zemkó Tibor öreg-cserkészektől. A Munkácsi Kereskedelmi Akadémia emlékét idézik a felvételek: a végzősök tablójának jobb alsó sarkában olvasónk édesapja, Zemkó Béla látható. A tanintézmény épülete is szívdobogatóan szép. Öröm látni az egyik tanteremben a sok nyílt tekintetű fiatal: vajon hová, merre sodorta őket a történelem vihara?

Szívfájdalom

Tudom, ahányszor átléped a határt,
szíved hevesebben dobog,
ott még a Tisza is
valahogy másképpen kanyarog.

Tudom, ahányszor átléped a határt,
átölelnéd szülőföldedet
az ősi Kárpátokat, ahová
egykoron honfoglaló Árpádunk belépett.

Tudom, ahányszor átléped a határt,
ökölbe szorított kezekkel ordítod az
éterbe,
hogy el innen idegenek,
de csak halk visszhang a felelet.

Tudom, ahányszor átléped a határt,
magyar szót már alig hallasz
jó, hogy még a templomok megmaradtak
és a temető, ahol szeretteid sírjánál
leborulhatsz.

Tudom, aztán ha visszatérsz
az Anyaországba,
szívfájdalmaid itt se szűnik meg,
de belátod, sorsodat nem kerülheted el:
örök Vándorként kell élni életedet.

Aztán magányos óráidban,
mikor a térképet előveszed
és búsan de büszkén felé hajolsz,
ujjaid finoman járnak
végig Nagy-Magyarországot.

Jóllehet könnyezel,
de büszke vagy arra,
hogy magyarnak születted,
hogy nemzetedet, kereszténységedet
sose árultad el,
és míg élsz Nemzeti Imánk, a Himnusz
ott cseng a füledbe.

Gönczy Zsuzsanna Anna

A Kárpátaljai Hírmondó szerkesztősége továbbra is várja a régi fotókat. Arra kérjük olvasóinkat, lapozgassanak fényképalbumukban, és ha találnak olyan felvételt, amely közérdeklődésre tarthat számot, osszák meg másokkal is kincseiket, hiszen ezek a képek mára már kordokumentum értékűek.

Botlik József

Nemzetünket szolgálták

(Folytatás. Elejét lásd lapunk korábbi számaiban.)

Demjanovich Péter Pál

(a szláv forrásokban: Demjánovics / Демянович, Петро Павел)

görögkatolikus kerületi esperes, szentszéki tanácsos, kanonok (Rahó, a Kárpátaljai Kormányzói Biztosság Máramarosi Közigazgatási Kirendeltsége és a Rahói járás székhelye)

Nagyberezna községben született 1869. július 17-én, a gimnáziumot és a teológiát Ungváron végezte. Firczak Gyula (1836–1912) munkácsi püspök 1894. szeptember 23-án szentelte pappá. Ezt követően egy évtizedig segédlelkész Munkácson. Püspöke 1904-ben Rahó nagyközség (Máramaros vm.) parókusává nevezte ki, ahol ezután negyven évig szolgált. Rahói kerületi esperesnek 1918-ban iktatták be, 1921-ben szentszéki tanácsos, 1935-ben tiszteletbeli kanonok címmel tüntették ki. Az 1930-as évek második felében az Egyesült Magyar Párt tagjaként is működött, és „a magyar nemzeti öntudat ápolója”-ként köztisztviselőnek örvendett. Az újabb hatalomváltás idején, 1938–1939 fordulóján Demjanovich Péter Pál a helyi Magyar Nemzeti Tanács elnöke. Az 1939. évi címtár szerint ekkor a Munkácsi Görög Katolikus Egyházmegye tiszteletbeli kanonoka. A visszacsatolt kárpátaljai területen életbe léptetett polgári közigazgatás első évfordulója alkalmából, 1940. október 12-én Horthy Miklós kormányzó az „idegen uralom alatt a nemzet érdekében teljesített áldozatkész munkásságáért” a Magyar Érdemrend tisztí keresztjével, majd 1941. október 25-én Nemzetvédelmi Kereszttel tüntette ki.

Demjanovich Péter Pál számos gazdasági és közéleti tisztséget töltött be Rahón. A következő helyi szervezeteknek volt elnöke: Magyar Háziipari Központ, Vöröskereszt, Légvédelmi Liga, Közművelődési Egyesület, Úri Casino, valamint a Hitel- és Fogyasztási Szövetkezet ügyvezető elnöke, és a rahói községi képviselőtestületben is tevékenykedett. A Magyar Országgyűlés Felsőháza 1942. december 19-én tartott ülésén fogadta el Kállay Miklós miniszterelnök négy nappal előbb, 15-én kelt indítványát a visszacsatolt kárpátaljai terület három felsőházi tagja (és póttagja), köztük Demjanovich meghívása tárgyában. Új tagként 1943. február 19-én nyújtotta be meghívólevelét a törvényhozás illetékes testületéhez, amely két hónap múlva, április 13-án igazoltak. Az utóbbi naptól a felsőház Társadalompolitikai, illetve Kérvényi bizottságának tagjaként is működött. A felsőház egyik ülésén

sem szólalt fel. Demjanovich Péter Pált röviddel Rahó 1944. október 16-i szovjet katonai megszállása után letartóztatták, és 1945. április 13-án Zakarpatszka Ukrajina Különleges Bírósága, „azaz Ruszin Vaszil jogvégtetés nélküli volt orosz partizán golyó általi halálra ítélte, mint hazaárulót. (...) A vád koronatanúja, Mandzuk Miklós nagybocksói születésű rahói tanító azt állította, hogy neki Demjanovich szó szerint ezt mondta: 'Minden kommunistát fel kellene akasztani'. Ez a kijelentés a tanító részéről, elegendő volt a halálos ítélethez. Mandzukot 'érdemei elismeréséül' tanfelügyelővé nevezték ki. Demjanovich már halálra volt ítélve, amikor megbetegedett [76 éves volt ekkor], de hogy ne kivégzés nélkül haljon meg, 1945. április 21-én, nagypénteken, [az ungvári börtönkórházban] a halálos ágyán, haldoklás közben lötték agyon” – közli Bendász István, illetve fia, Dániel a kárpátaljai görögkatolikus vértanúságról szóló kötetében. Demjanovich Péter Pál kerületi esperest feltehetően a Maruszja nevű börtönőr-nő, a leghírhedtebb ungvári ítéletvégrehajtó tarkolóvéssel végezte ki. (Az Ung vármegyei Turjaremete községben született magyar nemzetiségű Kurucz Mária korábban a Kárpátalján 1944-ben terrorcselekményeket elkövető szovjet-ukrán Tkanko vezette partizánosztagnak volt tagja.) A legújabb kutatások szerint Demjanovich Péter Pált 1945. április 23-án gyilkolták meg. Ez utóbbi időpontot vésték fel a kárpátaljai Szolyvai Emlékparkban 2016. december 7-én felavatott, a magyar felsőházi tagok és képviselők vértanúságát megörökítő emlékkeresztre. Demjanovich Péter Pált 1991-ben rehabilitálták.

Benda Kálmán, marcinfalvi

a Beregvármegyei Vízzabályozó és Armentesítő Társulat igazgató-főmérnöke (Beregszász megyei jogú város, Beregvármegye székhelye)

Beregszászon született 1883-ban, a helyi reáliskolában kezdte középiskolai tanulmányait, és a negyedik osztály után a sárospataki Református Kollégiumban fejezte be. Budapesten tanult tovább, és a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen mérnöki oklevelet szerzett. Az első világháborúban a 11. honvéd gyalogezred kötelékében az orosz (keleti) és a román fronton küzdött. Az 1918. őszi katonai összeomlások tartalékos főhadnagyi rangban szerelt le. Vitézségéért négy hadiérmmel tüntették ki. Közben, már 1905-ben a Beregvármegyei Vízzabályozó és Armentesítő Társulat szolgálatába lépett, és 1920-tól annak

igazgató-főmérnöke. Az 1930-as években szabályoztatta a Beregszászt átszelő Vérke patakot, és a medrét fehér terméskövel kiköveztette. Benda Kálmán már az államfordulat után tevékenyen bekapcsolódott a közéletbe.

A megalakulásától, 1925 októberétől tagja volt a Magyar Nemzeti Pártnak, és annak minden hazafias megmozdulásában részt vett. Hasonlóan az 1936 júniusában létrejött Egyesült Magyar Párt munkájában is. Emiatt a csehszlovák hatóságok számos esetben zaklatták.

További tisztségei: a Podkarpatszka Ruszi (Kárpátaljai) Magyar Kultúregyesület beregszászi csoportjának, valamint a Bereg Vármegyei Kaszinó elnöke. Fontos szerepe volt a magyarság gazdasági megerősödését szolgáló Tiszaháti Magyar Fogyasztási Szövetkezet és a Tiszaháti Magyar Bank, valamint a diákotthonokat összefogó Magyar Internátus Egyesület megszervezésében, amely utóbbinak az alelnöke volt.

Az 1938. november 2-i első bécsi döntés után Benda Kálmán tagja lett Bereg-vármegyei Törvényhatósági Bizottságának. Ez a testület 1942. december 12-én tartott rendkívüli közgyűlésén Bereg vármegye képviselőteré a Magyar Országgyűlés Felsőháza tagjává választotta. Ünneplés keretében között, számos újonnan behívott taggal együtt 1943. február 19-én vették fel a Felsőházi tagok névjegyzékébe. Április 13-ától a Kereskedelmi- és közlekedési, illetve a Kérvényi bizottság tagjává választották, melyeknek 1944. november 8-áig volt tagja. A Felsőház egyik ülésén sem szólalt fel.

Benda Kálmán – az 1939. évi címtár szerint – eközben a Bereg Vármegyei Kaszinó Egyesület elnöke is. Horthy Miklós kormányzó 1941. augusztus 30-án Nemzetvédelmi Kereszttel tüntette ki. „A Felvidéknek a Magyar Szent Koronához történt visszacsatolása következtében és avégett, hogy a Beregsom községben székelő Beregsomi Vízi Társulat működésének felügyelete alá leendő visszavezetése a fennálló nehézségek kiküszöbölésével zökkenő nélkül történjék”, a magyar királyi földművelésügyi miniszter a nevezett társulat ügyeinek az igazgatására Benda Kálmán igazgató-főmérnök, beregszászi lakost „miniszteri biztosul 1942. évi április hó 30. napjától számított kettő év tartamára kirendelte”. Egy hét múltán, május 6-ától a miniszter a Déda községben székelő Déda Vízi Társulat, a Nagybakos helységben működő Szvoboda-telepi, és ugyancsak az előbbi faluban lévő Verduntelepi hasonló társaság irányítására nevezte ki. Magyar királyi gazdasági főtanácsos címmel 1943-ban tüntették ki.

Kárpátalja 1944. októberi szovjet katonai megszállása után Beregszászon a NKVD-SZMERS terror első áldozata az akkor 62 éves Benda Kálmán volt. November első napjaiban letartóztatták, és

■ a szovjet 8. légi hadsereg háromtagú rögtönítélő hadbíróháza koholt vádak alapján halálra ítélte, és 1945. január 25-én, Ungváron kivégezték. Nemcsak a beregszászi lakóházát, hanem összes ingó vagyonát is elkobozták. A megszálló szovjet hatóságok által lehetetlen élethelyzetbe taszított családja kénytelen volt elhagyni a várost. Ennek ellenére a leszármazottjai hűek maradtak Beregszászhoz. A Benda család tagjai évtizedek óta számos alkalommal juttattak emberbaráti segítyt az ott élő rászorultaknak, nyugdíjasoknak, az újra megnyitott magyar gimnáziumnak, és napjainkban is sokat tesznek az ottani magyarság érdekében. Benda Kálmánt 1991-ben rehabilitálták. Ezt követően tiszteletére, a szülőháza falán a beregszászi Vérke-parti Öregdiákok csoportja emléktáblát avatott.

Kricsfalussy-Hrabár Endre, dr.

(eredetileg: Hrabár), nyugalmazott csendőrezredes (Ungvár, a Kárpátaljai Kormányzói Biztosság székhelye) Tőkésfalu községben (Bereg vm.) 1890. szeptember 12-én született, közép-fokú iskoláinak elvégzése után 1911 októberétől 1912. szeptember végéig egyéves önkéntes katonai szolgálatot teljesített a Bosznia-Hercegovinában állomásozó császári és királyi 1. gyalogezredben. Ezt követően csaknem másfél évig tartó (1912. október – 1913. április) próbaszolgálatot teljesített a Magyar Királyi Csendőrségnél, majd május első napján hadapróddá léptették elő. Ezután tisztjelöltként az említett bosznia-hercegovinai gyalogezred állományából áthelyezték a dél-erdélyi Brassó vármegyei székhelyre, a Magyar Királyi VII. Csendőrkerülethez. Hamarosan, november első napján már csendőr zászlós, 1914-ben már hadnagy, ez év augusztustól tábori csendőrnek osztották be a császári és királyi 35. gyaloghadosztály törzsébe.

Az akkor még Hrabár Endre az első világháború kezdetén a Kárpátokban Magyarországra tört orosz cári csapatok ellen olyan hősiességgel küzdött – s ebben szerepe lehetett ruszin nyelvtudásának is –, hogy 1915. április 24-én Bronz Katonai Érdemrenddel tüntették ki. Még ebben az évben, novembertől csendőr főhadnaggyá léptették elő, majd 1916-ban áthelyezték a Pozsonyban állomásozó Magyar Királyi V. számú Csendőrkerülethez mint az egyik hadseregparancsnokság szállásmesteréhez beosztott tábori csendőr záróvonal-parancsnoknak, Ezüst Katonai Érdemrendet adományoztak eredményes szolgálataért. A következő évben a pozsonyi csendőrkerület Nagyszombatban állomásozó 2. szakaszának parancsnoka. Az ország megcsonkítása, a trianoni békediktátum után 1920 szeptemberétől századossá nevezték ki, ugyanakkor a csendőrtisztek ekkori rangsorolásának rendezésekor – elismerésként – az 1910. évfolyamból átsorolták az 1910. évbé, amely a szolgálati idejének a meghosszabbítását jelentette.

Később, 1923 májusától a Szabolcs vármegyei Magyar Királyi Csendőrpáncsnokság Kisvárdai járási parancsnokává nevezték ki. Négy év múlva, 1924. július első napján felmentették a debreceni Magyar Királyi VI. Csendőrkerület Kisvárdai csendőrszárnyának a vezetése alól, és áthelyezték előadónak Budapestre a Csendőrség Tanulmányi Bizottságához. Innen 1930-ban, a Kenderes nagyközségben (Jász-Nagykun-Szolnok vm.) állomásozó csendőrkülönményhez vezényelték. (Itt született és itt temették el újra, 1993. szeptember 4-én Horthy Miklós kormányzót, akinek kastélya és birtoka volt a településen.) Hrabár Endre csendőr századost 1930. szeptember 29-én mint a Kenderesen felállított csendőrsztag parancsnokát e minőségben végzett kiváló szolgálataért dicséret elismerésben részesítették. A következő évben, 1931. október 3-án, 20 évi munkásságáért III. osztályú Tiszti Szolgálati jelvénnel tüntették ki, majd november első napján csendőr őrnaggyá léptették elő. Pontos adat nincs róla, de 1931 körül jogi doktorátust szerzett.

Örökre fogadás útján, 1932. január 13-ától a Magyar Királyi Igazságügyminisztérium 1931. I. 2541/2. számú rendeletével dr. Hrabár Endre csendőr őrnagy számára a Kricsfalussy-Hrabár kettős vezetéknev viselését engedélyezte. Ezután 1933-ban a Csendőrség Tanulmányi Bizottságától tartósan a Csendőrtiszt-képző Iskolára vezényelték, ahol a következő években tanárként működött. Hivatásos csendőrtisztként 1936. november első napján alezredessé léptették elő, később a Magyar Érdemkereszt lovagkeresztje kitüntetésben részesült. Az 1938. november 2-i első bécsi döntés után a hazatért Kassa városában felállított Magyar Királyi VIII. Csendőrkerületnek a kárpátaljai Huszt koronavárosban szervezendő osztályához 1939. május első napján helyezték át.

Közben a hegyvidéki Kárpátalja Magyarországgal történt újraegyesülése, 1939 márciusa után az Autonóm Földműves Szövetség egyik vezetőségi tagjává választották. A fenti huszti osztály felállításáig a kárpátaljai csendőr zászlóalj törzséhez beosztott, ún. „kikülönített törzstisztként” működött. Hamarosan, 1939. július 21-én a kassai VIII. csendőrkerület huszti szárnyának parancsnoki állásából áthelyezték a kerület törzséhez, és egyidejűleg Ungvárra, a Kárpátaljai Kormányzói Biztosság Hivatalába vezényelték, ahol alezredesi rangban mint csendőrösszekötő tiszt kezdte szolgálatát. E tisztségéből 1940. május első napján felmentették. A felülvizsgálati bizottság egy hónap múlva egészségügyi okokból szolgálatra alkalmatlannak nyilvánította, és nyugállományba helyezte.

Magyarország kormányzója 1941. március 15-én „dr. Kricsfalussy-Hrabár

Endre nyugállományú csendőr alezredesnek az kivételesen (sic!) és kegyelemből ezredesi rendfokozatot és jelleget adományozni méltóztatott”. Az előbbi évben a Kárpátaljai Mezőgazdasági Kamara alelnöke. Egyes eseményeken Kárpátalja kormányzói biztosát képviselte, például amikor 1941. november végén pénzjutalomban részesítették a harmadik csendőri rutén nyelvtanfolyam 160 kiváló eredménnyel végzett hallgatóját. Majdánka község 1942 januárjában a díszpolgárává avatta.

A Magyar Országgyűlés Felsőháza 1942. december 19-én tartott ülésén fogadta el Kállay Miklós (1887–1967) miniszterelnök előbbi hónap 15-én kelt indítványát a visszacsatolt kárpátaljai terület három felső tagja (és póttagja) meghívása tárgyában. Közöttük Kricsfalussy-Hrabárt, Majdánka község (Máramaros vm.) polgárát és a hajdani Autonóm Földműves Szövetség egyik vezetőségi tagját. A Felsőházban 1943. február 19-én nyújtotta be megbízólevelét, amikor névjegyzékbe vették. Április 13-án a Közigazgatási, valamint a Véderő bizottság tagja lett a törvényhozási időszak végéig. Feltehetően a távollétében, 1944. november 8-án az Igazságügyi bizottságba beválasztották.

A Felsőházban egyetlen alkalommal szólalt fel. Az 1943. december 20-án tartott 94. tanácskozáson az 1944. évi költségvetési törvényjavaslat vitájában a Kárpátalján élő ruszinok helyzetét ismertette, miközben megjegyezte: ekkor az összesen 97 ezer ruszin iskolaköteles 2100-nál több népiskolában, 12 polgári iskolában, három gimnáziumban és ugyancsak három tanítóképzőben tanulhatott. Kricsfalussy-Hrabár Endrét az 1944. november 8-án tartott 104. ülésen a Felsőház jegyzőjévé választották. Az országgyűlést nem követte Sopronba.

Kárpátalja 1944. októberi szovjet katonai megszállása után letartóztatták, az NKVD november 22-én nyitotta meg Кричфалуши-Грабар Андрей Евгеньевич / Kricsfalusi-Grabar Andrej Jevgenyevics vizsgálati ügyiratát (I. kötet), amelyet 1945. november 3-án zárt le. A II. és a III. kötet anyaga szintén az előbbi időszakban készült a kihallgatások alkalmával, a 368. számú ügyirata (4. rész) viszont az 1946. április 12. és december 12. közötti további vizsgálati-, illetve per-, valamint ítélet-végrehajtási anyagait tartalmazza. Kricsfalussy-Hrabárt is bevonták a Bródy András (1895–1946) és hét magyar képviselő társa – Bencze György, Demkó Mihály, Ortutay Jenő, Riskó Béla, Spák Iván, Zsegora Ödön – ellen koholt vádakkal indított perbe. Egyazon napon, Bródyval és Demkóval együtt Kricsfalussy-Hrabárt is halálra ítélték, és mindhármukat 1946. december 7-én golyó által Ungváron kivégezték. Sírhelye ismeretlen.

(Folytatjuk.)

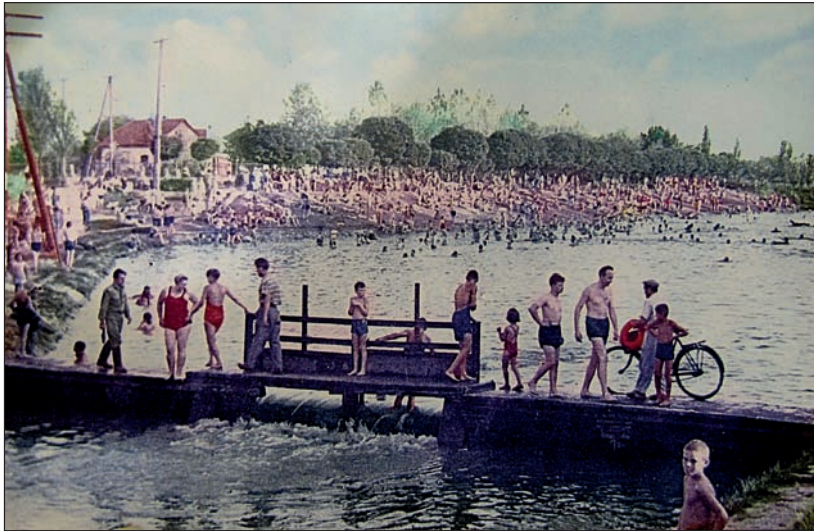
Egy lokálpatrióta feljegyzései

A beregszászi strand, anno...

A gömbakácok árnyékában a primás most éppen a „Csak egy kislány van a világon” című hallgatónak kezdett. A hegedű vonójába az egyik gáláns vendég az előbb húzta bele a gondosan összehajtogatott tízrubelest... A kertvendéglő mellett kialakított, gyengén megvilágított táncterem legalább harminc pár simul még közelebb egymáshoz. Fialat még az idő, senki sem siet haza, holnap ugyanis vasárnap. Az érzelmes nótá további maradásra készítette az éjszakai fürdőzőket is, akik meggyőződéssel vallották, hogy ilyenkor naplemente után a legkellemesebb a víz. A víz, a gyorsan folyó Vérke tiszta vize...

A múlt században, a hatvanas évek közepén járunk, s a helyszín a beregszászi strand. Ott, ahol az erre közlekedő vonatok átrobnak a Vérke-hídon, s a vasúti pálya keresztezi az Arany János utcát, valamint a szovjet érában Matroszovról elnevezett utca találkozik a Bercsényi utcával, nos, ebben a háromszögben alakították ki a városi strandot. Kertvendéglővel, kölcsonzóval, kosárlabda- és röplabdapályával, gömbakácok és virágágyások övezte hangulatos sétánnyal. A drótkerítéssel körbevont területen az itt mintegy háromszáz méter hosszan elnyúló és hetven-nyolcvan méterre kiszélesedő Vérkén több attrakció is helyet kapott. A csatorna bal parti részén egy rugalmas pallóról lehetett fejest ugrani a két és fél méteres mélységű vízbe. Lejjebb a gyerekek számára kialakított tágas pancsoló következett, s távolabb, már a vasúti híd szomszédságában, három-négy horgász hely volt található. Nincs itt valami ellentmondás, kérdezhetnénk? Strand és horgásztanya?... Nincs bizony, mert Dani bácsi, a leghűségesebb horgász például, aki a közelben lakott, általában este jóval tíz után érkezett, és reggel fél hatkor már szedte is a szerelését... Nem is találkozott a fürdőzőkkel, ahogy a többi pecás sem.

A bal parti részen találjuk a kertvendéglőt, mellette meg a kétszintes, pagodaszerű tetővel ellátott épületet, melynek felső részében az öltözők kaptak helyet, lent pedig a kölcsonzó működött meg a fodrászat. A vendéglő közelében két pingpongasztalt állítottak fel, s a hosszú hétvégeken, amikor igen sok volt a vendég, kihozták a biliárdasztalt is. Hogy el ne feledjem, a közelben

egy 40-45 méteres többsávú úszómedencét találunk, ahol a közeli laktanya katonái az úszóvizsgákat tették le.

Még az elő- és utószezonban is felkapott a hely, ilyenkor legfőképpen azért, mivel vendéglő étlapján előkelő helyen

szerepelt a bográcsgulyás és a halászlé, természetesen mindig kapható volt finom saslik is meg limonádé és fagyalt.

A strand vízszintjét a vasúti híd köz-

lében felépített zsilippel szabályozták. A másik zsilip természetesen a Borszán található, ahol a Vérke csatorna kezdődik... „Az illetékesektől annyi vizet kaptunk, amennyire szükségünk volt ahhoz, hogy a fürödni vágyókat mindig átlátszó, tiszta víz várja” – emlékezik vissza egy szemtanú.

De mégis, mikor kezdődhetett el ennek a gyorsan népszerűvé váló helynek a kiépítése?

– A régi újságokban bizonyára ennek a nyomára tudnánk akadni – vélekedik Sepa János, a Beregvidéki Múzeum igazgatója. – Egyelőre csupán egy fényképre hagyatkoz-

hatunk, amelyen a strand – ugyan még nem kiépített formájában – látható, s az egyik oszlopon ott leng a csehszlovák zászló. Az imént már szó volt róla, hogy mindkét partot és a gyerekstrandot teljes egészében kikövezték. Márpedig azt pontosan tudjuk, hogy a Vérke kikövezése a múlt század harmincas éveinek elején, a csehek alatt történt. Am a fürdőzőhely fénykorát mindenképpen a múlt század ötvenes-hatvanas éveiben élte. Hogy kielégítsék a megnövekedett igényeket, a hatvanas évek elején tég-lából több háziköt emeltek a jobb parton, s azt kiadták a messziről érkezett vendégeknek.

Ha nem lenne birtokunkban néhány korabeli fénykép, aligha hinnénk el, hogy a strandon egy meleg vasárnap délutánon kétezren is kerestek felüdülést.

– Itt nőttem fel a közelben, s számtalanszor megtapasztaltam, hogy ekkora tömeget is simán képes volt befogadni a strand – magyarázza Kovács László kiállításszervező. – Ne feledjük, akkoriban ehhez hasonló komfortfokozatú fürdőzőhelyet egész Kárpátalján keveset találunk. A Borsza-parti üdülőhely csak valamivel később válik felkapottá, akkor, amikor sűrűsödnek a vonat- és buszjáratok, illetve amikor egyre több fiatalember motorkerékpárt tud vásárolni magának. Ez már mindenképpen a hetvenes évekre jellemző, annak is a második felére.

– Télen a strand felhízalt jegén korcsolyapályát alakítottak ki – magyarázza az imént már megszólaltatott Sepa János. – A nagyobb hidegek beálltával másként is hasznosították a kommunális vállalat birtokában

levő területet. A közeli bánya-nyatóból kitermelt jégtáblákat a Vérke partján létesített jégvermekben fűrészparral vastagon befedve tárolták. Ezt nem csupán a Beregszászon működő, élelmiszert előállító vállalatok hasznosították, hanem olyan ügyes kezű magánszemélyek is, akik horganyzott lemezekből maguk készítettek alkalmi „hűtőládákat”.

Amilyen nagy hirtelen népszerűvé vált a strand, olyan gyorsan néptelenedett el, s lett fokozatosan minden az enyészete. Kezdődött azzal, hogy a város vezetése egyik napról a másikra megszüntette a belépőjegyek árusítását, s ezzel megpecsételődött a fürdőzőhely sorsa, tönkrementek a sportpályák, a sétányt benőtte a gaz, a partot felverte a gyékény, a sás és a bozót, az öltözőket szétszedték, ami mozgatható volt, azt szétlopkodták.

– Az 1980-as évek elején itt már a pusztulás volt az úr – emlékezik vissza Kovács László.

Jellemző módon a kocsmává lezüllesztett vendéglő tartotta magát a legtovább. De ekkor már a füledt nyári estéken a környékbeli nótakedvelők hiába füleltek, nem hallatszott a víztükrön máskor messzire terjedő hegedűszó. Nagy bánatukra többé soha nem csendült fel a „Csak egy kislány van a világon”...

Szépreményi Kristóf

Az archív felvételek Sepa János gyűjteményéből valók.

A nárciszok meséje

E történet kezdete a régmúltba nyúlik vissza. Egy olyan korba, amikor az utolsó jégkorszak kemény teleitől vacogtak kőbaltás őseink. Az idők méhébe, mikor barlangi medve kardfogú tigrissel vívta élethalálharcát. Abba az érába, amikor a Kárpátok nyugati lejtőit gleccserek szabdalják, és a „Magas Észak” fagylakó lehelete gyötört embert, állatot, növényt.

Bizony akkor történt, hogy e tájon, amelyet ma Huszt romvárának kövei vigyáznak, szirmot bontott egy kis virág. Senki nem tudta honnan jött, de egyszer csak ott volt. Gyökeret eresztett a hegyoldalakból lesodródott talajt vízenyős rétté változtató patakok partján, és azt mondta: „Mától ez az én hazám.” A rejtett völgy körül pedig óvón húzták ki magukat a hegyek ormai, és válszoltak: „Legyen úgy! Mi majd vigyázunk rád, hiszen hús vagy húsunkból, végtére lankáik földje és havasaink vize táplál majd.”

Aztán telt-múlt az idő. A Nap egyre melegebben kezdett sütni. Az egykori medvevadászok pásztorbotra cserélték kőhegyi lánzdásáikat, de a virágot mindez nem érdekelte.

Ha eljött a tavasz, virágba borult a rejtett völgy, és hófehérré lett mező idézte meg ama régi kort, mikor itt a szél, a tél és a fagy szövetsége uralta a tájat.

Később lovas nomádok jöttek, az új és szablya népe, kik hazát kerestek, és elbűvöltek őket a völgy. Temetőnek gondolták, hiszen számukra a fehér a gyász színe volt.

Utóbb sziszegtek itt tatár nyilak, dörögtek Habsburg-ágyúk, tankok lánctalpa, és valahol a Donnál patkolt kozák lovak patája szaggatta a földet. Bizony, a völgy fehérségét nem egyszer a vér vöröse színezte át. A virág viszont mindezt a természet kortalan sztoicizmusával fogadta, és amikor eljött az idő, fehér lepellel borította a vidéket. Közben talán álmodott is a régmúltról, és azokról a furcsa kétlábúakról, kik itt az évezredek során megfordultak, miközben közömbös egykedvűséggel tűrte, hogy gumóit bivalyok patája tapossa, és egyformán virított a lányok hajában meg az elmúlás koporsóin.

Minden öröknek tűnt, de az ember, ez a mohó és önző fenevad magát a teremtés koronájának gondolva rúgta fel az évezredek szövetségét. Itt én leszek az úr – jelentette ki, hiszen meggyőződése szerint a mindenség őt kellett szolgálnia. Önteltségében még a rejtett völgy virágainak is meg akarta mondani,

hogy azt tegyék, amit jónak gondol. Hogy a szirmok ne az örökkévaló hegyek, hanem az ő dicsőségét hirdessék.

A homo sovieticus – mert bizony ő volt e pökhendi és magát világigazónak gondoló emberfajta – azt akarta, a virág úgy hajtson szirmot, hogy közben hirdeti: léte és megmaradása csakis az ember kegyének köszönhető, ezért tilalomfákat állított. Am ahogy a patakok pisztrángját sem lehet poshadt vizü medencékbe száműzni, a keskenylevelű nárcisz – mert bizony róla szól e mese – sem tudott fejet hajtani a gyámkodás felett.

Alig ötven esztendő kellett, és az egykoron

170 hektáros, összefüggő nárciszmezőben megjelentek az első bajra utaló jelek. A virágok tavaszi mezejét csúf foltok kezdték tarkítani. Sosem látott idegen növények, először csak szerény albérlőként – majd az emberi pökhendiséget utánozva hódítókként – ékelődtek a fehér szirmok közé. Tették ezt úgy, ahogy ama egykori lovas nomádoknak, az újat és szablyát az eke szarvára cserélő népnek leszármazottait igyekeztek idegen népek csendben és alattomban kiszorítani hazájukból.

Még jó, hogy mára ez épp úgy múlni látszik, mint a gleccserek és jeges szelek ideje. Halk szavú botanikusok ugyanis rájöttek: a virág és az ember élete-boldogulása e tájon összefügg. Végtére a keskenylevelű nárcisz és e táj embere rég megtanult egymás mellett élni. Hagyjuk hát őket közösen boldogulni, mondták a tudósok. A rejtett völgyben daloljon fenékö a kasza acélján, bögjenek a bivalyok, és legyen minden úgy, mint sok száz esztendeje volt. Mert a keskenylevelű nárciszt nem lehet botanikus kertbe zárt kuriózumként mutogatni. Ő egy a hegyekkel, a völgy patakjaival és az emberrel, ki itt egykoron sátrát kőháza cserélte. Hogy végül a völgy tavaszi fehérsége ne az elmúlást, hanem a megmaradást hirdesse. Embernek és virágnak egyaránt.

Matúz István
Huszt, 2021

Májusi ájtatosság

Anna asszony elmélázva tekint ki az ablakon a hajladozó fákra, a szélcibálta ágakra, az ágakról ijedten felröppenő néma madarakra. Összehúzza magán vastag kardigánját, ujjait dörzsölgeti, kezét a zsebébe dugja. Nem elég, hogy még most, a búcsúzó tavasz harmadik hónapjában sem ért véget a kijárási tilalom, a karantén magányában eltöltött vége sincs hetek bezártsága, a „maradj inkább otthon” szlogennel fémjelzett házifogság, az egyedüllét szürkességét egyre elviselhetlenebbé teszi az idej májushoz méltatlan, hideg időjárás. Az emberek hiányolják az évszakra jellemző megszokott, tavaszias meleget, a lassan végéhez közeledő május napfényrel simogató napjait, a hiába várt langyos esőket, a tavasszal ébredő föld semmi máshoz nem fogható illatát. Ezt már senki és semmi nem fogja visszaadni nekik, így nem marad más, csak a régi májusok emléke, amit gondolatainkban őrizgetni tudnak a magányos, fázós napokon. Megborzong: most is jólesne az áldott, meleg napfény. Milyen jó volna, ha reggelente az ébredő nap a sugaraival nemcsak egy új nappal kezdetét tudatná a világgal, hanem meleggel köszöntené, ébresztgetné a földet.

Gyorsabban telne az idő, ha napközben az erkélyen üldögélhetne, elnézegethetné a zöld lombruhát öltött fákat, hallgathatná a sokszólamú, csodálatos trillázással díszített madárdalt. Ha meglehetné a hársak nyújtózkodó ágain a csipős szélben fázósan borzongó, sok apró, nyitni kész hársvirágot, amit a hatalmas fa zöldellő lombjaival féltve takargat; a gesztenyefák messziről integető, halványrózsaszínben pompázó, egyenes derekú virággyertyáit, a tavasz minden szépséges, illatot ontó, színpompás ajándékát... Csak-hogy erre a hideg miatt alig adódik alkalom. A májusi nap álmos közönnyel, ösbúcsúztató sápadt fényvel kandikál ki a szélűzte, gyorsan tovairamló, egymást taposó sötét fellegek mögül, és mert cseppet sem melegít, a nő úgy dönt, inkább bemegy fázni a lakásba. Egyformán borzong kint is, bent is, de bent legalább nem fúj a szél. El kell fogadnia a tényt: az öregedéssel együtt jár, hogy az ember folyton a meleget áhítozza, amihez társul a mozgáshiány is, s amit nem pótol az unalomig ismételt, egyforma, változatlan, mindennapi ugyanaz. Igazi tennivalója alig akad, halaszthatatlan meg különösen nem, ennek ellenére kényszeríti magát, hogy reggel időben keljen – tisztálkodás, reggeli készítés, rendrakás, valamiféle ebédfőzés, aztán leülhet az íróasztalához. A napok sikerélménye, amikor hosszú idő elteltével, elmacskásodott lábaival, első nekifutásra talpra tud állni az asztal mellől, hogy bekapcsolja valamelyik hangközvetítő szerkezetet. Bár a monoton, gépies hang, amit a rádióból és a tévéből hall, nem pótolja az élő emberi szót. Csak

mobiltelefonjának köszönheti, hogy még tud beszélni. Hát ez az ő karanténban eltöltött mindennapjainak, lelassult életének a miniatűr összefoglalója. Gondolatban legyint: lehetne panaszkodni, de kinek és miért? Nem én vagyok az egyedüli magányos „szépkorú”, élnek a közelemben nálam sokkal nehezebb helyzetben lévő emberek is.

Itt, a társasházban is sok az egyedülálló, idős ember. Igaz, el vagyunk tiltva egymástól, a kellő távolságtartás kötelező, mert a koronavírus még mindig itt szaladgál közöttük, de azt tudjuk, hogy valamennyien egyformán fagyoskodunk. Pedig a meteorológusok időben tudatták az illetékesekkel, hogy a májusi fagyoszentek az idén alaposan felkészültek, bőven rendelkeznek télről megspórolt hidegtartalékkal, a távhő szolgáltatói ennek ellenére úgy döntöttek, hogy legyen ez a ház lakóinak gondja, s május első napjaiban lekapcsolták a fűtést.

Ezt követően, egész álló hónapban, két vagy három napsütéses, igazi meleg napot kivéve, kizárólag fagyos leheletű északi szél száguldozik a kihalt, üres utcákon, s hozzá magával a beígért hideget. A soklakásos házban élők pedig májúst megszegyenítő meleg téli holmikba bújva reszketnek, fáznak, s csodában reménykedve várják az igazi meleget. Ami odébb lehet valahol, mert előtte még jön Orbán, aki, mint köztudott, igencsak hideget kedvelő fagyoszent. Hogy ez az Orbán miért inkább nem a tél derekán ünnepli a neve napját, ezen az asszony már többször is eltűnődött. Nos, őt követően véget is ér a hónap, de vajon a hideg is vele megy? Vagy az idén elmarad a május, csupán névleg szerepel a naptárban? Az én szeretett, kedves, szépséges hónapom... Legalábbis nagyon sokáig az volt...

Május... Egykor mennyi szépet, jót hoztál az életembe: a halkan felhangzó, csodálatos éjjeli zenék május első, orgonailatú, langymelegen simogató éjjelén. Az asszony behunyja a szemét, és halkan énekelni kezdi az éjjeli szerenád soha el nem maradó nyitó énekét: „Szeretnék május éjszakáján letépni minden orgonát...”. Ezt követte a csak neki szóló, ám a férjének is kedves nóta: „Van egy szőke asszony, fehér, mint a rózsza...” Nocsak, még nem rozsdásodott be egészen a hangom – csodálkozik maga elé.

Két hét híján harminc évet éltek le együtt, s majdnem minden évben kapott a férjétől május éjjelén szerenád... Otthon, a városukban... Náluk nem májusfát állítottak, éjjelizenét hoztak a férfiak a kedvesüknek vagy a feleségüknek. Az asszonyon váratlan és szokatlan nyugalanság vesz erőt. Halántékán lüktetni kezdenek az erek, s éles, nyilálló fájdalom hasít a fejébe az erőlködéstől. Olyan jó lenne, ha emlékezetébe tudná idézni azt az utolsó májúst, amit még együtt töltöttek. A legutolsót, amely után egyetlen pillanat alatt,

búcsú nélkül elmentél, itt hagytál örökre, alig pár héttel májúst követően. No de előtte, abban az évben, azon a májusi éjjelen is hoztál nekem éjjeli zenét?!

Sóhajtvá gondolja: mennyi időnek, hány évnek kellett eltelnie ahhoz, hogy ez eszébe jusson. Valahogy nem gondolt rá soha. Oda megyünk, ahova a gondolataink vezetnek. S ő most jutott vissza az utolsó a májushoz, ám nem tudja felidézni azt a május éjszakát, sem a szerenád, pedig szeretné, nagyon, nagyon... Mostanában, ebben a bezártságában annyi régi, elfelejtett dolog köszön vissza a múltból, amire az eltelt évek alatt nem gondolt. És ha az embernek a múltba kell visszanyúlni minden emlékezetes eseményért vagy szépért, ami megtörtént vele az életében, amikor az álmai helyét átveszi a múlt feletti sajnálkozás, ez már az öregedés biztos jele.

Az asszony szomorkásan gondolja: az idő szárnyán elszállt évek nem vitték magukkal a velem élő, tőled örökül rám maradt, belém kövesedett magányt. Az egymást erő napok észrevétlenül, vízcseppeként folynak el ujjaim között, és a régről átmentett, lelkemben őrizgetett, egykor szépnek, fontosnak tűnő események – mert nincs senki, akivel beszélhetnék róluk – lassan elenyésznek, belevesznek a feledés homályába. Szegény Anya idős korában sokszor jött elő olyan ősrégi szép dolgokkal, amikre szívesen emlékezett vissza. Nemelyiket már kívülről tudtam, néha untam is, annyiszor elismételte. Ám őt boldoggá tette, hogy beszélhet róla és én figyelek rá, ezért igyekeztem úgy tenni, mintha először hallanám. De ez már a halála előtti években történt. Sóhajtvá gondolja: neki nincs kinek elmondania, nincs lánya, aki meghallgatná.

Engem a tenyerére vett a Jóisten, és sokáig ott tartott, de én ezt valahogy észre sem vettem, természetesnek találtam. Akkor, abban az adott élethelyzetemben minden kereknek tűnt, öröknek, soha nem változóknak, igen, többé-kevésbé minden olyan szép volt. Tökéletes, túlságosan is... mégis volt benne nyugtalanító. Vagy csak most látom így. Aztán, amikor minden egyetlen csapásra megért, megtanultam, hogy azt hoztam ki magamból, ami mindig is ott volt bennem, azzá váljak, amivé lennem kellett, még ha ez számomra ismeretlen feladatnak tűnt is. Eleget kellett tenni egy hivatásnak, ami bennem gyökerezett, amire addig soha nem gondoltam, mégis a küldetésem lett. Akkor értettem meg Proust szavainak értelmét: a felfedezés igazi útja nem az újnak a keresése, hanem az, ha új szemmel nézünk a meglévőre, tekintünk rá saját világunkra.

Igen, most a bezártságban egy kicsit lelassult az idő, amit én tulajdonképpen nem bánok, csak ne folynának annyira össze az egymásba érő nappalok és éjjelek, ne csupán a szürke szín dominálna mindenben; ne hiányozna életemből az élő kapcsolat... Talán még élvezni is tudnám ennek a mostani életszakasznak a valódi értékeit. Mert abban is sok az igazság, amit nemrég olvastam valahol: az élet időből áll, az elpazarolt idő pedig elpazarolt élet. Azt nem tudhatom, mit

hoz a holnap, ahogy azt sem, lesz-e még holnapom; csak egy valamit tudok biztosan: hogy a jövőm kinek a kezében van!

Elmerengve gondolja: mostanában mégis azt sajnálja leginkább, hogy úgy múlik el a tavasznak ez a hónapja, hogy egyszer sem volt, nem jutott el a májusi ájtatosságra. Pedig mennyire szereti ezeket a rövid, szép szertartásokat – sóhajtja maga elé. Ha módomban állt, amikor csak tehettem, mindig elmentem, ritkán hagytam ki ezeket a katolikus liturgiákat, mégpedig született, a hitét megtartó és gyakorló reformátusként! A szülővárosomban, otthon... Istenem, mennyi minden köt engem a városomhoz. A sokszázéves katolikus templom. Hogyha elkéstem a miséről, a kápolnában ültem le, ott hallgattam végig a prédikációt. Májusban... Szűz Máriának, Szűzanyának a hónapjában...

A reformátusok nem igazán imádkoznak Jézus anyjához, ennek a miéértjén sokszor elmerengett, de különösebben nem foglalkoztatta. Egyszerűen tudomásul vette vallásának ezt a nézetét, a Szűzanyához való kapcsolatát. Hozzá mindig közel állt Szűz Mária, egészen kislány kora óta; tisztelte és hitt Jézus anyjában. Amikor férjhez ment és gyermekei lettek, akkor még inkább: Egi Anyát látott benne, aki őt megérti, meghallgatja, különösen, amikor már a gyermekeiért könyörgött hozzá, kérve anyai segítségét, ahogy teszi ezt mind a mai napig. Esedezik az ő közbenjárásáért szentséges fiánál, pedig tudja, Jézus mindig vele van, a szívében él. Am úgy érzi, Isten akkor nyújtja felé segítő kezét, ha kérésében a Szűzanya is támogatja.

Otthon, a katolikus templom természetéből épült kápolnájában szokott Szűz Máriához imádkozni, annak az idők mélyén épült, valamikori nagytemplomnak az épségben maradt ősi altemplomában, amely történelmünknek a tanúja. A nagytemplomot sokszor megrongálták; a tatárjárás idején felgyújtották; az utána követő évszázadok folyamán is többször elpusztították, ám mindig újjáépült, s idővel az altemplomot ismét egybeépítették a főtemplommal. Azóta áll egységet alkotva a katolikus templommal és a hétköznapi életben is nyitva van mindenki előtt. Otthon... Naponta betér a kápolnába, hogy elmondjon egy Miatyánkot. Nemcsak májusban, egész évben, s utána megy a dolgára. Bemenet vagy kijövet onnan többször találkozott református hívekkel, akik őt jól ismerve, csodálkozva kérdezték: te jársz imádkozni a katolikus kápolnába?! Igenlő válasza után később ő csodálkozott rá a kérdezőkre, nem értette a hangjukból kiérezhető rosszállást.

Anna asszony mosolyogva gondolt vissza arra az esetre, amikor a kápolnából kilépve összefutott a református tiszteletessel, akivel régóta jó viszonyban, köl-

csönös tisztelettel vannak egymás iránt. Köszöntötték egymást, és a tiszteletes, aki komoly, nagy tudású, kellemes modorú ember, kedvesen mosolyogva megkérdezte: a templomban tetszett lenni? Igen, a kápolnában – válaszolt a kérdésre. A lelkész helyeslően bólintott: a kápolnába mindig be lehet menni, nyitva van ajtaja, és Isten mindenütt ugyanaz!

A Szűzanyához imádkoztam, közbenjárását kértem az Ő Szentséges Fiához – magyarázkodtam halkán, mielőtt elváltunk volna. Nos, vasárnap a tiszteletes a prédikációjába beleszótta ezt a rövidke beszélgetést, és Anna asszony azóta még inkább tisztelti ezt a felvilágosult, haladó szellemű lelképásztort, aki oly sokat tesz szülővárosában a különböző vallások egymáshoz való közeledéséért, az ökumenikus istentiszteletekért. Akkor jól érthető, egyszerű szavakkal, prédikációjába beleszótt példával sokak számára érthetővé tette a Szűzanya szerepét a hitben.

Mert van úgy, hogy tőlem szeretne kérni valaki segítséget, ami a számára nagyon fontos lenne, de nem ismer annyira, hogy megközelítsen, egyenesen hozzám jöjjön kérésével, viszont az édesanyámat igen! Így hát hozzá fordul segítségért, és az ő közbenjárását kéri, hogy szóljon az érdekében. Kérjen meg engem, a fiát, mert tudja, hogy én meghallgatom anyámat, s ha módomban áll, segítek. Hiszen, az ember az édesanyja kérésére odafigyel.

Köszönöm, Ferenc tiszteletes, a gondolatait, a prédikációját, azóta is őrizgetem magamban, az én lelkemhez eljutottak a szavai azon a vasárnapi istentiszteleten. Bízom benne, hogy a másokéhoz is.

Visszatérve a májusi ájtatosságra: sajnos az idén nem tudtam ott lenni egyiken sem, de a Szűzanya meghallgatja imámat akkor is, ha nem a kápolnában kérem a közbenjárását. A szobám csendjében is rátalálok az ima szavaival, meglelem a hozzá vezető utat.

Éppen úgy, ahogy egykor nagyon régen, amikor az érettségi vizsgák valamelyikére siettem félve, izgatottan, s nem törődve a retorziókkal, a kommunista rendszer vallást és hitet üldöző kemény megtorlásával, a vizsga előtt első utam mindig a kápolnába vezetett. Úgy indultam el otthonról, hogy legyen még pár percnyi időm összekulcsolt kézzel, némán mozgó ajakkal a Szűzanya előtt megállni a kápolna csendjében, s feltekintve rá elmondani egy rövidke imát, kérni a segítségét. Mert a kápolna a legsötétebb vallásüldözés idején is mindig nyitva volt, és én tudtam, hogy Ő mellettem lesz, nem hagy el, segíteni fog. Bízom benne, és soha nem csalódtam. Sem akkor, sem máskor... Nagyon régen voltam érettségiző. Akkor is május volt, Szűz Mária hónapja... a májusi ájtatosság ideje.

Weinrauch Katalin

Megér egy mosolyt

Egy kis cirkusz

Ahogy belépett, első pillantásra árulkodott a mimikája: nem azt hallotta a szülői értekezleten, amit eddig minden alkalommal. Rá is kérdeztem: – Mi történt, csak nincs valami baj?

De a menyem nem reagált, hanem a kisunokám, Zsombika szobája ajtaját határozott mozdulattal kitarva, beszólt:

– Azonnal gyere ide!

Ő, máris reagálva a felszólításra, kilépett.

– Megszégyenítettél, resteltem magam a sok szülő, a tanító néni előtt – fordult felé édesanyja csalódottsággal fűszerezett felhanggal. – Nem tudtam szóhoz jutni a meglepetéstől. Ezt nem vártam tőled! Mától egy hétig nincs tabletezés, számítógépezés, add ide a telefonod, azt sem használhatod!

Kisunokám szinte letaglózva, vörösbe boruló arccal, már-már könnybe lábadó szemekkel próbálkozott reagálni:

– De, édesanya, én nem...

– Nem érdekel a magyarázkodásod, a tanító néni mindent elmondott. Szégyelld magad! Azonnal add ide a telefonodat!

Zsombika indult a szobájába, én pedig, őszinte sajnálattal kisunokám iránt, kihasználva a közénk telepedett rövid csendet, menyem felé fordultam:

– Kislányom, mi az a nagy bűn, amit Zsombika elkövetett? Meglep az eddig nem tapasztalt szigorod. Nincs szándékomban beleszólni a nevelésbe, de...

– Papa, a szeretett kisunokád eléggé elítélhető módon viselkedett, olyat tett, amiért büntetést érdemel.

– Meg lehet tudni: mi az a nagy bűn?!

– Hogy mi?! A múlt héten hirdetését ragasztottak az iskola hirdetőablájára, ami értesítette a diákokat: következő vasárnap cirkusz lesz a művelődési házban, várják az érdeklődőket.

Ekkor lépett ki szobájából Zsombika, kezében a telefonnal. Édesanyja rászólt:

– Mi volt még azon a hirdetésen?

– Hát az, hogy mikor lesz az előadás.

– És még mi?

– Az, hogy ötszáz forint a belépőjegy ára.

– És te, vagyis ti mit írtatok hozzá?

Megértést, együttérzést remélő-vágyó szemekkel nézve rám reagált:

– Azt... azt, hogy csinálunk mi cirkuszt ingyen is... Az ötödikesek.

Nem szándékoztam vitát kezdeményezni, de mégiscsak megjegyeztem:

– Ez a nagy bűn?! Ez a korrall járó, természetes diákcsíny, amihez hasonlókat mi is elkövettünk.

De még mindig nem értem, azaz kételkedem, hogy a harmadik osztályt épp csak megkezdő kisunokám írta volna ezt a kiegészítést.

– Válaszolj nagyapádnak: te írtad?

– Nem én írtam, a plakát olyan magasan volt, el se értem volna.

– Azt akarod mondani, hogy a tanító néni nem mondott igazat, hogy te nem vettél részt ebben a dicstelen tevékenységben?!

– De, csak én nem írtam semmit, én csak fel-emeltem Kovács Zolit, aki ötödikes, de kicsi, és ha nem emelem fel, nem tudott volna írni a plakátra.

Szöllősy Tibor

Elvesztett Ungvár

A Sváb utca utolsó svábjai

A Wikipédia azt írja, hogy a svábok németek, akik svábul vagy a német nyelv délnémet nyelvjárásán beszélnek. Ungváron egykoron az összes németet svábnak nevezték, attól függetlenül, hogy milyen dialektusban beszéltek. Napjainkban az ungvári svábok emlékét csak a Sváb (Svabszka) utca neve őrzi. Sajnos, azoknak a németeknek a kolóniájáról, akik a XVIII. század végén érkeztek a városba, nagyon keveset lehet tudni. Most a Sváb utca utolsó svábjairól, a német közösség egykori elnökének és bírójának, Keszler Istvánnak a leszármazottjairól fogunk mesélni. Keszler István 20 éven át az ungvári némettség nem hivatalos bírója volt, és képviselte a közösséget a városi hivatalban.

A Keszler ház napjainkban a Sváb utcán minden oldalról modern üzlet- és irodaházak közé van beszorítva. Az üzletemberek már nem egy alkalommal felajánlották a tulajdonosoknak, hogy adják el a földterületet és a házat, amit természetesen lebontanának, ahogyan ez az utcán a többi régi épülettel történt. Keszler István leszármazottjai határozottan megtagadták a családi ház eladását. Unokája, Dufinec Katalin (lánykori neve Ringer) azt mondja: ez a ház és a picinyke udvar az egyetlen dolog, ami megmaradt a családjuk egykori földjeiből és a vagyonából, így az utódoknak nincs erkölcsi joguk eladni azt.

Katalin asszony a családjáról mesélve megsárgult okmányokat terített szét az asztalon. Úgy tudja, hogy hét német család, köztük az ő apai és anyai ági ősei is még a XVIII. században érkeztek Ungvárra. A németek életének kutatói Kárpátalján (köztük Gribanics és Pavlenko) írásaikban megjegyezték, hogy több ilyen szervezett német betelepítés történt, az első 20 család valóban 1776-ban (más források szerint 1786-ban) települt le Ungváron. A németeknek megígérték, hogy az új helyen telkek, kész házak, műhelyek és jószág vár majd rájuk. Az áttelepültek többsége azonban nem kapta meg az ígért dolgokat, így egy részük azonnal továbbutazott, míg mások elkezdték a megélhetésük megalapozását

a város által kifejezetten a német kolónia számára kijelölt Minaji utcában (a széles körben elterjedt hiedelem ellenére az utcát hivatalosan soha nem nevezték Sváb utcának, mai nevét csak később, a független Ukrajna idején kapta).

Idővel egyre nőtt Ungváron a német kolónia, újabb és újabb családok érkeztek ide a német Salzburgból és a Rajna-vidéki Pfalz régióból. A Keszler család, amellyel mesélünk, az áttelepülők első csoportjában volt, azaz 1776-ban vagy 1786-ban érkezett vidékünkre (Ungvárra). Az első ungvári Keszlerkeresztnevei sajnos nem maradtak fenn. Napjainkban az utódaik csak

húsfeldolgozó üzem mellett. A szarvasmarhákat a minaji legelőjükön tartották. Valójában az akkori Minaji utcában, ahol 1840-től még mindig áll a Keszler család háza. A családnak nagy udvara volt, amely a jelenlegi Parhomenko utcáig nyúlt. Ezen a telken zöldségféléket termesztettek, valamint ott álltak az istállók, a sertésólak, a tyúk-kekrecek és egy széna tárolására alkalmas helyiség. A betakarításra Keszlerék, mint a többi német gazdálkodó család is, akik mezőgazdasággal foglalkoztak, a környező falvakból hívtak embereket. Azt mondják, hogy épp a németek alakították át Ungvár akkori külterületét áthatolhatatlan bozótosból rendezett kertekké, amelyeken reggeltől estig dolgoztak a népes sokgyermekes családjaik.

A német közösség nagyon összetartó volt. Keszlerék dokumentumaiból kitűnik, hogy gyermekeik keresztszülei két nemből kerültek át csak németek voltak: Fuchso-

azt tudják, hogy 1830-ban már Ungváron született Keszler András, aki 1857-ben feleségül vette Fuchs Katalint, egy 1839-ben született német lányt. Ismeretes, hogy a házaspár mezőgazdasággal foglalkozott, sok földjük, jószáguk volt. Kilenc gyermekük közül csak hat élte meg a felnőttkort. Ennek a párnak az egyik fia volt Keszler István (vagy Stefan, ahogy a cseh érában nevezték), aki 1877. április 4-én született. István 8 osztályt végzett, aztán nem tanult tovább, mert kénytelen volt segíteni a nagy gazdaság vezetésében az anyjának, aki 1888-ban megözvegyült. Akkoriban az ungvári németek hatalmas földterülettel rendelkeztek Ungváron és környékén. Zöldségféléket, kukoricát termesztettek és állatokat tartottak, gyakorlatilag az egész várost ellátva hús- és tejtermékekkel, zöldségfélékkel és kukoricaliszttel.

Keszleréknek hatalmas földterületük volt a vasútállomás közelében, a mai Dzsambul utca környékén, az egykori

Ringerek, Krónok, Kornok, Puschauverek, Schaupok. Házasságot úgyszintén csak a szomszédokkal kötöttek. A közösség tulajdonában volt egy erdő, amelyből be-készletezték a téli tüzfát. Ezt az Ungvártól Cigányóc felé vezető út menti erdőt az emberek még mindig Sváb erdőnek nevezik.

De még ilyen összetartás mellett sem tudták megőrizni a németek nemzeti identitását. Néhány generáció után felhagytak a hagyományaik őrzésével, és német tannyelvű iskola hiányában később elfelejtették a nyelvet is. Még Keszler István, a sváb közösség vezetője sem tudott németül, magyarul beszélt és imádkozott. Azt is elmondhatjuk, hogy az ungvári németek buzgó római katolikusok voltak, minden vasárnap feltétlenül elmentek a templomba, és sohasem dolgoztak vallási ünnepeken.

Visszatérve Keszler Istvánhoz, elmondhatjuk, hogy 1902-ben feleségül vette a szomszédját, Keszler Máriát. Habár megegyezett a vezetéknévük, nem

■ voltak rokonok, pedig úgyszintén egy olyan német családból származott, amely még az első áttelepülési hullámmal érkezett Ungvárra. Mária abban a házban élt, amely Istvánék házával szemben állt (most egy nagy körbekerített üres telek van a helyén). A házaspárnak 12 gyermeke született, de csak nyolcan éltek meg a felnőttkort. Keszler István elvhu, rendszerető és tisztességes ember volt, épp ezért választotta őt vezetőjének a közösség. Természetesen ez a pozíció nem volt hivatalos, csak társadalmi alapon végezte a teendőit. Apróbb félreértések, viták, kérések megoldásának ügyében keresték fel őt. Keszler István képviselte a közösséget a városi hivatalban, de a képviselőség nem befolyásolta őt a fő foglalkozásában, a mezőgazdasági termelésben és az állattenyésztésben. Városi képviselőként is tovább művelte a földjeit.

A népes és tehetős Keszler család továbbra is egy kis házban élt az akkori Minaji utcában. Mária többször is mondta férjének: „Stephi, építünk egy nagyobb házat!” De ő nem értett ezzel egyet, azt válaszolta, hogy jobb lenne még több földet vásárolni, mivel négy lányuk volt, akiket feleségül kellett adniuk, és jó hozományt kellett biztosítaniuk nekik. Megtartotta a szavát, és valóban férjhez adta három lánygyermekét, nagy földterületeket ajándékozva nekik. Csak egyiküket, Margitot nem akarta elengedni maga mellől – bár volt kérő –, mivel a gyermekbénulása miatt nem tudott teljes értékű életet élni.

A legidősebb fiának, Istvánnak is tragikus sors jutott. Azt a fiút, akivel szemben a szülei nagy reményeket tápláltak, a családi ügyek fő továbbvivőjének tartva, 1944-ben

lett a vége, hogy a németeket a magyarokkal együtt megyénk határain túlra szállították, és a néhány napos munka (málenkij robot) több éves kényszermunkává változott

lévő területet, majd a ház mögötti udvarrészt. A család egy ideig még a jószágartásból és a háztájiból élt. Mária házi túró, tejet, nagy és ízletes salátafejeket, kaprot és

a szovjet táborokban. Istvánnak még a szambori gyűjtőtáborban nyoma vészett. Ott látták utoljára ismerősei, akik azt is elmondták, hogy a táborban hastífusz tombolt, amely a foglyok nagy részével végzett. A hozzátartozók hosszú éveken át keresték Istvánt, minden lehetséges helyre írtak, de a Szamborból való továbbszállításáról nem

hasznolokat árult a piacon. Amikor 1954-ben elmentek hozzájuk és elvitték a teheneket, valamint az összes mezőgazdasági eszközt, Keszler István összeroppant, és három évvel később meghalt.

Ma a svábok egykori vezetőjének a házában unokája, Katalin él. Ő szintén szintiszta német házasságból született, anyja, Keszler Gizella 1939-ben ment férjhez a szomszédjához, a német Ringer család egyik leszármazottjához. Ehhez a családhoz kötődik a Sváb utca egyik érdekes története.

A Sváb és a Zsemajte utcák kereszteződésénél áll egy kereszt. A tehetős Ringer Mihály, aki feleségül vette Szengetovszka Máriát, 1907-ben, gyakorlatilag a német településrész végén, az akkori Minaji utcában, állíttatott egy fehér kőkeresztet. Évtizedekig állt ott, amíg az '50-es években a szovjet hatóságok le nem rombolták, és kidobták a Kapos utcában lévő régi temetőbe. Az emberek megtalálták és felállították a temető mélyén, és még a mai napig is gyertyákat gyújtanak mellette. A '90-es évek elején a Ringer és Keszler családok leszármazottjai vissza akarták állítani a családi keresztet a régi helyére, de az olyan állapotban volt, hogy nem kockáztatták meg az átszállíttatását. Ekkor a görögkatolikus közösség egy másik keresztet állíttatott a régi helyén, amely ma is látható a Sváb utcában. A kőkereszt pedig az ungvári svábok elvesztett emlékeként még mindig a régi temető bokraiban rejtezik.

Tetyana Literáti

Fordította: Rehó Viktória

A képeken: Keszler István feleségével és felnőtt gyermekeivel; a jelenlegi Sváb utca; a Keszler család háza

a szovjet hatóságok háromnapos helyreállítási munkára hívták. Elbújhatott volna, ahogyan sok más helyi német is tette, de mivel ő ugyanolyan tisztességes ember volt, mint az apja, nyíltan és készségesen elment ezekre a munkákra. Mint tudjuk, ennek az

találtak információt, ezért feltételezik, hogy ott elkapta a hastífuszt és meghalt.

Fia eltűnése megviselte idősebb Keszler Istvánt. Az új hatalom is sújtotta, amely fokozatosan elvette a családjától a földeket: először az állomás és a hűszem közelében

Bódi László-miniszobrot avattak Ungváron

„A csend beszél tovább, helyettem Ő mondja el, a csend beszél tovább, helyettem Ő énekel. Elbúcsúzom, de ott leszek, ahol a szél zúg, a nap nevet, elbúcsúzom, de itt marad belőlem néhány pillanat...” – énekelte anno Bódi László (Cipő), a Republic együttes néhai frontembere. S szavai immár valósággá váltak. Május 3-án, hétfőn születésnapja alkalmából Ungváron a Függetlenség part és a Puskin tér sarkán (a Pingvin kávézónál) ünnepélyes keretek között felavatták a miniszobrot, amelyet az Armada Karpat civil szervezet finanszírozásával Roman Murnik formázott meg. Fegyir Sandor turisztikai szakértő röviden ismertette az énekes életútját és művészetét, valamint a miniszobrot finanszírozó szervezet működését.

A magyarok jól ismerik Cipőt, azonban az ukrán nemzetiségűek számára sok új információ hangzott el az énekesről.

Bódi László születési helyeként a Wikipédia Ungvárt jelöli meg, mivel 1965. május 3-án a megyeszékhely egyik szülészeten jött a világra. Egyéves koráig a családjával Kiscejócön élt, majd 1966-ban átköltöztek Kisvárdára. Tizennégy éves korában kezdett dalszövegeket írni. Saját elmondása szerint a Beatles együttes *Egy nehéz nap éjszakája* című zenés filmjének hatására döntött a zenei pálya mellett. Gimnazistaként zenekart alapított Cipőfűző néven, innen ragadt rá a Cipő becenév is. Az együttes Bódi apai nagybátyjának ötletére írt népdalszerű pop-rock számokat játszott. Nyíregyházán rádiófelvételeket is készítettek. Zenekarával öt éven át működött, utána sorkatonai szolgálatot kellett teljesítenie, de kiskatonaként is többször állt színpadra.

18 évesen költözött Budapestre. 1990. február 23-án Tóth Zoltánnal, Boros Csabával, Bali Imrével és Szilágyi Lászlóval megalapította a Republic együttest. Még abban az évben megjelentették első nagylemezüket *Indul a mandula!!!* címmel. Több mint 240 dalt szerzett a Republicnak, de számos dalt írt más előadóknak is, így többek között Koncz Zsuzsának és Halász Juditnak, előbbinek írt legismertebb szerzeménye az *Ég és föld között*.

Méltán népszerű, nagy sikernek örvendő előadóművészi tevékenységük elismeréseként Bódi László az együttes többi tagjával a Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztjének polgári tagozatában részesült. Munkásságát számos díjjal ismerték el.

Bódi László éveken át krónikus szívritmuszavarban szenvedett, 2009-ben pedig megműtötték. 2013 februárjában betegsége szívrohamhoz vezetett, és március 11-én életének negyvennyolcadik

évében elhunyt. Az énekest a kistarcsai temetőben helyezték örök nyugalomra. A kárpátaljai származású magyar rockénekes, zene- és dalszerző, a Republic együttes alapító tagja, énekes és frontembere, a rendszerváltás utáni Magyarország egyik legsikeresebb zenésze, dalszerzője volt.

– Bódi László rajongóinak száma meghaladja a több milliót, akik ezzel Magyarországot és Kárpátalját is népszerűsítik világszerte. Cipő büszke volt kárpátaljai származására, és az egyik interjújában ki

is emelte, hogy büszke kárpátaljai gyökereire, ebből a kötődésből ihletet merít az alkotási folyamatban. Ez a föld energiát ad, mindenkinek segít, és igyekezni fogunk, hogy megemlékezzünk más, egykori híres földijeinkről – jegyezte meg Fegyir Sandor.

Kovács Attila, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának konzulja üdvözölte a jelenlévőket, és elmondta:

– Úgy gondolom, Cipőt nem kell bemutatni, főleg az én generációmnak nem, hiszen zenei alkotásai, munkássága végigkísérte fiatalságunkat. Sajnos nagyon korán távozott, ugyanakkor szellemisége és munkássága tovább él közöttünk. Hiszen az olyan dalok, mint *A 67-es út*, *Ha itt lennél velem*, *Szállj el, kismadár* továbbra is élnek, gyakran hallhatjuk a rádióban, a fesztiválokon, különböző rendezvényeken – mondta az anyaországi diplomata, és köszönetet mondott az Armada Karpat civil szervezetnek azért, hogy ezzel a miniszoborral lehetőséget biztosítanak arra, hogy Bódi Lászlót a következő generációk is megismerjék.

Az egybegyűlteket Bódi László unokatestvére, a kiscejőci Simon Erika is nagy szeretettel üdvözölte, és megjegyezte, fontos, hogy a kis szobrocskának köszönhetően emlékezhünk a neves énekesre.

A szervezők élő telefonkapcsolatba

léptek Cipő testvérével, Bódi Máriával is, aki Magyarországon él. Meghatódott hangon elmondta, megtisztelő számára, hogy szót kaphatott a neves, de egyben szomorú esemény kapcsán, és nagyon sajnálják, hogy édesanyjával nem lehetnek jelen személyesen.

– A városban felállított szoborral születésnapján emlékeznek meg a bátyámról, Bódi Lászlóról. A hely a későbbiekben akár zarándokhelyé is válhat, hisz a testvérem is mindig nagy szeretettel gondolt a gyermekkorunkban a kárpátaljai rokonoknál töltött napokra. Ezek az élmények meghatározó belső tartalékok is lehetnek, melyek segítették őt a sok sikeres dal megalkotásában – zárta gondolatait Bódi Mária, és külön köszönetét fejezte ki az alkotónak és azoknak, akik kiviteleztek a tervet a gondolat kezdetétől egészen a megvalósításig.

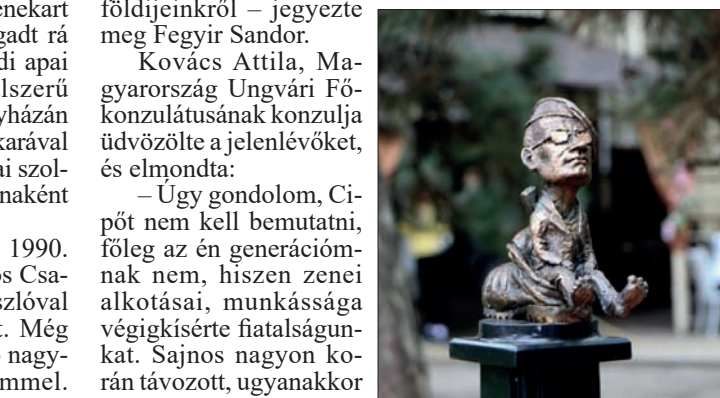
Az esemény mecénásától, Roman Mehelától, az Armada Karpat szervezet elnökétől megtudhattuk, hogy a civil szervezet sok irányban folytatja tevékenységét, elsősorban jótékonykodással, valamint a helyi kulturális örökség támogatásával.

– Folytatjuk az Ungvári járás, Kárpátalja kulturális örökségének támogatását. A továbbiakban is megemlékezünk majd elődeinkről, a kárpátaljaiakról, akik itt születtek, éltek, alkottak, attól függetlenül, hogy a továbbiakban hová sodorta őket a sors. Úgy vélem, ez fontos, mert bárhol is alkotott a továbbiakban, ő a miénk, hiszen kárpátaljai. Kedveljük a magyar zenét, s bár nem mindig értjük a szöveget, de értékeljük, és tetszik az előadasmódja. Így született a miniszobor ötlete. Az 55 tagú szervezet tagjai közül mindenki kárpátaljai, így elkerülhetetlen, hogy a többség gyökereiben megtalálhatóak magyar, szlovák ősök – emelte ki Roman Mehela, és köszöntötte a keleti egyház híveit a feltámadás ünnepe alkalmából.

Ezt követően *A 67-es út* című dal zenei aláfestése mellett ünnepélyesen leemelték a szimbolikusan felhelyezett cipőt Bódi László, azaz Cipő miniszobráról.

A helyszínen nem csupán egy betonba rögzített kovácsoltvas talapzaton álló miniszobor van. Az ötletgazdák a szobor két oldalán két padot is elhelyeztek, amelyek hátlapja egy gitárt formáz meg. A jövőben ezeken üldögélve az Ung-parti sétányon bárki eldúdolhatja a Republic valamely dalát.

Rehó Viktória

Ritmus = zene, tánc, szívdobbanás

A magyar néptánc a zene és a tánc szeretetét közvetíti, kitartásra, elkötelezettségre nevel. Szerencsére akadnak még ma is olyanok, akik szívvel-lélekkel adják tovább néptáncainkat a fiatalabb generációnak. Ilyen az eszenyi Ritmus néptáncgyűttes is, amely immáron több mint harminc éve nemcsak az országon belül arat sikereket, hanem a határokon túl is népszerű. Megerősítve bennünket abban, hogy a Kárpát-medencében a magyarok a velük élő más nemzetek kultúrájából merítve nagyszerű dolgot hoztak létre: a magyar népi tánc kultúrát. Az együttes vezetőjével, Szabó Tiborral beszélgettünk kezdetekről, elhivatottságról.

– Ismerjük meg elsőként Szabó Tibort!

– Az ungvári járási Szalóka községben születtem, elemi iskolámat is ott kezdtem, majd a középiskolai tanulmányaimat az Eszenyi Középiskolában végeztem. Sorkatonai szolgálatomat követően a Munkácsi Mezőgazdasági Technikumban agronómusi diplomát, ezt követően az Ungvári Közművelődési Koledzsben színházi rendezői diplomát szereztem. Mindig is érdekelt a néptánc, a koreográfia, sokszor összejártunk barátokkal táncolni, így nem is volt kérdés, hogy ezen az úton indulok el.

– Ezekből a baráti összejövetelekből pedig megalakult a Ritmus.

– A néptáncgyűttest 1989-ban alakítottuk Eszeny, Szalóka és Tiszaujfalu lelkes fiataljaiból. Kezdetben négy pár alkotta a formációnkat, az eltelt több mint 30 év alatt pedig 158 fiatal vett részt munkánkban, ami nagy büszkeséggel tölt el. Jelenleg negyvenkét rendszeres fellépő táncosunk van, azonban sokan még csak most tanulják a lépéseket. Három csoportban – gyerekek, ifjúsági, felnőtt – dolgozunk. Azt szoktam mondani, hogy az együttesben nincsenek hivatásos művészek, csak lelkes amatőrök, de ők szívükön viselik a magyar kultúra sorsát.

– Honnan jött a névválasztás?

– Nevünket az akkori komszomol faluiújságból vettük, melynek Ritmus volt a címe. A ritmus szó akkor is és most is ráillik társulatunkra, kifejezi mindazt, ami meghatároz bennünket, a táncot, a zenét, a szívdobbanást.

– Milyen nehézségei vannak a szakmának?

– Egy táncsoprotot megszervezni, koordinálni mindig nagy feladat. Különösen az volt a szovjet időszakban, mikor nem voltak pályázati lehetőségek. A kezdetek kezdetén a fellépőruháink – amelyek egyébként még ma is megvannak – például a szavazófülkéket elfedő anyagokból készültek... A néptánc világa sokakat vonz, de a szakma nem olyan könnyű,

mint kívülről látszik. A gyakorlások folyamatos koncentrációt, energiát igényelnek, ami megterhelő. De számunkra megéri, hiszen szeretjük, amit csinálunk, a tánc éltet minket.

– Ma már külföldi koreográfusokkal is együttműködnek.

– Kezdetben, mint említettem, barátokkal táncoltunk. Majd, miután egyre többen csatlakoztak hozzánk, kicsik és nagyok, én

oktattam a lépésekre az új tagokat. Ma már a Hagyományok Háza Hálózatnak köszönhetően a Csoóri Sándor Programon belül anyaországi és erdélyi mentorok is tanítják a táncolni vágyókat. Együtt dolgozunk többek között Antal Dórával, Antal Rolanddal és Mikulics Ádámmal. Mondhatom, mind a táncosok, mind a koreográfusok nagyon élvezik a próbákat, az együtt töltött időt.

– Milyen táncok alkotják a repertoárjukat?

– Főként magyar: a Kárpát-medence különböző tájegységeinek táncait mutatjuk be, de mivel régióinkban több nemzetiség él együtt, ezért más népek táncait is szívesen megtanuljuk. Előadásunkban láthatók ukrán, orosz, szlovák, román néptáncok is.

– Rendszeresen fellépnek hazai és külföldi fesztiválokon, emellett több ízben kitüntetéssel díjazták munkájukat.

– Büszkék vagyunk arra, hogy Kárpát-alja számos települése mellett Magyarországon, Felvidéken, a Vajdaságban, Muravidéken, Erdélyben és Drávaszögben is

megmutathattuk már magunkat. Többször szerepeltünk Kijevben és Ukrajna számos nagyvárosában, ami szintén meghatározó az életünkben. Az oklevelek, a kitüntetések mindig jóleső érzéssel töltöttek el, hiszen ezek azt bizonyítják, hogy jól dolgozunk, és van helyünk a világban. Külön büszkéek vagyunk arra, hogy 2015-ben a magyar kormánytól megkaptuk a Külhoni Magyarságért Díjat, táncosainknak ez igen nagy elismerés.

– A néptáncgyűttes mellett egy hagyományörző egyesületet is alakítottak. Meséljen erről!

– Eszeny határában található a Kastély-domb, ahol régen Micz bán kastélya állt. A bán nevéhez pedig egy legenda is fűződik, ami Lónya, Szalóka, Eszeny, Asvány, Csap, Szürte és Telek eredetét beszéli el. Ennek kapcsán döntöttünk úgy, hogy mivel a néphagyományok továbbvitelét tűztük ki célul, alapítsuk meg a Micz-bán Hagyományörző Egyesületet. 2005-ben

alakultunk, azóta több programunk is volt már, többek között kiállításokat, könyvbemutatókat szervezünk, házigazdái

vagyunk az Eszenyi Micz-bán Napoknak. Társaságunk bázisán oktatjuk a néptáncsoprotjainkat is.

– További tervek...

– Szeretnénk újraindulni. Az immáron több mint egy éve tartó koronavírus-járvány miatt sok fellépésünk elmaradt, nem is volt lehetőségünk a gyakorlásra, így minden tekintetben szeretnénk új lendületet venni, és bepótolni mindazt, ami elmaradt. Emellett szeretnénk megrendezni a Micz-bán Napokat is, reméljük, lesz rá lehetőségünk.

– Mi pedig további sikereket kívánunk!

–nitta-

Elismerések

* Áder János, Magyarország köztársasági elnöke állami díjakat adományozott. A *Magyar Érdemrend lovagkeresztje polgári tagozata* kitüntetéssel ismerték el

– **dr. Botlik József** történész, teológus, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem nyugalmazott egyetemi docense, a Kárpátaljai Hírmondó szerkesztőbizottságának tagja a XX. századi magyar történelem, mindenekelőtt az elszakított nemzetrészek és a külföldi magyar közösségek sorskérdéseinek fáradhatatlan kutatójaként végzett kimagasló színvonalú tudományos, illetve ismeretterjesztő tevékenységét;

– a Magyarország Beregszászi Konzulátusán első beosztott konzulként szolgálatot teljesítő **Beke Mihály András** író, újságíró, műfordító, kultúrdiplomata sokoldalú újságírói és televíziós szerkesztői pályafutását;

– **Orosz István** görögkatolikus pap, a Máriapócsi Nemzeti Kegyhely igazgatója a határon túli magyarság körében végzett elkötelezett szolgálatát, valamint a görögkatolikus hívők összefogását szolgáló, kiemelkedő közösségépítő munkáját.

* Átadták a megyei művészeti díjakat, magyar alkotókat is elismertek.

– Kiemelkedő szakmai tevékenysége elismeréseként a *Balogh Klára neves koreográfus nevét viselő díjat* kapott a **Szabó Tibor** által vezetett eszenyi **Ritmus néptáncgyűttes**.

– Kiemelkedő művészeti tevékenysége elismeréseként a *Boksay József és Erdélyi Béla nevét viselő képzőművészeti díjat* **Matl Péter** munkácsi szobrászművésznek ítelték oda.

* *Szent Márton Palástja-díjban* és *Pro Ecclesia Emlékéremben* részesítette **id. Fehér Ferencet** Majnek Antal munkácsi római katolikus püspök. Az elismerést minden évben olyan személyeknek adományozzák, akik sok éven át kimagasló szolgálatkészséget tanúsítottak az egyházmegye valamely egyházközségében. Id. Fehér Ferenc a huszti egyházközség hitoktatója, lektora, aki hához jár betegeket áldoztatni.

* A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) ungvári székházában átadták a 2021-es év *Fodó Sándor-díjait*. Az elismerést azok a magyarság érdekében jelentős közösségi szervezőmunkát kifejtő személyek kapják, akik méltó örökösei Fodó Sándor szellemi hagyatékának. Idén egészségügyi dolgozó kategóriában **dr. Varga Lajos**, az Ungvári Városi Kórház sebésze, a pedagógusok kategóriájában **Rigó Izabella** homoki nyugdíjas tanítónő, egyházi személy kategóriában **Barta Ferenc**, a rafajnai református gyülekezet lelkipásztora vehette át a díjat. *Fodó Sándor-ösztöndíjban* a forgolányi születésű **Bíró Bernadett**, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (II. RF KMF) IV. évfolyamos magyar nyelv és irodalom szakos hallgatója részesült.

MÁRCIUS

Március 3. Tavaszi kézműves foglalkozást tartottak a Nagyberegi Tájházban beregszászi iskolások részvételével. A csoport egyik fele a nemezessel ismerkedett meg Papp Viktória kézműves vezetésével, másik fele a filc megmunkálását sajátíthatta el Mester Baksa Andrea kézműves vezetésével. A gyerekek különféle tavaszi virágokat készíthettek. A tájház kézműves foglalkozását a Pro Cultura Subcarpathica szervezte a Csoóri Sándor Alap támogatásával, a Hagyományok Háza Kárpátalja szakmai partnerségével.

Március 3. Zárt keretek között vehették át okleveleiket a Rákóczi-főiskola szakgimnáziumának végzős turizmus szakos hallgatói. A rendezvény ökumenikus istentisztelettel kezdődött, ahol a történelmi egyházak képviselői hirdettek ígét. Ezután Cserniczkó István, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola rektora, Soós Katalin, a II. RF KMF Szakgimnáziumának igazgatója, Szilágyi Mátyás beregszászi magyar főkonzul, dr. Orosz Ildikó, a II. RF KMF elnöke köszöntötte a hallgatókat. A végzősök fogadalomtétel után a diplomák általános ismertetése következett. Ifjú szakember diplomáját 23 diák vehette át. A rendezvény a történelmi egyházak képviselőinek áldáskérésével zárult.

Március 5. Kassai Antal, Ukrajna Érdemes Képzőművésze, Ukrajna Népi Festőművésze, az Ukrainsai Festőművészek Szövetségének tagja születésének 100. évfordulója alkalmából nyílt kiállítás a Boksay József Kárpátaljai Megyei Szépművészeti Múzeumban. A festőművész azon kárpátaljai alkotók közé tartozik, akik autodidakta módon lettek nagy művészek. Sikerének kulcsa tehetsége, valamint a kárpátaljai festőiskola alapítóihoz, Boksay Józsefhez és Erdélyi Bélához fűződő szoros kapcsolata volt, akik segítségével gyarapította tudását.

Március 5. Zárt keretek között mutatják be a *Kösz, kösz...* című kabaré-előadást a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színházban. Az összeállítást a beregszászi társulat két színésznője, Gál Natália és Vass Magdolna alkalmazta színpadra. A kabaré az emberi kapcsolatok talán legfontosabbjáról, a nő és férfi közötti viszonyról kíván számot adni humoros és könnyed formában. A több szerző tollából származó bohózatok és a jelenetekkel harmonizáló táncos-dalos átkötések folyamatosan fenntartották az érdeklődést. A nézők egy olyan produkciót láthattak, amelynek nem annyira a publikum elmékedtetése, annál inkább a szórakoztatás a célja. Az élő zongorakíséret, a minimalista, de aprólékosan kidolgozott díszlet, a kreatív fénytechnikai megoldások és a színészek kifogástalan játéka hozzájárult ahhoz, hogy ez a kabaré semmivel se tűnjön kevesebbnek a színház más előadásainál. Több összetett és nehéz műsor után a beregszászi színészek adtak a nézőknek valami könnyedebbet, szóra-

koztatót, olyat, ami mindenkihez szól, ami segít néhány pillanatra megfelekedezni az élet problémáiról. A produkció a Kárpátaljai KulturKaraván keretében jött létre.

Március 15. Csendes megemlékezést tartottak Beregszászon az 1848–49-es forradalom és szabadságharc hőseire emlékezve. A résztvevők megkoszorúzták a főiskola külső falán lévő Kossuth-emléktáblát, majd a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház épületének falát díszítő Petőfi-emléktáblát. A szervezetek ezt követően Petőfi Sándor szobra előtt hajtottak fejet. A rendezvényen többek között a beregszászi polgármesteri hivatal, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet, a „GENIUS” Jótékonyági Alapítvány, a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, valamint a történelmi egyházak képviselték magukat. Az ünnepségen Fencsi Attila színművész elszavalta Petőfi Sándor *Nemzeti dal* című versét. A koszorúzást Pirigyi Gergely tárogatószólama kísérte.

* Nemzeti ünnepünkön a munkácsi magyar szervezetek, egyházak és intézmények képviselői és Magyarország kárpátaljai külképviseleteinek munkatársai megkoszorúzták az 1849. április 22-én lezajlott podheringi csata helyszínén 1901-ben a munkácsiak által közadakozásból állított obeliszket. Ruscák Angelina és Kosztyu Dorottya, a Munkácsi 3. Sz. II. Rákóczi Ferenc Középfiskola Horváth Magdolna magyartanár által felkészített diákjai elszavalták Garay Gábor *Magyarul* című versét, majd Albertné Simon Edina ungvári magyar konzul asszony olvasta fel Orbán Viktor magyar miniszterelnök levelét. Végül a megjelentek megkoszorúzták a 172 évvel ezelőtti győztes csatára emlékeztető obeliszket.

* Az 1848–1849-es magyar forradalom és szabadságharc kitörésének 173. évfordulója alkalmából a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) Nagyszőlősi Perényi Zsigmond mellszobránál csendes ünnepi megemlékezést szervezett.

* A 173 évvel ezelőtti magyar forradalomra és szabadságharcra emlékeztek Técsőn, a Kossuth-szobor előtt. A szűk körű eseményen a helyi civil, egyházi és oktatási intézmények vezetői jelentek meg, és helyezték el az emlékezés koszorúit.

* Ungváron is csendes koszorúzással emlékeztek a magyar forradalom és szabadságharc kezdetének 173. évfordulójára. A szűk körű megemlékezés kezdetén Buhajla József ungvári magyar főkonzul felolvasta Orbán Viktor, Magyarország miniszterelnökének külhoniakhoz intézett levelét. A történelmi egyházak nevében Héder János ungvári református lelkész, a Kárpátaljai Református Egyház főjegyzője szölt az egybegyültekhez. A *Himnusz* közös elénekését követően a forradalom és szabadságharc hőseire néma koszorúelhelyezéssel emlékeztek. ➤

■ * A Kárpátaljai Megyei Állami Közigazgatási Hivatal vezetői Ungváron a Petőfi téren lerótták tiszteletüket az 1848-as magyar forradalom és szabadságharc hőseinek emléke előtt. Anatolij Poloszkov kormányzó, valamint Petruska István és Ihor Sinkarjuk helyettesek virágcsokrot helyeztek el Petőfi Sándor szobránál.

Március 19. Online formában tartották meg a munkácsi Jurij Selevickij festőművész kiállításának megnyitóját Magyarország Beregszászi Konzulátusán. A szűk körű rendezvényen Szilágyi Mátyás főkonzul elmondta, hogy bár a karantén miatt szigorú szabályoknak kell megfelelni, a konzulátus mégis szeretné a kulturális jelenlét folytonosságát biztosítani, hiszen ez is fontos profilja a beregszászi magyar külképviseletnek.

Március 20. Dupka György felelős titkár, Argyelán György főgondnok, Fuchs Andrea programrendezős részvételével kora tavaszi műszaki szemle zajlott le a Szolyvai Emlékparkban. Megállapították, hogy a Kárpátaljai Szövetség támogatásának köszönhetően kifogástalanul működik a park biztonsági kamerarendszere. Az ötéves kamerarendszer a park teljes területét befogja. Most készül a park új honlapja, ahová becsatornázzák a kamerarendszert, így bárki online betekinthez majd a park területére. A további műszaki finomítások – egy kiveji központú ungvári szakmai cég közreműködésével – még folyamatban vannak.

Március 22. Online formában tartotta éves közgyűlését a Kárpátaljai Magyar Cserkészszövetség. A videokonferencián az elnökség tagjai beszámoltak az elmúlt évben megvalósult programokról, valamint a kárpátaljai cserkészélet alakulásáról a pandémia idején.

Március 26. Megrendezésre került a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség „Átal mennék én a Tiszán...” című népdaléneklési versenye, melynek célja zenei anyanyelvünk megismerése, művelése, átörökítése a következő generáció számára. Az idei évben 51 szólóprodukció és 13 énekegyüttes vett részt az online térben zajló megmérettetésen. Az esemény szakmai felelősei: Pál Katalin, a Hagyományok Háza Hálózat – Kárpátalja képviseletében és Pál Lajos, Magyarország érdemes művésze, a verseny alapítója. Az eredményhirdetésre a Zoom platformon került sor, amelyre meghívást kaptak a zsűri tagjai, valamint a versenyzők.

Március 27. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet és a „Genius” Jótékonyági Alapítvány csendes koszorúzással emlékezett meg II. Rákóczi Ferenc születésnapjáról Beregszászon. Az intézmény és a szervezetek képviselői Rákóczi lovasszobránál és a Bethlen-kastély falán lévő emléktáblánál helyezték el koszorúikat.

Március 30. Kárpátaljai várak és kastélyok miniatűr másolataiból nyílt kiállítás a dolhai múzeumban. A bemutatott tökéletes másolatok 135-szörös kicsinyítésben az eredeti helyszíneken gyűjtött kőmintákból készültek.

ÁPRILIS

Április 1. Már megtekinthető a *Tisza nevében* c. film, amelyet **Ljasuk Dimitry** készített. Emberközeli történet a Tisza és Kárpátalja hulladékproblémájáról és arról, miként küzdenek a főszereplők és az önkéntesek az emberi felelőtlenség ellen a Tisza forrásától egészen a Fekete-tengerig.

Április 4–5. Húsvét alkalmából az ungvári falumúzeumban a Rezeda Folkműhely fiataljai húsvéti szokásokat elevenítettek fel.

* A beregszászi magyar színház a karantén miatt nem játszhatott nagyközönség előtt, ezért úgy döntöttek, hogy a színház épületén belül bemutatják a locsolóaszt egy kicsit másként, művészi megközelítéssel.

* Az ugoicsai Salánk községnek is megvannak a maga jellegzetes tojásfestési, -hímzési tradíciói. A falu specifikus hagyományairól – a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség támogatásával – hamarosan könyvet jelentet meg a salánki Kész Réka, a Debreceni Egyetem Történelmi és Néprajzi Doktori Iskolájának másodéves hallgatója.

Április 7. A Lehoczky Tivadar nevét viselő Kárpátaljai Honismereti Múzeum munkatársai életre keltették a vár egykori urainak portréit. Az ötletgazdák és kivitelezők egyike Olga Sumovszka, a múzeum régészeti részlegének vezetője volt. Mint elmondta, csatlakozni akartak az egyik ma divatos trendhez: mesterséges értelem segítségével keltették életre a portrékat.

Április 10. A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ) online formában tartotta meg a szórányvidéken oktató pedagógusok konferenciáját.

Április 11. Lelkes irodalomkedvelő fiatalok a magyar költészet napjára versbe borították Beregszászt. Tarpai Zsófia, Taracközi Mirjám, Kopasz Sára és Tóth Sára egykori és jelenlegi beregszászi gimnazisták ez alkalomból több mint száz magyar versből ragasztottak szét részleteket a városban. Ady Endre, József Attila, Reményik Sándor, Szabó Lőrinc alkotásai mellett nagyon fontos volt a kezdeményezők számára, hogy kárpátaljai költők verseiből is válasszanak, így például Finta Éva, Kopriva Nikolett, Lőrincz P. Gabriella és Vári Fábrián László költeményei is ott voltak a cédulákon.

Április 12. Az Ukrainai Írószövetség kárpátaljai tagozatának ungvári székházában Vaszil Huszti költő, tagozati alelnök kezdeményezésére irodalmi múzeumot hoznak létre. Felkérésére Dupka György, a Magyar Értelmisségiek Kárpátaljai Közösségének (MÉKK) elnöke közreműködött az irodalmi életünk bemutató magyar részleg anyagának összeállításában.

Április 17. Maksz Adamenko munkácsi idegenvezető, turisztikai szakember az Ukrán Kulturális Alap támogatásával megteremtette a kulturális turizmus alapjait a munkácsi járási Dercenben. A projekten keresztül az érdeklődők a falu történetéről, tárgyi és szellemi örökségéről tudhatnak meg többet.

Április 18. Magyarország Beregszászi Konzulátusának Munkácsy Mihály Galériájában megnyílt ifj. Habda László festőművész kiállítása. A tárlat ünnepélyes megnyitáskor Szilágyi Mátyás beregszászi magyar főkonzul mutatta be a művészt, hangsúlyozva: „Ifj. Habda László művésze egyaránt táplálkozik a kárpátaljai tradíciókból és a legújabb nemzetközi kortárs képzőművészeti tendenciákból.”

Április 20. Magyarország Ungvári Főkonzulátusán – a járványügyi előírások betartása mellett – Homoki Gábor festőművész képeiből nyílt kiállítás. A meghívottakat Kuti László első beosztott konzul, Albertné Simon Edina konzul köszöntötte, majd Erfán Ferenc festőművész, az MMA tagja, a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társaságának (RIT) tagja, Fuchs Andrea, a MÉKK Munkácsy Mihály Képzőművészeti Egyesületének titkára, Soltész Péter festő, az egyesület társelnöke méltatta a kiállító művészt.

Április 20. A *tavaszi lehelete* címmel festménykiállítás volt Beregszász főterén – ennek keretén belül neves kárpátaljai festőművészek (Bökényi Anna, Gogola Zoltán, Jaroslava Katran, Kovács Éva, Tetyana Osztapenko, Valerij Pecko, Anatolij Szakalos, Volodimir Fekete) alkotásait lehetett megtekinteni a Beregszászi Művelődési Ház előtt.

Április 22. Magyarország Torontói Főkonzulátusa 53 darab leszerelt, de jó állapotú számítógépet ajánlott fel két kárpátaljai szervezet – a Kárpátaljai Magyar Nagycsaládosok Egyesülete és az Ukrán Vöröskereszt Kárpátalja Megyei Szervezete – számára. Az ünnepélyes átadásra Magyarország Ungvári Főkonzulátusán került sor.

Április 23. Magyarország Beregszászi Konzulátusán 70. születésnapja és a Kossuth-díjjal való kitüntetése alkalmából köszöntötték Vári Fábrián László költőt.

Április 28. A Boksay József Kárpátaljai Megyei Szépművészeti Múzeumban kiállítás nyílt Koczka András (1911–1987) festőművész alkotásaiból.

Április 29. *Ihletés* címmel rendezett kvízest a Kárpátaljai Magyar Diákok és Fiatal Kutatók Szövetsége. A vetélkedőn az Ungvári Nemzeti Egyetem hallgatói mérhették össze tudásukat. A néha nem kis fejtörést okozó feladatsort a csapatok számára Bence Norbert, a KMDFKSZ tiszteletbeli elnöke állította össze.

Április 29. A keleti egyház húsvétjához közeledve az ungvári skanzenben immár hagyományosan megnyitották a *Hímeselek világa* című kiállítást. Az idei tárlaton

► több mint 570 tárgyat állítottak ki. Az itt bemutatott hímesek és húsvéti kompozíciók nemcsak Kárpátaljáról kerültek ide, hanem Ukrajna más régióiból is. A nagydobronyi Zöldág kórus is fellépett a rendezvényen.

Április 30. Ismét heti rendszerességgel folynak a foglalkozások a Nagyberegi Tájházaiban. A Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet munkatársai ez alkalommal többek között felelevenítették a májusfaállítás hagyományát. A Beregszászi Kossuth Lajos Líceum tanulói a kiscsoportos kézműves foglalkozásokon anyák napja közeledtével papírvirágot, valamint nemezelési technikával ékszerket készíthettek.

MÁJUS

Május 2. Magyar és ukrán nyelvű kárpátaljai hírportálok hírül adták, hogy fenyegető tartalmú, magyarellenes falragaszok jelentek meg vasárnap, az ortodox húsvét hajnalán Beregszászon. „*Késhegyre a magyarokkal!*” – volt olvasható a plakátokon. Az ismeretlen fenyegetőzők egy hetet adtak arra, hogy a magyarok „*elhagyják az ukrán földet!*”. Ellenkező esetben, mint írták, megmérgezik őket, „*akár a patkányokat!*”. „*Dicsőség a nemzetnek!!! Halál az ellenségnek!!!*” – zárult az üzenet. Az eseményről az elkövetők a legnépszerűbb közösségi portálon osztottak meg fényképeket, majd miután a rendőrség nyomozást indított, eltávolították a bejegyzést.

Május 6. Tizenharmadik alkalommal szervezte meg a Kárpátaljai Református Ifjúsági Szervezet (KRISZ) a Konfirmándus Focikupát. A döntőnek a Makkosjános Líceum műfüves pályájára adott otthont.

Május 7. A „GENIUS” Jótékonyági Alapítvány az Emberi Erőforrások Minisztériuma Nemzeti Tehetségprogram támogatásával 2021-ben második alkalommal szervezi meg a *ZeneVarázslat* című 60 órás képzést és hangversenyt. A program célja, hogy minél közelebb hozza a gyermekekhez a klasszikus zenét. A megnyitó koncertet a Rákóczi-főiskola Esztergom termében tartották. A rendezvény elején Váradi Natália, a „GENIUS” Jótékonyági Alapítvány irodaigazgatója köszöntötte a jelen lévő 24 versenyzőt és kísérőtanáraikat. Köszöntőbeszédet mondott Szilágyi Mátyás, Magyarország Beregszászi Konzulátusának főkonzulja, Orosz Ildikó, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola elnöke, Bobály István, a Beregszászi Kodály Zoltán Művészeti Iskola igazgatója. A rendezvény szakmai referense Várnagy Andrea Liszt Ferenc- és Budapest Márkadíjas magyar zongoraművész, aki az online térben volt jelen.

Május 14–16. Idén kilencedik alkalommal került megrendezésre a Magyar Konyha Hete gasztronómiai program, amelyet a torkos csütörtök magyarországi mintájára indított el a Kárpátaljai Magyar Turisztikai Tanács (KMTT). Az akcióban résztvevő 20 vendéglátóhelyen három napon át jelentős árengedménnyel kínálták a magyar gasztronómia remekét.

Május 15. A Lehoczky Tivadar nevét viselő Kárpátaljai Honismereti Múzeumban *Éjszaka az ungvári várban* címszóval tartalmas programmal várták az érdeklődőket. Napközben a vendégek meglátogathatták a múzeum állandó kiállításait, többek között bemutattak egy 4000 éves egyiptomi műtárgyat.

Május 15. Harmadik alkalommal szervezte meg a Hagyományok Háza Hálózat Kárpátalja a *Táncház Napja* programot vidékünkön. Idén 7 helyszínen – Szürtében, Dercenben, Kígyóson, Tiszaújlakon, Nagydobronyban, Sárosorosziban és Nemetlenfaluban – 6 népi zenekar (a Sodró, a Csipkés, a Kokas Banda, a Komótos, a Cifra Banda és a Viski Fricskák) húzta a talpalávalót a hálózat mentorprogramjában résztvevő táncegyüttesek számára.

Május 19. Magyarország Ungvári Főkonzulátusa 30 darab, az ukrán oktatásügyi előírásoknak megfelelő új iskolai paddal támogatta a Szolyvai 10. Sz. Oktatási-Nevelési Intézményt.

Május 21. Mezőváriban és Beregszászon is felelevenítették II. Rákóczi Ferenc a haza védelméért harcba hívó zászlóinak bontását. A Pro Cultura Subcarpathica (PCS) civil szervezete a járványhelyzet enyhülése miatt idén úgy döntött, Mezőváritól Beregszászig végigjárja a kurucok útját. Először Mezőváriban, Borzsován, majd Nagymuzsalyban, s végül Beregszász főterén idézték fel az 1703. május 21–22-i eseményeket. Az ünnepség lebonyolításában közreműködtek: Kész Barnabás néprajzkutató, hagyományőrző, történész, Ferenci Attila és Szilvási Szilárd, a beregszászi színház színészei, a Kokas Banda és növendékei, Pirigyi Gergely tárogatós, valamint a Rákóczi-főiskola diákjai. A helyszíneken felolvasták a felkelésre szólító brezáni kiáltványt, amelyet Rákóczi Brezán várában nyújtott át Esze Tamásnak, a tarpai módos jobbagynak, aki tetteivel bizonyította szabadság iránti vágyát. Esze Tamás beregszászi mellszobránál csendes koszorúzással emlékeztek a kuruc brigádosra. Köszöntőbeszédet mondott mások mellett Orosz Ildikó, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola és a PCS elnöke.

Május 23. Guton ünnepélyes keretek között felavatták Vaszil Roman ungvári szobrászművész alkotását, amelyet a 2020-ban Makkosjánosiban szervezett szobrásztáborunkban készített. A mű címe: *Angyalszárnyak*, alkotóját Matl Péter munkácsi szobrászművész, a Pro Arte – Munkács civil szervezet elnöke mutatta be. Az egyszerű formájú, szép alkotás méltó helyet kapott a guti magyar tannyelvű iskola főbejárata előtti hársligetben.

Május 24. Közel kétszázan vettek részt a kerékpáros nap alkalmából megrendezett futamon Beregszászon. A rendezvény célja az volt, hogy minél több ember csatlakozzon az aktív, egészséges életmódot folytatókhoz. A futam mellett a Barátság stadionban – amely a rajt és a cél helyszíne

is volt – különböző vetélkedőkön vehettek részt a jelentkezők.

Május 25. Gyermeknappal egybekötött horgászversenyt rendezett a PAPILIO Természet- és Környezetvédelmi Egyesület Nagydobronyban. A versenyen, amelynek a helyi Horgásztanya adott otthont, 37-en indultak. Az esemény mindamellett, hogy kikapcsolódást biztosított kicsiknek és nagyoknak, lehetőséget nyújtott arra is, hogy a résztvevők megismerjék a vidék halfajtaát.

Május 25. II. Rákóczi Ferenc erdélyi fejedelem személye Kárpátalja magyar ajkú lakossága mellett az itt élő ruszinok körében is nagy tiszteletnek örvend. 1703 júniusában a településsel azóta összeforrott Romanócon egy Duzsár nevű kenézcsaládnál töltötte az éjszakát a fejedelem, ezért Vezérszálláson (Pidpolozzja) különösen őrzik az emléket. Magyarország Ungvári Főkonzulátusa kezdeményezésére a fejedelem tiszteletére két-nyelvű (ukrán, magyar) emléktáblát állítottak a főút mellett található katonai temető magyar segítséggel felújított kápolnájának falán. Köszöntőbeszédet mondott Vaszil Kultan, a Szarvasházai (Zsgyenyijevo) Kistérség polgármestere, Buhajla József, Magyarország ungvári főkonzulja, Dmitro Rebjan, Vezérszállás előljárója, Csatary György történész, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanszékvezető docense. Végezetül a polgármester és a főkonzul leleplezte az emléktáblát, majd megkoszorúzták azt.

Május 25. A beregszászi Ortutay Elemér Görögkatolikus Központban az Ortutay Esték előadássorozat második alkalmán Popovics Béla munkácsi helytörténész „*Hass, alkoss, gyarapíts: s a haza fényre derül!*” címmel tartott előadást. A résztvevőket Varju Zoltán, az intézmény irodavezetője, programszervezője köszöntötte. Az előadás az Ortutay-központ Facebook-oldalán is megtekinthető.

Május 27. Erdélyi Béla festőművész születésének 130. évfordulója alkalmából kiállítás nyílt a Boksay József Kárpátaljai Megyei Szépművészeti Múzeumban. A kárpátaljai festőiskola egyik alapítója, az ungvári iparművészeti iskola első igazgatója, a Kárpátaljai Képzőművészek Szövetségének egyik szervezője és első elnöke számos neves kárpátaljai művész – Volodimir Mikita, Kondratovics Ernő, Habda László, Szemán Ferenc, Balla Pál – tanára volt.

Május 28. Munkácsban, a Munkácsy Mihály Magyar Házban a hetvenéves Angyalossy Sándor grafikáiból és változatos technikákkal készült képeiből nyílt kiállítás. Kopriva Attila képzőművész, a Kárpátok Művészetiért és Kultúráért Egyesület elnöke, a kiállítás kurátora elemezte a munkácsi festő alkotásait. Köszöntő beszédet mondott Szilágyi Mátyás beregszászi magyar főkonzul és Tarpai József, a Munkácsy Magyar Ház igazgatója. Közreműködött Antal Diána zongoraművész és a Rusznaki együttes.

Összeállította:

Dupka György és Zubánics László

Harangozó Miklós kiállítása Beregszászon

A magyar parasztvilág megörökítője

Az alkotó fiának, a görögkatolikus lelkipásztorként szolgáló ifj. Harangozó Miklósnak, az apai hagyaték gondozójának a birtokában levő festményekből nyílt kiállítás Magyarország beregszászi külképviseletének Munkácsy Mihály galériájában. Olyan festményeket láthatott a művészetkedvelő közönség, amelyek eddig még nem szerepeltek a nyilvánosság előtt. A tárlat érdekessége, hogy az alkotások egy része befejezetlen maradt a festő hirtelen halála miatt.

A kiállítás megnyitóján a Rezeda Folkműhely énekegyüttese egy népdalcsokor előadásával teremtett hangulatot, majd Beke Mihály András első beosztott konzul köszöntötte az egybegyűlteket.

A művész életútjáról, művészetéről Szilágyi Mátyás főkonzul beszélt.

– Harangozó Miklós mélyen szenvedélyes és sokszínű ábrázolásmóddal festi meg a falusi élet mindennapjait, érzéseit, örömeit, bánatát. Festményein a paraszti élet megbecsülése, a munka szeretete látszik felsejleni – mondta a diplomata. – Képei ma is aktuálisak, a kárpátaljai magyar művészet szerves, elidegeníthetetlen részét képezik. Fontos lenne, hogy munkáit – több más korszakalkotó kárpátaljai művész alkotásaival együtt – állandó kiállításon, egy kárpátaljai magyar képtárban mutassuk be, hogy a kor hagyatékát az új generációk is megismerhessék.

– Szülőföldjének, annak a népnek a szeretete, ahonnan származik, átsugárzik valamennyi alkotásán – hangsúlyozta Zubánics László, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet elnöke. – A paraszti világ hiteles ábrázolója volt ő, amely ugyan már eltűnőben van, ám mégis a gyökereket, a kapaszkodót, az életet hagyományt jelenti az itteni maroknyi nemzetrészt számára. Kiemelte a festő születési helyének zárt légkörét, ahol a hagyományos paraszti társadalom nem nézte jó szemmel azt, ha valaki például festő akart lenni, „úri huncutságnak” minősítették az embereket a művészetet.

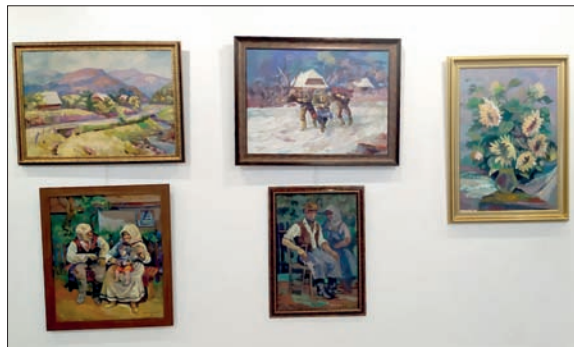
– Édesapám gazdálkodó családban született, és a szülei, az én nagyszüleim, sehogyan se tudták elfogadni, hogy a fiuk festeget – mondta el ifj. Harangozó Miklós, hozzátéve, hogy édesapja mélyen vallásos ember volt, életében a hit mellett a kitarása játszott fontos szerepet. „A kívülálló talán fel sem fogja, hogy mennyire nem könnyű a szorgos munkát, a takarékoskodást, a hatékony gazdálkodást mindenképp felfelé fordított paraszti társadalomban elfogadtatni, hogy számomra a festészet ugyanúgy az élet fontos részét képezi, mint az előbb felsoroltak”

– idézte fel édesapja szavait. Azt is megtudhattuk, hogy Harangozó Miklós mindig céltudatosan dolgozott, és egy időben több képet is festett. Idős korában is voltak céljai, szeretett volna még többet adni a világnak. Élete üzenet a társadalom felé: ha az ember kitartó, tud maradandót alkotni.

Ugocsa megye tájfestője, Harangozó Miklós 1937. december 16-án született a nagyszőlősi járási Salánkon, gazdálkodó családjában. Festeri nem gyermekkorától kezdett, mint sok kortársa, hanem ifjúként, a katonai szolgálat letöltése után. Talán ennek tudható be, hogy szunnyadó alkotói és művészi tehetsége hirtelen lobbant fel és gyorsan fejlődött. 1961-ben állította ki első alkotásait, amelyekre azonnal felfigyeltek a művészetkedvelők. Attól kezdve rendszeresen vett részt járási, megyei, köztársasági, országos és nemzetközi kiállításokon. Több ízben mutatkozott be Magyarországon is.

Nagy hatással volt a leendő festőre első mestere, Kutlán István, a fancsikai pedagógus és festőművész, aki azonnal felfedezte az ifjú festő östehetségét, tudás-szomját, kitarását. Irányította, csiszolta azt, majd ajánlotta, hogy felvételizzen a Moszkvai Krupszkaja Képzőművészeti Népi Egyetemre. Sok segítséget nyújtottak neki a kárpátaljai festőművészek: Glück Gábor, Boksay József, Kassay Antal, Koczka András, Soltész Zoltán, Petky Sándor, Horváth Anna. Az ő ösztönzésükre kezdte el ábrázolni szülőföldjének tájait, dolgozó embereit.

Harangozó Miklós világa a kárpátaljai tájban és az itt élő emberek hétköznapijaiban gyökerezik, az itteni magyarok érzéseit, örömeit, bánatát, küzdelemmel és kemény munkával töltött napjait

adják vissza. A művész a lassan letűnő paraszti világ egyik utolsó hiteles megörökítője, aki az ökreivel szántani induló földművest, a kukoricát fejtő anyókat, a vihar elől a csibéket összedő és kötényébe menekítő idős gazdát, a Hömlöc-hegyen szüretelő vidám társaságot, a szüreti bálon szilajon mulató fiataloságot oly nagy szeretettel tudta megfesteni, mint azóta is kevesen.

2008-ban tagja lett Ukrajna Képzőművészeti Szövetségének, illetve megkapta a Kárpátaljai Magyar Nívódíj – Hollósy Simon Képzőművészeti Díjat. Képei megtalálhatók Ukrajna és Magyarország képtáraiban, valamint számos magángyűjteményben Ausztriában, Kanadában, Izraelben, Romániában, Németországban, Szlovéniában, Olaszországban és az Amerikai Egyesült Államokban.

Sz. J.

Bazán Vladimír festő- és iparművész

1956. május 29-én született Ungváron, értelmiségi családban. Már gyermekkorától érdeklődött a képzőművészet iránt, tehetségét is ez irányban fejlesztette. 1975-ben az Ungvári Képző- és Iparművészeti Szak-középiskolában ötvös képesítést szerzett, de szakmáját nemigen gyakorolta, mert inkább a festészet érdekelte.

Mint iparművész és festőművész az Ukrán Művészeti Alap munkatársaként dolgozott, majd 1983-tól szabad szellemi tevékenységgel foglalkozott. Ez magába foglalta a művészeti alkotások elkészítésén kívül kiállítások, tárlatok szervezését, szereplést az országos és nemzetközi pályázatokon, valamint monumentális belső építészeti és kültéri díszítő mozaikok tervezését és kivitelezését az akkori Szovjetunió területén. Mesterei: Duncsák Attila, Petky Sándor, Petreczky László.

Elsősorban olajképeket alkot. Igen élénk színvilág jellemző rá, melyben gyakran az alapszínek kapják a főszerepet. Egyes természetábrázolásain és figurális kompozícióin a kortárs kárpátaljai és felvidéki indíttatás mellett a pop-art és a gesztusfestészet elemei is kimutathatóak. Műveit 1979-től láthatta a nagyközönség különböző csoportos és egyéni kiállításokon. Képeit bemutatták Ungváron, Kijevben, Romániában, Cseh-szlovákiában, Németországban és Budapesten, a Szovjet Kultúra Házában.

A Kárpátaljai Hírmondó galériája

Bazán Vladimir festő- és iparművész

Látomás

Meghasadtan

Ne rejtőzz el!

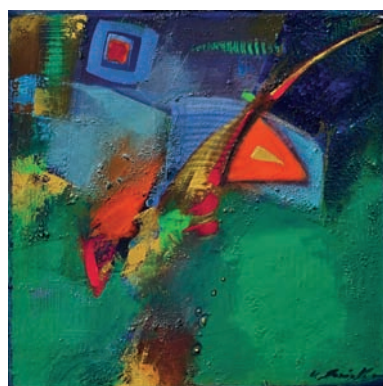
Ősz

1994 óta Magyarországon, Kecskeméten él és alkot, a város képzőművész közösségének elismert és megbecsült tagja. Azóta számos önálló tárlata volt az ország több városában. Alkotásai megtalálhatók magángyűjteményekben Kanadában, az USA-ban, Brazíliában, Izraelben, Németországban, Csehországban, valamint közgyűjteményekben is (Kecskeméti Képtár, Ungvári Képtár, Kijev, Kulturális Minisztérium). Rendszeresen részt vesz az alkotótáborok munkájában, kiállításain. Legutóbb tavaly ősszel a Kárpátaljai Szövetség budapesti székházában csodálhattunk meg munkáit.

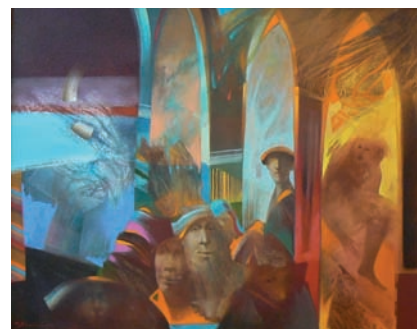
Bazán Vladimir alkotásait magas fokú látványstruktúra, gondos szakmai kivitelezettség, egyéni és szuggesztív világkép jellemzi. Hallatlanul sokrétűen alkalmazza a színeket, gyakorta irritálván a köznapi használatban berozsdásodott retinát. Szakmai téren szinte nem ismer lehetlent: olyan biztos intuíción alapoz, hogy a gazdag felületmunkálás által azokat az illúziókat is hitelesíti, melyek ellen egyébként konzervatív értékérzékenységünk berzenkedne – írja róla dr. Turai G. Kamil művészetfilozófus. – A halszálkamintás, szövetes finom textúra alkalmat ad a művésznek a filozofikusan bravúros fényjátékra, világosság és sötétség párviadalának, mikroepizódok aprólékos megidézésére. Ám furcsa módon – az arabeszk aprólékosság dacára – Bazán Vladimir a monumentális képképzés mestere. Távlatosan lát, tévedhetetlenül tájékozódik a kaotikusság végtelenségében.

A Bazán Vladimir-képek „cégér nélkül” is vitán felül álló vizuális kánondarabok. Nem kell őket verejtékesen igazolni, elegendő igézetük igényessége.

-ditta-

Zuhanás

Bulgakov világa

Család

Építő

Harcos